

Vodič za pristup svježoj hrani

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

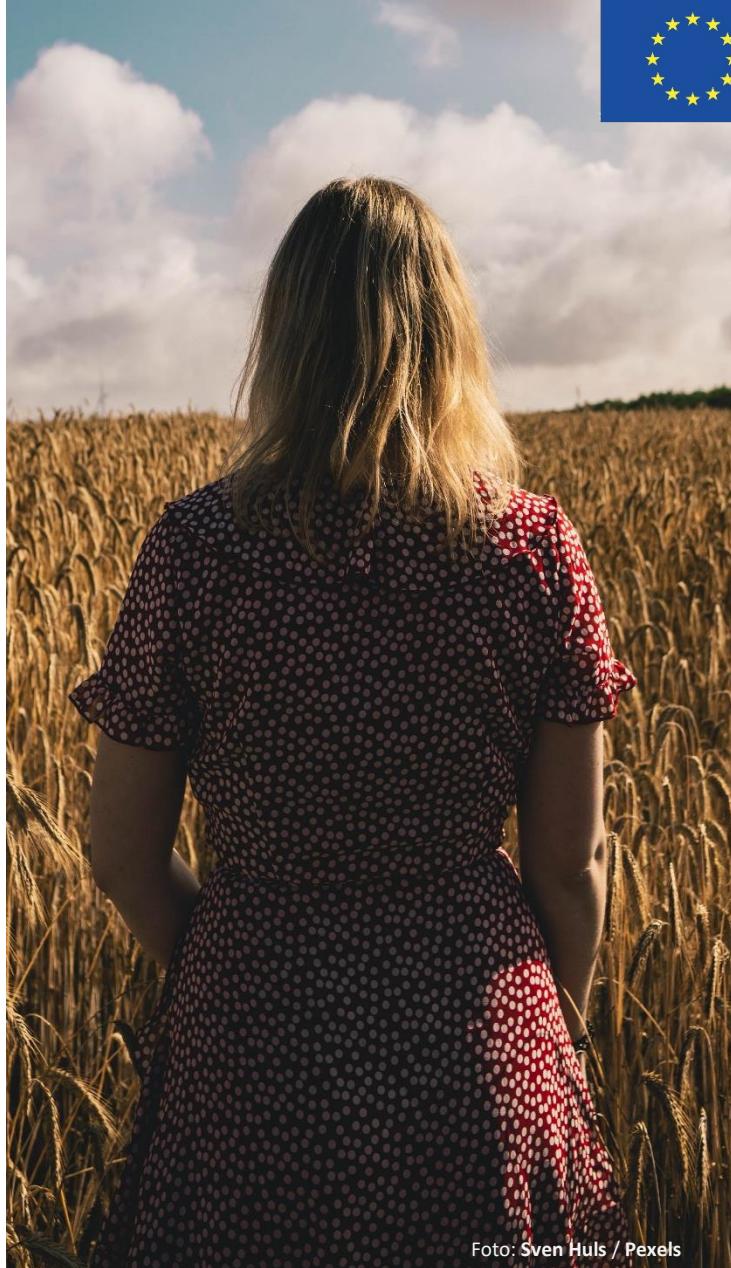
ODRICANJE OD ODGOVORNOSTI

Ovaj vodič je razvijen u okviru projekta „RWSFF – Žene iz ruralnih sredina do održive hrane i poljoprivrede - svježa hrana od farme do stola“. Projekt RWSFF sufinanciran je kroz Erasmus+ program Europske unije u okviru ključne akcije na području obrazovanja odraslih (KA204).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Podrška Europske komisije proizvodnji ove publikacije ne predstavlja potporu sadržaju koji odražava samo stavove autora i Komisija ne može biti odgovorna za upotrebu sadržanih informacija.

AUTORI

Ovaj vodič je rezultat zajedničkog rada RWSFF partnera

Dizajn:

EDUFONS – Centar za celoživotno obrazovanje, Srbija
GRAMIGNA OdV, Italija

Fotografije sa: pixabay.com
pexels.com

CILJ OVOG VODIČA

Jedan od ciljeva ovog rada je dati uvid u glavne tipologije inicijativa LSH/KLSH (lokalnih sistema hrane/kratkih lanaca opskrbe hranom; engl. LFS/SFSC) i raspravljati o njihovim potencijalnim koristima. Drugi cilj ovog vodiča je da predstavi uspješne slučajeve prisutne u svim zemljama projektnih partnera, te da pruži ideje i prijedloge ženama u ruralnim područjima koje se bave poljoprivredom. Krajnji cilj je podizanje svijesti o potencijalu inicijativa LSH i KLSH za postizanje lokalnog razvoja, bolji pristup tržištu malim poljoprivrednim farmama i bolja kvaliteta hrane za potrošače, i da se razmotri kako se ove inicijative mogu održivo razvijati.

Serija slajdova i webinara biti će povezani sa ovim vodičem kako bi ga učinili interaktivnijim i sposobnijim da usmijeri žene iz ruralnih područja prema novim idejama.

Ovaj vodič će sadržati informacije, vizuelne prikaze, primere uspješnih priča žena iz ruralnih sredina - malih lokalnih proizvođača u poljoprivrednom i prehrambenom sektoru, uspješnih inicijativa, preduzetništva i njihovog iskustva radi pomoći drugim ženama u ruralnim područjima.

Vodič će također doprineti:

- jačanju razvoja ruralnih područja,
- stvaranju radnih mesta u ruralnim područjima u skladu sa sposobnostima žena sa sela, i
- efikasnom korištenju resursa u ovim područjima

Foto: cottonbro / Pexels

CILJNE GRUPE

Žene iz ruralnih područja koje su uključene ili žele se baviti poljoprivredom ili lancima opskrbe poljoprivrednim proizvodima. Također, vodič je namenjen širokoj publici koja je spremna da se uključi i podrži održiviju praksu proizvodnje i potrošnje hrane.

JEZICI

engleski, srpski, grčki, italijanski, hrvatski

PODRUČJE ISTRAŽIVANJA

Ruralni razvoj
Poljoprivredni i sistemi hrane
Ekonomija svježe hrane

KLJUČNE REČI

Ruralna područja, poljoprivreda, svježa hrana, poljoprivredni proizvodi, lanci opskrbe hranom, direktna prodaja

Ovaj vodič je publikacija sa otvorenim pristupom koji se distribuira pod pravilima licence Creative Commons Attribution (CC BY) [<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>].

Upotreba, distribucija, reprodukcija i prevođenje u bilo koji medij u nekomercijalne svrhe su dozvoljeni pod uvjetom da je naveden izvor.

Za sve osobe koje su zainteresirane, vodič je otvoren i dostupan na internet platformi RWSFF projekta - Pristup zajednice svježoj hrani.

ruralwomen.eu

Comments
Suggestions
We want to hear from you!

Komentari i sugestije na pitanja pokrenuta u ovom vodiču su dobrodošla i možete ih uputiti RWSFF projektnim partnerima na websaitu projekta ruralwomen.eu.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ovaj vodič je realiziran u okviru projekta „Žene iz ruralnih sredina do održive hrane i poljoprivrede“ (RWSFF), Erasmus+ KA204 projekt na području obrazovanja odraslih i rezultat je zajedničke suradnje između praktičara i pružalaca usluga obrazovanja odraslih koji su se pridružili Mreži žena iz ruralnih zajednica (NWRC), osnovanoj u okviru projekta RWSFF.

PROJEKTNI PARTNERI

EDUFONS

Centar za mlade i celoživotno učenje

EDUFONS – Centar za celoživotno obrazovanje
(Srbija)

<https://www.facebook.com/edufons.centar/>
e-mail: edufons.centar@gmail.com

Gramigna Associazione di Volontariato
(Italija)

<https://lentamente.wixsite.com/odvgramigna>
e-mail: gramignaodv@gmail.com

ISTRIAN
de Dignan
ECOMUSEUM

Udruga ISTARSKO-EKOMUZEJ IZ VODNJANA
(Hrvatska)

<http://www.istrian.org/hr/>
e-mail: info@istrian.org

**institute of
Entrepreneurship
Development**

IED - Institute of Entrepreneurship
Development (Grčka)

www.ied.eu
e-mail: info@ied.eu

Doprinosi autora

Ivana Ćuk [EDUFONS – Centar za cijeloživotno obrazovanje, Srbija]

Donato De Marco [GRAMIGNA OdV, Italija]

Dina Ivas [ISTARSKO-EKOMUZEJ IZ VODNJANA, Hrvatska]

Eva Kokkora [IED – Institut za razvoj preduzetništva, Grčka]

Konceptualizacija, priprema originalnog nacrta, pregled literature, pisanje i uređivanje na engleskom jeziku.

Svi autori su pročitali i složili se sa objavljenom verzijom rukopisa.

Konflikt interesa

Autori izjavljuju da nema sukoba interesa.

- Prosinac, 2020 -

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Spisak skraćenica:

AAFN - Alternativne poljoprivredno-prehrambene mreže (engl. Alternative agri-food networks)

CAP - Zajednička poljoprivredna politika (engl. Common Agricultural Policy)

CSA - Poljoprivreda koju podržava zajednica (engl. Community Supported Agriculture)

EAGF - Europski poljoprivredno zagarantirani fond (engl. European Agricultural Guaranteed Fund)

EAFRD - Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (engl. European Agricultural Fund for Rural Development)

EC - Europska komisija (engl. European Commission)

EU - Europska unija (engl. European Union)

FAP - svježi poljoprivredni proizvodi (engl. Fresh Agricultural Products)

FAO - Organizacija za hranu i poljoprivredu (engl. Food and Agriculture Organization)

HoCaRe - Hoteli, restorani, ugostiteljstvo (engl. Hotels, Restaurants, Catering)

LEADER program (franc. Liaison entre actions de développement de l'économie rurale)

- što znači veze između akcija za razvoj ruralne ekonomije

LFS - lokalni sistemi hrane (engl. Local Food Systems)

PYO - "Odaberite sami" - primjeri za samostalan odabir (engl. Pick-Your-Own / "U-picks" schemes)

RDP - Program ruralnog razvoja (engl. Rural Development Programme)

SFSC - Kratki lanci opskrbe hranom (engl. Short Food Supply Chains)

SPG - Grupe za kupovinu zasnovane na solidarnosti (engl. Solidarity Purchasing Groups ili Solidarity-based Purchase Groups)

SADRŽAJ

UVOD	7
Svježa hrana - odakle dolazi naša hrana?	9
Lokalni prehrambeni sistemi i kratki lanci opskrbe hranom u EU	11
Lokalni prehrambeni sistemi (engl. Local Food Systems / LFSs).....	11
Kratki lanci opskrbe hranom (engl. Short Food Supply Chains / SFSCs)	11
Neke od karakteristika - kratak pregled	13
Održivost i zdravstveni aspekti	20
Koncept sistema hrane zajednice	24
Zakoračite u carstvo održive hrane i poljoprivrede	25
Održiva poljoprivreda	25
Šta je organska hrana, a šta hrana iz perioda pretvorbe?	26
Šta je održiva hrana?.....	26
Šta je farma do stola?	27
Društveni pokret farma do stola.....	27
Održiva hrana ili od farme do stola – Koje su sličnosti?	28
Povezivanje „od farme do škole“.....	28
Znajući odakle dolazi naša hrana	29
Marketinške mogućnosti	30
Žene ruralnih područja u pristupu svježoj hrani i održivoj poljoprivredi.....	34
Zaključci	36
Uspješne priče – inspirativne žene u hrani i poljoprivredi	40
Kratki primjeri – reakcije žena kada pandemija ugrožava dostupnost i pristup hrani	108

DODATAK.....	111
1. Europska poljoprivreda.....	111
1.1. Kratka povijest CAP-a i njegovih ciljeva	111
CAP intervenira na razne načine:.....	112
• pružanje potpore dohotku izravnim plaćanjima koja jamči stabilnost dohotka i nagrađuje poljoprivrednike za ekološki prihvatljivu poljoprivredu i pružanje javnih dobara koja se obično ne plaćaju na tržištima, poput brige o ruralnom području.....	112
• usvajanje tržišnih mjera za suočavanje s teškim situacijama, poput naglog pada potražnje zbog zdravstvenih problema ili pada cijena nakon privremenog viška proizvoda na tržištu	112
• provođenje mjera ruralnog razvoja s nacionalnim i regionalnim programima radi zadovoljavanja specifičnih potreba i izazova ruralnih područja	112
1.2. CAP Financiranje	112
1.3. Budućnost CAP 2021-2027	114
3. Strategija od farme do vilice	127
4. Trendovi svježe hrane.....	129
LITERATURA	132

UVOD

Ovaj vodič je napisan da potakne pristup svježoj hrani, pružajući slike raznolikosti lokalnih prehrambenih sistema i kratkih lanaca opskrbe hranom u Europi i njihovog doprinosa održivom ruralnom razvoju. Osnovna ideja ovog vodiča je da predstavi alternativne načine i alternativne poljoprivredno-prehrambene mreže koji omogućavaju zadovoljenje povećanog interesiranja potrošača za lokalnost hrane, za koju se smatra da ima i viši svojstveni kvalitet (zdravija, svežija, raznovrsnija) i potencijal da koristi lokalnoj zajednici i potiče ruralni razvoj, očuvanje životne sredine, agrobiodiverzitet i socijalnu pravdu, omogućavajući učešće malih obiteljskih farmi na tržište.

U literaturi postoje mnoge definicije i pogledi na takve inicijative i pokrete, kao i na uspostavljene i postojeće tržišne modele. Također se koriste razne definicije, fraze i izrazi u ovom značenju, koji opisuju sam koncept ili pojam hrane. U tom kontekstu pokušali smo ih spojiti u jedan termin „svježa hrana“ ili točnije kao pristup svježoj hrani.

Na toj osnovi tražili smo mogućnosti pristupa tržištima prodaje za žene iz ruralnih sredina, malih lokalnih proizvođača poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, uzimajući u obzir postojeće inicijative sadržane u kratkim lancima opskrbe hranom, lokalnim prehrambenim sistemima i direktnoj prodaji koji se pojavljuju kao zapažene alternative globaliziranoj poljoprivredno-prehrambenim modelima.

Vodič prikazuje glavne karakteristike alternativnih poljoprivredno-prehrambenih inicijativa, kao i opći okvir i osnovne koncepte usmerene na promociju lokalne poljoprivrede i svježe hrane. U radu se posebno uzima u obzir da je koncept lokalne hrane prilično fleksibilan i da podrazumeva čitav niz definicija, počevši od jednostavnog kriterija udaljenosti između mjesta proizvodnje i potrošnje, do artikuliranih, koje uključuju i druge aspekte - ekonomske, socijalne, kulturne, ekološke. Vodič dalje opisuje glavne tipologije spomenutih inicijativa, krenuvši od onih koje promoviraju poljoprivrednici (i pojedinačno i kolektivno), zatim analizirajući inicijative vođene od strane potrošača. Također, vodič donosi neke zaključke i preporuke za podršku planiranju inicijativa koje su usmjerene na promociju lokalne poljoprivrede i povezane sa trendovima rastućeg interesiranja za svježu hranu, uključujući specifične mijere prilagođene ženama iz ruralnih područja.

Također, vodič uključuje uspješne priče poljoprivrednica iz četiri zemlje. **Smatramo da je predstavljanje različitih primera praksi koje sprovode žene iz ruralnih područja odličan izvor za učenje i da može poslužiti kao oblik vršnjačke edukacije. Isto tako vjerujemo da su uspoređivanje i znanje neizostavno važni alati za osnaživanje ovih žena, prije svega, za poboljšanje njihovih uvjeta i prilika.**

Da bi se ove informacije stavile u dobro definiran kontekst, ovaj rad je podjeljen na sljedeća kratka poglavila, koja se bave:

Poglavlje 1 pruža opći okvir i osnovne koncepte o svježim, održivim i lokalnim prehrambenim proizvodima i posvećeno je uvođenju glavnih karakteristika alternativnih poljoprivredno-prehrambenih mreža i vrsta direktnе prodaje. Opisuje glavne tipologije inicijativa lokalnog sistema hrane / kratkog lanca opskrbe hranom u Europi, zajedno sa nekim dimenzijama koje karakteriziraju ove inicijative i analizira moguće koristi za proizvođače, potrošače, društvo u cijelini i njihove potencijale kao pokretače održivosti. **Poglavlje 2** fokusira se na koncept sistema hrane osnovan na zajednici, uvažavajući odlike ovih inicijativa i pristupe izgradnji sistema hrane koji su priglili održivost kao dugoročni cilj kojem teži zajednica. Razmatra aspekte održive poljoprivrede i pruža pregled sličnosti i razlika inicijativa i pokreta kao što su održiva hrana i farma do stola (Farm-to-Table).

Poglavlje 3 polazi od točke da kupci sve više žele znati odakle dolazi hrana koju jedu, stoga ovaj odeljak razvija daljni uvid u marketinške mogućnosti sa posebnim osvrtom na opcije direktnog marketinga i distribucije, kao i na kolaborativni marketing i distribuciju. **Poglavlje 4** posvećeno je ulozi žena iz ruralnih područja u pristupu svježoj hrani i održivoj poljoprivredi i naglašava vrijednost njihovog rada, njihov doprinos poljoprivredi i sigurnosti hrane, ne samo kao proizvođačica hrane već i kao čuvarica hrane, njegovateljica bogate poljoprivredne tradicije i upravljačica zemljištem i bioraznolikosti. Također, ovo poglavlje donosi neke zaključke i preporuke, kao i studiju slučaja – priče o uspjehu i primjere dobre prakse iz četiri zemlje koje sudjeluju u projektu (Srbija, Italija, Grčka i Hrvatska).

USPJEŠNI SLUČAJEVI: svaki partner na projektu pružio je uspešne priče poljoprivrednica iz svojih zemalja – Inspirativne žene u hrani i poljoprivredi, kao i kratke primere reakcija žena kada pandemija ugrožava dostupnost i pristup hrani. Ovdje želimo naglasiti viđenje da je učenje kroz pristup ženama i dijeljenje priča najbolje sjeme znanja.

Okolnosti u Europskoj uniji na ovu temu predstavljene su u **Dodataku**.

EUROPSKA POLJOPRIVREDA: ovaj odeljak bavi se poljoprivrednom politikom Europske unije, njezinom povijesti, finansijskim pitanjima CAP-a sa produbljivanjem u pogledu položaja žena u njoj; završni dio ovog odeljka govori o budućnosti CAP-a za programiranje 2021-2027;

STRATEGIJA OD FARME DO VILICE (Farm to Fork Strategy): ovaj odeljak predstavlja novu strategiju EU o proizvodnji i potrošnji svježe hrane za poboljšanje zdravlja i životne sredine stanovnika EU;

TRENDOVI SVJEŽE HRANE: ovaj odeljak analizira trend konzumiranja svježih prehrambenih proizvoda u EU i kako je to u svakoj zemlji povezano sa kulturnim sistemima, nivoom obrazovanja i prihodom po stanovniku.

Foto: Григорий Калюжный / [Pixabay](#)

Svježa hrana - odakle dolazi naša hrana?

— o svježim, održivim i lokalnim namirnicama

Svježe voće, povrće, mlijeko, jaja i mesne prerađevine možemo nabaviti lokalno. Lokalno uzgajani proizvodi su svježi i manje opterećujući za životnu sredinu i dobri su za naše zdravlje i blagostanje. Kupovinom lokalne hrane podržavamo male poljoprivrednike, a novac držimo blizu kuće u okviru lokalne ekonomije, gdje ćemo vidjeti da vraća najveću vrednost.

Šta znači 'lokalno uzgajan'?

Hrana je „lokalna“ ako se uzgaja i bere na kratkom razmaku od mjesto gdje se konzumira, često u pratnji socijalne strukture i lanca opskrbe koji se razlikuju od velikih komercijalnih farmi i sistema supermarketa¹.

Termin se također može proširiti tako da uključuje socijalne karakteristike i karakteristike lanca opskrbe.

Lokalne prehrambene inicijative često potiču održive i organske poljoprivredne prakse, mada one nisu izričito povezane sa geografskom blizinom proizvođača i potrošača.

Pokreti lokalne hrane promoviraju:

- ✓ povezivanje proizvođača i potrošača hrane u istoj geografskoj regiji
- ✓ razvijanje samopouzdanih i otpornijih mreža hrane, oslanjajući se na vlastite resurse
- ✓ poboljšanje lokalnih ekonomija
- ✓ unapređenje zdravlja, životne sredine, zajednice ili društva određenog mesta²

Lokalno uzgajana hrana se nalazi u prodavnicama poljoprivrednika, na tržnicama, na štandovima uz put, na farmama sa šemom "uberite sami" hranu (engl. Pick-Your-Own / PYO), kroz programe poljoprivrede koju podržava zajednica (engl. Community Supported Agriculture / CSA).

Neke prehrambene trgovine na svojim odjelima također imaju svježu hranu lokalnih poljoprivrednika, ovo je vjerovatnije u regionalnim lancima prehrabnenih trgovina, a ne u mega-marketima.

"Locavores" je riječ koja se često upotrebljava za opisivanje ljudi koji se zalažu za konzumiranje hrane koja se uzgaja ili proizvodi u njihovojoj lokalnoj zajednici ili regiji. Oni traže poljoprivrednike blizu mesta gdje žive, a to značajno smanjuje vrijeme putovanja koje je potrebno da hrana stigne od farme do stola.

¹ Waltz, Christopher L. (2011). Lokalni prehrabeni sistemi: pozadina i problemi (Local food systems: background and issues). Nova Science Publishers. ISBN 9781617615948. OCLC 899542944

² Feenstra, G. (2002). Stvaranje prostora za održive prehrabene sisteme: pouke sa terena (Creating space for sustainable food systems: lessons from the field). Agriculture and Human Values. 19(2). 99-106.

Lokalni prehrambeni sistemi i kratki lanci opskrbe hranom u EU

Primetan je trend u svim zemljama EU da su u novije vrijeme procvetala lokalna tržišta i kratki lanci opskrbe hranom, gdje poljoprivrednici prodaju svoje proizvode direktno potrošačima ili sa najmanje posrednika.

U prosjeku, 15% farmi u EU više od polovice svoje proizvodnje prodaje direktno potrošačima.

Lokalni prehrambeni sistemi (engl. Local Food Systems / LFSs)

Na nivou EU ne postoji precizna definicija, ali se može uzeti kao pogodno:

"Prehrambeni sistem u kojem se hrana proizvodi, prerađuje i prodaje na malo u određenom geografskom području"³, u zavisnosti od izvora, u radijusu od približno 20 do 100 km.

Prednost treba dati najbližem izvoru kad god je to moguće, međutim, percepcija „gde se lokalno područje završava“ je subjektivna i zavisi od konteksta (gustine naseljenosti, pristupačnosti i ruralnog ili urbanog karaktera).

U tom smislu, pojam „lokalni“ također se može odnositi na bliskost odnosa između proizvođača i potrošača, zasnovanog na uzajamnom povjerenju i suradnji.

Kratki lanci opskrbe hranom (engl. Short Food Supply Chains / SFSCs)

Na nivou EU, uobičajena definicija kratkih lanaca opskrbe hranom je:

"Lanac opskrbe koji uključuje ograničeni broj ekonomskih operatera, posvećenih suradnji, lokalnom ekonomskom razvoju i bliskim geografskim i socijalnim odnosima između proizvođača, prerađivača i potrošača"⁴

Ova definicija dopunjena je člankom 11. Delegirani propisi Europske komisije (EU) br. 807/2014 o dopuni Propisa o ruralnom razvoju, koja predviđa da „Podrška uspostavljanju i razvoju kratkih lanaca opskrbe... pokriva samo lance opskrbe koji ne uključuju više od jednog posrednika između poljoprivrednika i potrošača“.

³ Europska komisija, Joint Research Centre (JRC) / Zajednički istraživački centar, Institute for Prospective Technological Studies, Scientific and Policy Report: "Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU" („Kratki lanci opskrbe hranom i lokalni prehrambeni sistemi u EU“). Izvještaj EUR 25911 EN; ISBN 978-92-79-29288-0 (pdf), ISSN 1831-9424 (onlajn); Luksemburg: Kancelarija za publikacije Europske unije, 2013; [https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/final_ipts_jrc_80420_\(online\).pdf](https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/final_ipts_jrc_80420_(online).pdf)

⁴ Propis (EU) br. 1305/2013 Europskog parlamenta i Savjeta od 17. prosinca 2013. o podršci ruralnom razvoju od strane Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD) i ukidanju Uredbe Saveta (EC) br. 1698/2005 (Trenutna konsolidovana verzija: 26/06/2020) <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1305/2020-06-26>

Značajna dimenzija inicijativa kratkih lanaca opskrbe hranom povezana je sa konceptom „lokalne hrane“ – koji se obično doživljava kao jedan od njihovih stupova.

→ Jedite tamo gdje živite! (Eat where you live!) ←

Često se prihvata da lokalna hrana znači da se ona uzbaja, sakuplja ili raste blizu mesta gdje živimo.

Širom Europe, sve veći broj ljudi odlučuje se za kupovinu hrane direktno od poljoprivrednika na lokalnim poljoprivrednim tržnicama, na farmama, putem sistema za isporuku košara/kutija ili drugih poljoprivrednih šema koje podržava zajednica.

Nekoliko faktora dovelo je do rastućeg interesiranja potrošača za kupovinu direktno od poljoprivrednika.

Europski kupci imaju tendenciju da povezuju lokalne proizvode sa:

- ✓ višim standardima kvalitete (svježina, hranljiva vrednost)
- ✓ zdravom prehranom
- ✓ ekološki prihvatljivijim proizvodnim metodama
- ✓ nižim ugljičnim otiskom (carbon footprint)

Foto: [PublicDomainPictures / Pixabay](#)

Kupci cijene pogodnost da imaju direktni kontakt sa proizvođačima (mogućnosti osobne interakcije sa poljoprivrednicima koji uzbajaju hranu i stjecanja znanja o podrijetlu hrane) i priliku da podrže male lokalne farme i poljoprivredu nabave robe po poštenim cijenama. Dostupnost informacija o proizvodima kao što su način uzgoja, upute o upotrebi, recepti i uzorci ukusa također privlače zainteresiranost potrošača za direktna tržišta.

4 od 5

europskih građana smatra da je „jačanje uloge poljoprivrednika u prehrambenom lancu“ prilično ili veoma važno

Izvor: Istraživanje Eurobarometra (2016)

Foto: [MonikaP / Pixabay](#)

Neke od karakteristika - kratak pregled

Lokalni prehrambeni sistemi (LFS) i kratki lanci opskrbe hranom (SFSC) neke od karakteristika

Alternativa konvencionalnim dužim lancima hrane i način za ponovno povezivanje proizvođača i potrošača i relokalizacije poljoprivredne proizvodnje.

U EU postoje vrlo raznolike prirode i prakse lokalnih sistema hrane i kratkih lanaca opskrbe hranom koji imaju sve značajniju ulogu u mrežama opskrbe hranom.

Foto: Ulrike Leone / Pixabay

Brojne su koristi za poljoprivrednike, kupce, društvo i ekonomiju.

Neki primjeri njihovih prednosti uključuju:

- pravednija cijena za poljoprivrednike
- pristup svježim i sezonskim proizvodima za potrošače
- hrana sljediva do poznatog proizvođača
- kupci mogu ponovo povezati hranu koju jedu sa poljoprivrednim procesom
- svježi, zdravi i kvalitetni proizvodi po pristupačnim cijenama
- direktni odnos između proizvođača i kupca
- smanjen utjecaj na životnu sredinu
- veća socijalna kohezija i razvoj zajednice na lokalnom nivou
- pravičnost i povjerenje
- potencijal za kreiranje/otvaranje radnih mesta

Foto: NatureFriend / Pixabay

Postoji velika raznolikost i gotovo svi tipovi organizacije mogu se pronaći u svakom dijelu Europe. Varijacije se mogu uočiti u svakom organiziranom tipu: prodaja jedne vrste proizvoda ili niza proizvoda; zadruge, dobrovoljni sektor ili privatni biznis; prodaja na Internetu; dodavanje proizvoda sa drugih farmi u vlastite zalihe, itd.

Lokalni prehrambeni sistemi pate od općeg nedostatka vidljivosti.

Aktualna EU politika ruralnog razvoja 2014-2020 po prvi put precizno definira kratke lance opskrbe hranom i na njih stavlja veći naglasak nego ranije.

Proizvođači koji se žele uključiti u lokalne prehrambene sisteme mogu imati koristi od nekoliko mjera sufinanciranja od Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD).

Lokalni sistemi hrane i kratki lanci opskrbe hranom imaju posebne socijalne uticaje, ekonomski uticaji na regionalnom nivou i na nivou poljoprivrede, kao i uticaje na životnu sredinu prevodeći se u jasan interes potrošača.

Lokalni poljoprivrednici obično se zalažu za zdravlje tla i sigurne prakse uzgoja, prije svega ako se bave organskom poljoprivredom. Kvalitetnije zemljište i održivije poljoprivredne prakse obično daju hranjivije proizvode boljeg ukusa. Kombinacija lokalnih metoda uzgoja i kraćih udaljenosti putovanja dovodi do toga da je veća vjerojatnost da je hrana svježa i da ima veću gustoću hranljivih sastojaka. Javni ciljevi se također mogu podržati kupovinom lokalne hrane. Poticanje odnosa između poljoprivrednika i potrošača može dovesti do poboljšane interakcije u zajednici i pružiti prostor članovima zajednice da uzajamno povećaju svoj socijalni kapital u smislu mreža, inkluzije, znanja i socijalne kohezije. Kupci mogu upoznati ljude koji uzbudjavaju hranu i postavljaju im pitanja o njihovim načinima uzgoja i upotrebi pesticida (ako postoje)...

Interes za lokalno uzbudjavajuću hranu raste zbog njenog potencijala da doprinese održivijim prehrabbenim sistemima, ruralnom razvoju i zdravijim zajednicama. Lokalno uzbudjavajuća hrana često se oslanja na privrženost prirodi i sezonskim procesima u poljoprivredi, uz naklonost ekološki prihvratljivim praksama.

Stoga motivacija za kupovinu i jedenje lokalnih prehrabbenih proizvoda uključuje zdravlje i dobrobit, kao i ekološke, društvene i ekonomski koristi.

SEZONSKE HRANE imaju u izobilju u određeno doba godine, kao što rotkvice, sazrijevaju na proljeće, marelice leti, grožđe u jesen, a kelj zimi.

KVALITETNI PROIZVODI za potrošače i **DIREKTNI KONTAKT** sa proizvođačem su vrijednosti koje se obično ističu prije ekoloških ili ekonomskih vrednosti.

“PODRIJETLO” ili “TIPIČNI” PROIZVODI - veza sa mjestom proizvodnje karakterizira specifičnost lokalnih resursa koji se koriste u procesu proizvodnje, povijest proizvoda i tradicija proizvodnje i potrošnje, kao i njihova kolektivna i nasljedna dimenzija.

ZNANJE i PRAKSA se obično prenose tokom vremena sa generacije na generaciju, prilagođavajući se razvoju okoline i zajednice.

Praktično znanje (uzgoj, rukovanje i postupci prerade, tehnike uzgoja, itd.)

Znanje o tome kako i kada jesti proizvod, kako ga pripremiti i kuhati, kako ga probati/okusiti i kako procjeniti njegovu kvalitetu.

POVJESNO PAMĆENJE i KULTURNE TRADICIJE stvaraju se i prenose tokom vremena u zajednici na takav način da proizvod postaje dio zajedničkog lokalnog nasljeđa, a „podrijetlo proizvoda“ je izraz cjelokupne lokalne zajednice, vrijednosti, tradicije i navika.

Pregled tipova lokalnih sistema hrane / kratkih lanaca opskrbe hranom u EU	
Kratki lanci opskrbe hranom (SFSC)	Podklasifikacija
	Poljoprivreda koju podržava zajednica (CSA model)
	<p>Prodaja na farmi/poljoprivrednom farmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prodavaonice na farmi - ugostiteljstvo na farmi (npr. table d'hôte, B&B/pansion) - prodaja pored puta - "uberite sami" šeme (engl. Pick-Your-Own / "U-picks")
Prodaja u blizini	<p>Prodaja van farmi – komercijalni sektor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tržnice poljoprivrednika i druge vrste tržnica - Maloprodaja u vlasništvu poljoprivrednika - Festivali hrane / turistički događaji - Prodaja direktno potrošačkim zadrugama / grupama za kupovinu - Prodaja trgovcima na malo koji se opskrbljuju od lokalnih farmera i koji jasno prikazuju identitet poljoprivrednika - Prodaja „HoCaRe“ (hoteli, restorani, ugostiteljstvo) sve dok je krajnjem potrošaču jasan identitet poljoprivrednika
	<p>Prodaja van farme - ugostiteljski sektor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prodaja bolnicama, školama, narodnim kuhinjama itd. <p>Institucija ugostiteljskog sektora u ovom slučaju se shvaća kao 'potrošač'.</p>
Prodaja na daljinu	<p>Direktne isporuke sa farme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - šeme isporuke - šeme korpi ili kutija (npr. kutija povrća) <p>Direktne isporuke sa farme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - šeme isporuke (šema korpe ili kutije) - internet prodaja - specijalizirane maloprodaje
Tradicionalni	Vjerovatnije je da će imati oblik prodaje na farmi putem prodavaonica na farmama, prodaje pored puta i sistema „uberite sami“ ('Pick-Your-Own') ili prodaje na tržnicama
Teži da se zasniva na farmama, u ruralnim područjima	
- njima obično upravljaju poljoprivredne obitelji i često koriste tradicionalne i zanatske metode	
Neo-tradicionalni	Primjeri: šeme isporuke, prodavaonice poljoprivrednika na gradskim lokacijama, poljoprivredni sistemi u zajedničkom vlasništvu koji se obično nalaze ili u gradu ili na gradskom obodu
Složeniji oblici kao suradničke mreže proizvođača, potrošača i institucija	
- obično su to pokreti lokalne hrane koje vode i podržavaju prvenstveno urbani stanovnici koji nastoje da održe tradicionalne poljoprivredne prakse kroz nove modele i socijalne inovacije	

Direktna prodaja od poljoprivrednika do potrošača

Direktna prodaja poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na farmama i postupak kupovine direktno od proizvođača fenomen je koji se ponovo proširio u svim naprednim ekonomijama i doživio je procvat kao rezultat sposobnosti proizvođača da zadrže i ojačaju odnose sa kupcima, odgovarajući na njihova očekivanja autentičnosti i svježine.

Nekoliko prepoznatljivih tipova direktne prodaje od poljoprivrednika do potrošača:

"Uberite sami" (PYO: Pick-Your-Own ili "U-Pick")

Ovo je vrsta strategije direktnog marketinga na farmi (od farme do stola), kao direktna prodaja potrošačima koja smanjuje troškove i donosi profit, čak iako su cijene možda niže. To je opcija prodaje na farmi sa fokusom na ljudе koji vole birati svježе, visokokvalitetne proizvode po nižim cijenama i gdje poljoprivrednik određuje cijenu onoga što kupci mogu sami da izabratи.

Kupcima je dozvoljeno i često su potaknuti da jedu dok beru, pa startna naknada obično pokriva bilo koji proizvod koji mogu pojести. Kako su neki troškovi isključeni (angažiranje poljoprivrednika za berbu, transport, sezonski rad, pakiranje...), proizvodi su često jeftiniji nego inače.

U-pick opcije, ovisno od vrste proizvoda koje poljoprivrednik uzgaja i baze kupaca, mogu dopuniti druge marketinške strategije.

Foto: Ian Wilson / Pixabay

Štandovi pored puta pružaju pristup svježim proizvodima direktno od poljoprivrednika koji ih je uzgajao.

Poljoprivreda koju podržava zajednica

(CSA: Community-Supported Agriculture)

Model partnerstva između proizvođača i potrošača gdje ih obvezuje pisani sporazum.

U CSA partnerstvu potrošači postaju članovi farme, kupujući udio u predstojećoj berbi, tako da uz naknadu dobivaju tjednu porciju (kutiju proizvoda) tokom sezone rasta.

Uglavnom krajnji potrošači (obično zvani članovi) plaćaju unapred dio žetve da bi pokrili godišnje operativne troškove farme. Za uzvrat dobivaju udio lokalnih svježih i sezonskih proizvoda uzgajanih agroekološkim ili organskim poljoprivrednim metodama. Ponekad članovi osiguraju i rad na farmi.

Potrošači su povezani sa odlukama i radom proizvođača, djele dio rizika i nagrade od proizvodnje. Stoga su oni direktno povezani sa farmom i proizvodnjom hrane. Prednosti za poljoprivrednika uključuju poštenu cijenu, stabilniji i sigurniji prihod i bliži odnos sa zajednicom.

Prema različitim zemljama i regijama, postoje varijacije CSA, ali sve slijede iste osnovne principe.

U EU postoje pod različitim imenima:

Community-Supported Agriculture (CSA) – na engleskom jeziku

Gruppi di Acquisto Solidale (GAS) u Italiji

Association pour le maintien d'une agriculture paysanne (AMAP) u Francuskoj

Relações de Cidadania entre Produtores e Consumidores (RECIPROCO) u Portugaliji

Solarische Landwirtschaft (SoLaWi) u Nemačkoj

Prodaonice poljoprivrednika (Farmers' shops), maloprodajna mjesta koja neposredno vodi jedan ili više povezanih poljoprivrednika i prodaju proizvode direktno sa farme. Prodaja na farmi se može razviti i postati malo više „van farme“, što uključuje neke neposredne usluge potrošaču, kao što je otvaranje prodavaonica izvan farme ili aktiviranje usluga dostave na kućni prag.

Box-šema (šema kutija ili košara) uključuje preplatu od strane kupaca (ili grupe kupaca) na redovnu isporuku (tjedno, dvotjedno, mjesечно) određene količine svježeg povrća i voća, a ponuda varira ovisno o sezoni i dostupnosti na farmi. Mnoge šeme kutija nude niz veličina kutija i omogućavaju da kupci zajedno sa kutijom povrća naruče i dodatne proizvode, kao što su džemovi, meso ili mlječni proizvodi. Obično se putem ovakvih šema isporučuje sezonska, lokalno uzgajana i organska ili održivo proizvedena hrana. Zavisno od slučaja, dostava se vrši na farmi, prikupnom mjestu ili na kućnom pragu kupca. Također može prepostaviti etički relevantne konotacije, kao u slučaju uključivanja radnika u nepovoljnem položaju ili ako se šema provodi u socijalno depresivnom kontekstu.

Foto: [photosforyou / Pixabay](#)

Inicijative koje pokreću potrošači:

Pored postizanja ekonomskih koristi (niže cijene hrane), ove inicijative su obično inspirirane ekološkim, etičkim i socijalnim kriterijima.

Grupe za kupovinu zasnovane na solidarnosti (engl. Solidarity Purchasing Groups ili Solidarity-based Purchase Groups – **SPG**) su grupe potrošača koje u skladu sa zajedničkim etičkim principima kolektivno kupuju u direktnom odnosu sa proizvođačima. Tipično, SPG je neformalna grupa između 30 i 80 domaćinstava (ukoliko se broj članova poveća, organizira se nova grupa, često povezana sa prethodnom, tako da se održi ograničena veličina grupe koja omogućava članovima da međusobno grade osobne odnose).

Prodavaonice kojima upravljaju potrošači mogu se smatrati evolucijom SPG modela. Potrošači direktno osnivaju prodavnicu i upravljaju njome, obično je organizirajući u formi zadruge, pri čemu se u pogledu kriterija za izbor proizvođača i kvaliteta proizvoda usvajaju isti principi kao kod SPG-a.

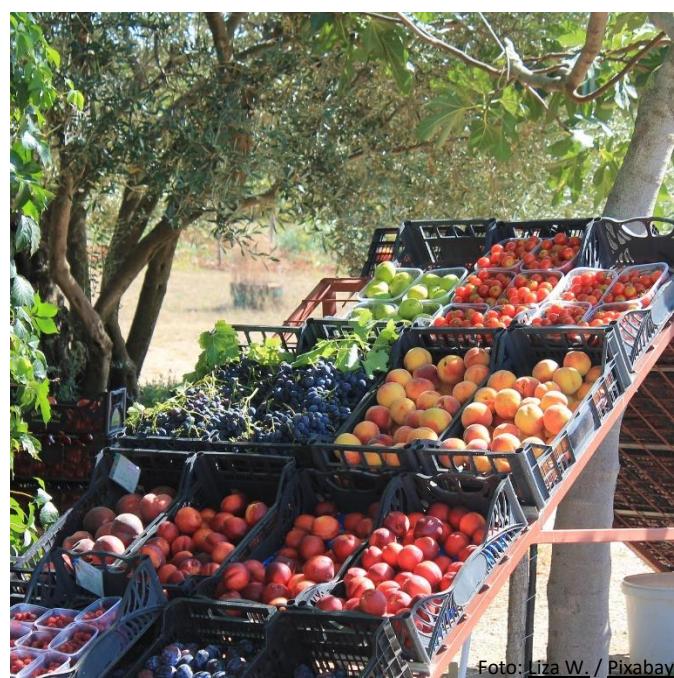

Foto: [Liza W. / Pixabay](#)

Pojednostavljena šema: Dugi za razliku kratkih lanca opskrbe hranom

Lokalni sistemi hrane (LFSs) i kratki lanci opskrbe hranom (SFSCs) kao pokretači održivosti

Mogu povećati elastičnost opskrbe hranom

- dopunjavanje dužih lanaca i diverzifikacija mreža za opskrbu hranom
- širi spektar proizvođača
- lakša provjera sljedljivosti
- veća fleksibilnost i prilagodljivost novim situacijama i potrebama potrošača

Mogu djelovati i kao pokretač promjena za povećanje održivosti, poverenja, ravnopravnosti i rasta u poljoprivrednoj, prehrambenoj, poslovnoj, socijalnoj, zdravstvenoj i različitim oblastima politika

Područja politike u kojima mogu biti korisno sredstvo: ruralni razvoj, integrirane prehrambene i poljoprivredne strategije, javne nabave, poslovni razvoj i preduzetništvo itd.

Foto: Vane

Mogu povećati održivost u svim njenim dimenzijama

Robusni lokalni sektor hrane može pojačati turizam podsticanjem kulturnog identiteta regije oko svojih prehrambenih proizvoda.

Mogući mehanizmi podrške politika

- Fleksibilna regulativa (npr. administrativna opterećenja, papirologija i troškovi povezani sa zakonodavstvom o higijeni hrane)
- Lokalni objekti (npr. skladištenje, prerada)
- Pristup bankarskim zajmovima
- Dodatni resursi za marketing i komunikaciju
- Institucionalna, finansijska i politička podrška
- Istraživanje, prijenos znanja i akcije informiranja
- Znanje, vještine i obuka

Higijenski paket EU uključuje 'odredbe o fleksibilnosti' (razna izuzeća, odstupanja i prilagođavanja) koja malim proizvođačima olakšavaju poštivanje pravila bez ugrožavanja sigurnosti hrane.

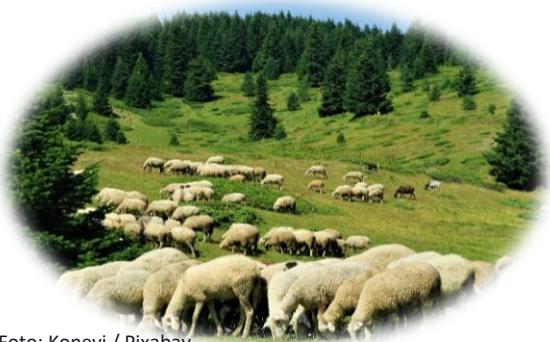

Foto: Konevi / Pixabay

Mjere EU programa ruralnog razvoja (RDP)

Skup mjera na raspolaganju državama članicama i regijama

Politika ruralnog razvoja EU, koju financira Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD), pruža mjere za pomoć u uspostavljanju i razvoju lokalnih sistema hrane (LFS) i kratkih lanaca opskrbe hranom (SFSC) kroz podršku investicijama, obuci, LEADER pristup i organizaciju proizvođača.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Održivost i zdravstveni aspekti

Nije lako dati generalni opis utjecaja na održivost, jer postoje različite prakse uzgoja lokalne hrane i organiziranja kratkih lanaca opskrbe (SFSC).

Također moguća su i isprepletanja,

komplementarnosti i sukobi u okviru tri zajednička stupa održivosti (ekonomski, socijalni i ekološki).

Ipak, postoje dokazi da i fizička i socijalna neposredna blizina često imaju povoljne uticaje na povećanje održivosti u svim njenim dimenzijama. Na primjer:

Složenosti doprinosi nepostojanje precizne definicije pojma SFSC, kao i dvostrislenost i različita tumačenja ideje o lokalnoj hrani i lokalnosti.

ZDRAVLJE I DOBROBIT: karakteristike koje pokazuju potencijal za kvalitetnije proizvode. Pouzdan pristup pristupačnoj, svježoj i hranljivoj hrani važan je za sigurnost hrane, zdravlje i dobrobit pojedinaca i zajednica.

SOCIJALNA ODRŽIVOST (i etika): odnosi se na sposobnost doprinosa jednakosti, pravičnosti i vitalnosti lokalnih zajednica. U velikoj mjeri je ukorijenjena u odnosima između potrošača i proizvođača, solidarnosti i zajedničkim vrednostima.

ODRŽIVOST ŽIVOTNE SREDINE: obuhvaća prednosti u nekim slučajevima, na primjer, kada su usvojene metode proizvodnje koje su bez pesticida i/ili manje intenzivne, ili kada je upotreba fosilnih goriva ili ambalaže svedena na minimum.

EKONOMSKA ODRŽIVOST: uključuje pitanja kao što su konkurentnost i ekonomska vitalnost, bolji pristup tržištu za male poljoprivrednike, efikasno korištenje i doprinos resursima (uključujući i ljudske), te dobrobiti za zajednice u smislu stvaranja radnih mesta i prihoda.

Ispod je tabela u kojoj su, na osnovu dokaza iz znanstvene literature, izvještaja, stručnog mišljenja i prakse, sistematski prikazani različiti aspekti koristi i održivosti. Ovi aspekti su podjeljeni u grupe „zdravlje i dobrobit“, „društvene/socijalne“, „ekonomske“ i „ekološke“ koristi (benefiti).

Pregled se fokusira na lokalne sisteme hrane i kratke lance opskrbe hranom (SFSC), te se upotrebljeni pojmovi lokalna hrana ili SFSC promatraju jednoznačno.

Naravno, stupanj dostignute održivosti i koristi varira između različitih vrsta metoda proizvodnje i prodaje, proizvoda, lokacija itd. Također, različiti poljoprivrednici i kupci mogu drugačije tumačiti održivost i iskusiti različite uticaje.

Pregled je dan kao skup potencijalnih koristi, pa se preporučuje da svaki poljoprivrednik ispita šta se od toga podudara sa njihovim proizvodima i praksama i tako kreira svoju ponudu ili poboljša kvalitetu svojih proizvoda. Također, potrošačima može poslužiti kao model za razmišljanje – pri izboru hrane koju koriste.

Prednosti (benefiti) konzumiranja lokalnih proizvoda:**Zdravlje i dobrobit****Svežije i bolji ukus!**

Lokalno uzgajani proizvodi su mnogo svežiji, ukusniji i vjerovatno hranljiviji od proizvoda koji su dopremljeni iz daleka.

Viši sadržaj hranljivih sastojaka

Što je voće ili povrće svežije, imatin će više hranljivih sastojaka.

Većina lokalnih proizvoda ubrana je u poslednja 24 sata, osiguravajući da su zreli i na vrhuncu u pogledu gustoće hranljivih sastojaka.

Gušt sezonske hrane

Ciklus sezonskih proizvoda je najprirodniji način ishrane i savršeno dizajniran da podrži naše zdravlje. Konzumiranje proizvoda u vrhuncu sezone znači uživanje u onoj hrani onda kada je ima najviše, što je zauzvrat čini pristupačnijom.

Vrhunska zrelost

Lokalni poljoprivrednici puštaju da njihovo voće i povrće u potpunosti sazri bez primene kemikalija ili plina kako bi ubrzali ovaj proces. Lokalno uzgajana hrana se bere u vrhuncu zrelosti kada je najgušća hranjivim sastojcima.

Sigurnost hrane

Što je manje procesa između izvora proizvodnje hrane i tanjura, manje su šanse za kontaminaciju.

Blizina izvora

Smanjivanje vremena putovanja omogućava prijevoz hrane dok je još svježa, bez upotrebe kemijskih konzervansa, plinova ili voska koji se koriste za očuvanje hrane za transport na velike udaljenosti.

Raznovrsna raznolikost proizvoda

Mali poljoprivrednici više vole da uzgajaju veći broj sorti voća i povrća. To znači da ljudi umjesto da jednostavno imaju „rajčicu“, zapravo mogu da biraju iz raznolikog assortimenta vrsta rajčica.

Kušanje nove hrane

Manji uzgajivači često nude proizvode nasleđenih osobina (uzgajane iz sjemena koje nije unakrsno oprašivano drugim biljkama) i druge sorte. Oni čak mogu kupcima da ponude i novi recept ili dva.

Veća povezanost sa hranom

Kupujući lokalno ljudi su više povezani sa hranom koju jedu; znajući ko ju je proizveo, sa koje farme je potekla i točno kako je stigla od farme do vilice.

Zdravija ishrana

Povećavanje znanja o hrani među potrošačima može dovesti do usvajanja zdravije ishrane.

Prilika za razgovor

Kupovina od lokalnih poljoprivrednika omogućava ljudima da postavljaju pitanja, da uče o njihovim poljoprivrednim praksama i steknu bolje razumjevanje njihovih prehrabrenih proizvoda.

Društveni benefiti (zajednica i etika)**Stvaranje osećaja zajedništva**

Kupovina lokalno uzgajanih proizvoda i saznanje odakle je hrana ujedinjuje ljudi sa onima koji je uzgajaju. Umjesto da imaju vezu sa korporativnim supermarketom, ljudi razvijaju manje veze sa više izvora hrane.

Razvoj osobnih odnosa

Razvijanje osobnih odnosa sa lokalnim poljoprivrednicima može biti korisno za ljudi. Na primjer, poljoprivrednici mogu osobno obavijestiti kupca o tome kada će dospjeti njihova omiljena sorta krumpira ili kada će malina koju vole biti dostupna za prodaju.

Socijalno-psihološki komfort i samopoštovanje poljoprivrednika

Direktna interakcija i povratne informacije od potrošača kao etičko priznanje i uvažavanje rada poljoprivrednika mogu povećati vjerovanja poljoprivrednika da je njihov rad neophodan.

Opstanak i revitalizacija ruralnih područja

Kratki lanci opskrbe hranom mogu pružiti nove mogućnosti za opstanak i revitalizaciju marginalnih ruralnih područja i poljoprivrede. Također, potencijalno mogu da prekonfiguriraju prigradske pejzaže (poljoprivredno zemljište na periferijama gradova).

Ponovna povezanost urbanih i ruralnih zajednica

Utjecaj nekih kratkih lanaca opskrbe hranom u urbanim sredinama (poput redovnih pijaca) može ići izvan pukog komercijalnog odnosa i do veće socijalne kohezije stanovništva tih područja (obrazovanje i senzibilizacija ljudi, stvarajući nove mogućnosti za zadovoljavanje prehrambenih, socijalnih i ekonomskih potreba)

Ojačana lokalna kultura i identitet

Unošenjem vrijednosti (tradicionalnih) lokalnih proizvoda, proizvodnih i marketinških metoda i znanja i navika u potrošnji, poljoprivredici i prerađivači hrane pomažu u održavanju tradicionalnih znanja i veština (posebno znanja o lokalnim sortama).

Osećaj pripadnosti

Vrijednosti i značenja koja se pripisuju proizvodu i njegovom podrijetlu mogu razviti osećaj ponosa, socijalne kohezije i pripadnosti određenom području i zajednici.

Ekonomski benefiti

Podrška ekonomiji zajednice

Nabavkom proizvoda od lokalnih poljoprivrednika, novac ostaje u okviru lokalne ekonomije (blizu kuće). To pomaže izgradnji ekonomije u zajednici. Također, proizvod putuje kroz manje ruku, čime se više potrošenog novca zapravo vraća onima koji su ga uzbudili.

Podrška lokalnom poslovanju (biznisu)

Kupujući lokalno uzbudljenu hranu, ljudi podržavaju lokalne proizvođače i pomažu rastu lokalne ekonomije. Kada kupuju lokalno uzbudljenu hranu, oni podržavaju svoju lokalnu zajednicu, a njihov novac se vraća u proizvodnju više lokalne hrane za njih. (Kada ljudi kupuju hranu u supermarketima, najveći deo nastalih troškova odlazi na prijevoz, preradu, pakiranje, hlađenje i marketing te hrane, a ne nužno samim poljoprivrednicima).

Prošten i dostoјanstven prihod

Razumjevanjem stavnih troškova poljoprivrede i proizvodnje hrane, potrošači povećavaju svoju spremnost da plate za proizvode koje poznaju i kojima vjeruju. Za uzvrat, to omogućava proizvođačima da za svoj rad dobiju dostoјanstven prihod.

(Re-)vitalnost lokalnih ekonomija

Kupovina lokalno uzbudljene hrane može povećati ili pomoći ponovnu cirkulaciju prihoda zajednice, potičući poljoprivredno-prehrambeni sektor i stvoriti nova radna mjesta, kao i očuvati male i srednje farme koje su srž lokalne ruralne ekonomije.

Pravedniji odnosi moći

Proizvođači i potrošači, od pasivnih ili podređenih aktera lanaca opskrbe hranom, postaju aktivni i suvereni akteri koji uspostavljaju pravila, organiziraju i kontroliraju svoje trgovinske odnose.

Benefiti za životnu sredinu

Pomoć u očuvanju poljoprivrednih i zelenih površina

Kupovina lokalno uzgojene hrane pomaže u održanju i očuvanju zelenih površina i obradivog zemljišta u lokalnoj zajednici.

Agro-bioraznolikost (raznovrsnost)

Mnogi mali lokalni poljoprivrednici doprinose agro-bioraznolikosti. Oduševljeni time da gaje raznolike sorte, oni smanjuju oslanjanje na monokulturu (pojedinačni usjevi uザgajani na širokom području na štetu zemljišta), potiču diverzifikaciju lokalne poljoprivrede i vrste usjeva, i gaje tradicionalne sorte.

Ohrabrenje održive poljoprivrede

Mnogi lokalni poljoprivrednici se bave multifunkcionalnom poljoprivredom, gaje organske proizvode i koriste metodu rotacije usjeva (ovo pomaže smanjenju upotrebe pesticida i zagađivača i održava tlo u dobrom stanju, a ne iscrpljuje ga).

Organiski i prirodni metodi

Poljoprivredne farme koje proizvode hranu za lokalna tržišta češće koriste organske i prirodne metode, smanjujući zagađenje zraka, tla i vode.

Ekološki održiv način

Proizvodi koji se prodaju u lokalnim sistemima hrane uglavnom se proizvode na ekološki održiv način, koristeći manje inputa kao što su pesticidi, sintetička gnojiva, stočarska hrana, voda i energija.

Manje pakiranja i energije

Lokalno uzgajana hrana zahtjeva manje ambalaže nego ona u supermarketima i manje energije za skladištenje, jer je svježa i sezonska. Također, koriste se metode proizvodnje koje manje zagađuju, a smanjivanje transportnih udaljenosti čuva fosilna goriva, vjerovatno smanjujući emisiju plinova koji izazivaju efekat staklenih vrtova.

Manje otpada

Budući da se lokalnom kupovinom skraćuje lanac distribucije, donoseći hranu direktno sa farme na vilicu, stvara se manje otpada u procesu. To može značiti manje pakiranja tokom prijevoza i otpreme, ali također znači i manje otpada u životnu sredinu od zagađenja i manje i otpada od hrane.

Foto: [Kerstin Riemer / Pixabay](#)

Koncept sistema hrane zajednice

Pristup izgradnji sistema hrane koji održivost - ekonomsku, ekološku i socijalnu - smatra dugoročnim ciljem kojem teži zajednica.

Ponekad se koristi naizmjenično sa „lokalnim“ ili „regionalnim“ sistemima hrane.

Na primjer, poljoprivrednik uzgaja ovce, ovčje meso se prerađuje, a prerađeno ovčje meso kupuju lokalni potrošači, a zatim ga donose na svoj stol za večeru. Sve se to dešava na maloj udaljenosti i stvara sistem prehrane u zajednici (sistem hrane u zajednici).

Četiri stupa sistema hrane u zajednici (prema Rutgers univerzitetu):

Blizina odnosi se na udaljenost između različitih djelova sistema opskrbljivanja hranom. Što je farma bliža našem stolu i našem obroku, povećava se vjerojatnoća da će se stvoriti dugoročni odnosi između različitih strana u prehrambenom sistemu – poljoprivrednika, prerađivača, maloprodaja, ugostitelja, potrošača itd.

Oslanjanje na sebe (samopouzdanje) odnosi se na stupanj do kojeg zajednica zadovoljava vlastite potrebe kada je riječ o proizvodnji, preradi i prodaji vlastite hrane. Iako potpuna samodostatnost nije cilj sistema opskrbljivanja hranom u zajednici, bitan aspekt je povećanje stupnja samostalnosti u hrani.

Sigurnost hrane znači da pojedinci, domaćinstva i zajednice imaju pristup kvalitetnoj hrani. Sigurnost hrane u zajednici bavi se pristupom hrani u kontekstu zajednice (posebno za domaćinstva sa niskim prihodima) i poticanjem razvoja lokalnih sistema hrane.

Održivost odnosi se na primenu praksi, u poljoprivredi i sistemu hrane, koje ne ugrožavaju sposobnost budućih generacija da zadovolje svoje potrebe za hranom. To znači da se tokom svakog koraka uzimaju u obzir okolina, životinje, ljudi i zajednice.

Zakoračite u carstvo održive hrane i poljoprivrede

Održiva poljoprivreda

— ukorijenjena u organskim, agroekološkim, biodinamičkim i regenerativnim praksama

Interesiranje za održivom poljoprivredom postoji odavno, ali od sredine 2000-ih dobiva na snazi.

- Mnogi poljoprivrednici u održivoj proizvodnji promatraju poljoprivrednu onako kako se uklapa u njihov lokalni ekosistem; ispitujući kako mogu podržati složenu prirodnu interakciju mikroorganizama, biljaka, insekata i predatora na svojoj farmi. Tako da ekosistem najbolje sprječava štetočine i bolesti njihovih usjeva.

Po principima održive poljoprivrede proizvođači užgajaju raznolike usjeve, gaje životinje prvenstveno na pašnjacima i koriste tehnike kao što su pokrovni usjevi/cover crop (kod nas je uobičajno da se koriste i termini siderat ili zelenišno gnojivo), plodore (rotacija usjeva), korisni insekti i druge prirodne metode suzbijanja štetočina i malčiranja. Oni koriste vlastite impute (stajsko gnojivo od životinja, hranu za životinje užgajanu na zemlji) i upravljaju svojim outputima (biljni otpad, stajsko gnojivo) u zatvorenom ciklusu. Ove prakse, umjesto da ih iscrpljuju, doprinose plodnosti tla, sistemima čistih voda, bioraznolikosti i drugim koristima za ekosisteme.

Šta je organska hrana, a šta hrana iz perioda pretvorbe?

Ako farma (poljoprivredna farma) nije ovjerena kao organska, to ne znači da nije održiva.

Organiska hrana

Obuhvaća povrće, voće, žitarice, meso, mlijeko i sireve proizvedene metodama usklađenim sa standardima organske poljoprivrede koju odlikuju prakse kruženja resursa, promoviranja ekološke ravnoteže i očuvanja bioraznolikosti. Proizvedena je bez upotrebe kemijskih pesticida ili sintetičkih gnojiva, ne sadrži genetski modificirane organizme.

Hrana iz perioda pretvorbe ("prelazna")

Gajena je u skladu sa odredbama koje ispunjavaju standarde organske proizvodnje, ali još nije proteklo vrijeme potrebno da se zemljište oslobodi kemijskih sredstava ili postupak ovjerjenja još nije završen. Ovi proizvodi ne smiju biti označeni kao organski, ali dozvoljeno je da budu obilježeni oznakom „proizvod iz perioda pretvorbe“, kao i mogućnost dobivanja podrške poljoprivrednicima u fazi ovjerjenja.

Šta je održiva hrana?

U suštini, održiva hrana se odnosi na hranu (biljnu ili životinjsku) proizvedenu ekološkim metodama koje nanose malo ili nimalo štete zemlji ili njenim stanovnicima – biljkama, životinjama ili ljudima. Osigurava zaštitu životne sredine, zemljišta, zajednica i ljudi.

Održivi sistem hrane uključuje

- Očuvanje životne sredine**

Poljoprivrednici koji se pridržavaju održivih praksi štite bioraznolikost i omogućavaju procvat zdravih ekosistema.

- Dobrobit životinja**

Poljoprivrednici koji se pridržavaju održivih praksi štite dobrobit životinja i pažljivo se odnose prema njima.

- Zaštitu javnog zdravlja**

Hrana treba biti sigurna za one koji je jedu i da ne šteti zdravlju ljudi.

- Pomaganje zajednicama**

Poljoprivrednici, proizvođači hrane i svi oni koji rade sa hranom koju jedemo ili pijemo – trebaju imati uvjete za rad i plaću koja je poštena.

Radeći na taj način, ovo može podupreti i donijeti korist lokalnoj ekonomiji i zajednici.

Održivi način uzgoja stoke omogućava životnjama da pasu ili traže hranu, slobodno kretanje na otvorenom i izražavanje prirodnog ponašanja.

Šta je farma do stola?

Farma do stola (engl. farm-to-table) je fraza koja za različite ljudi može imati različito značenje. U osnovi, od farme do stola tj. farma do stola znači da hrana na stol dolazi direktno sa farmi (od poljoprivrednika).

Pogledajmo dublje definiciju:

Leksikon hrane⁵ navodi: "Pokret farma do stola zalaže se za hranu lokalnog podrijetla koja je sezonska, svježa i organski proizvedena. Također promoviran je i od poljoprivrednika i od kuhara kao način za povezivanje potrošača sa izvorom sastojaka u njihovim obrocima."

Na engleskom slične fraze obuhvaćaju locally-sourced, farm-fresh, farm-to-plate and farm-to-fork.

Društveni pokret farma do stola

Restorani od farme do stola svoje kuhinje opskrbljuju direktno od lokalnih poljoprivrednika ili sa vlastite parcele.

Trpeza tamo gde je proizvedena hrana

U strogoj formi, od farme do stola odnosi se na hranu koja se priprema, kuha i služi direktno na farmama, što znači da je stol zapravo na farmi.

Često nude obilazak farme sa poljoprivrednikom, pokazujući i opisujući metode uzgoja mesa, živine, voća i povrća, i educirajući goste o koracima prehrambenog ciklusa i utjecaju njihovih izbora na ljudе, životinje, ekonomiju i planetu. Kao takvi, ovi obroci imaju edukativni karakter, kao i istjecanje hrane koja je lokalna, svježa i sezonska.

Direktna povezanost farmi (poljoprivrednika) i restorana

Farma do stola promovira služenje lokalne hrane u restoranima, direktnom nabavkom od proizvođača i naglašava direktnu vezu između farme i restorana. Restorani mogu ponuditi lokalnu hranu kako bi privukli kupce, ističući lokalno podrijetlo i tipičnost pripremljene hrane, zajedno sa lokalnim receptima, vrijednostima, tradicijom i navikama – kao dio kulture i povjesnog pamćenja lokalne zajednice.

Kupovina namirnica od farme do stola

Farma do stola također se odnosi na kupovinu hrane direktno od uzgajivača, pri čemu je stol u kući kupaca.

Farma do stola uključuje oblik **sljedljivosti hrane** gdje se potrošačima identificira podrijetlo hrane – što se slavi kao "**saznanje odakle dolazi vaša hrana**".

⁵ <https://www.lexiconoffood.com/definition/definition-farm-table>

Održiva hrana ili od farme do stola – Koje su sličnosti?

Ideje o održivoj hrani i o pokretu farma do stola su različite, ali djele puno sličnosti. U prvom planu je koncept dizajniranja pouzdanog sistema hrane koji je koristan za čovječanstvo (i sadašnje i buduće).

Fokus je na:

- ✓ Optimalnom zdravlju i hranljivim sastojcima za zajednice i umanjenju rizika od bolesti povezanih sa prehranom
- ✓ Sezonski lokalno proizvedenoj hrani - zdravoj i svježoj hrani za sve članove zajednice
- ✓ Direktnoj vezi između onih koji proizvode hranu i onih koji je konzumiraju
- ✓ Očuvanju životne sredine i zajednica, uključujući ublažavanje potrebe za prijevozom hrane
- ✓ Javnosti da sudjeluje u promociji lokalne hrane i zajednice
- ✓ Poticanju lokalnih farmi i poduzeća kako bi zajednice mogle rasti u finansijskom pogledu i da novac cirkulira u okviru lokalne zajednice

Foto: scott payne / Pixabay

Povezivanje „od farme do škole“

Stvaranje veza „od farme do škole“ noviji su oblici gdje poljoprivredni proizvođači kroz programe školskog obroka tokom školske godine i ljetnih programa mogu direktno prodavati svoje proizvode.

Škole, fakulteti i sveučilišta predstavljaju uglavnom neiskorištenu priliku za jačanje tržišta prodaje za poljoprivrednike i povećanje pristupa djece i mladih lokalno uzgajanoj visokokvalitetnoj hrani.

→ ili javne institucije čiji je cilj jačanje lokalne proizvodnje i lokalne gastroekonomske tradicije i kulture

Foto: [Jill Wellington / Pixabay](#)

Znajući odakle dolazi naša hrana

Polazna točka je da kupci sve više žele znati odakle dolazi hrana koju jedu, da razumiju korake i metode proizvodnje i obrade; što je izvrsna šansa za male lokalne poljoprivredne proizvođače hrane koji dolaze u direktni kontakt sa svojim kupcima.

Nabavljanje hrane na farmi znači odlazak direktno do izvora.

Razgovarajući direktno sa poljoprivrednikom koji proizvodi stoku od koje su isječena janječa rebra, koji uzgaja tikve ili proizvodi sir, sakuplja med ili jaja, pruža potrošaču direktnu vezu sa zemljom, samim zemljištem iz kojeg potiče njihova hrana.

Marketinške mogućnosti

Prednost je uspostaviti **brand** kao proizvođača i snadbrvač zdrave i svježe hrane.

- ✓ izgraditi povjerenje potrošača
- ✓ obezbjediti autentične i vjerodostojne proizvode

Potrošači traže zdraviju hranu – sve veći broj njih obraća više pažnje na **etikete/oznake na namjernicama**.

Koncept čiste etikete hrane i pića – nije ništa novo, ali je stavljen u centar pažnje tokom posljednjih nekoliko godina.

Innova Market Insights (innovami.com) – multinacionalna kompanija za istraživanje tržišta prati prehrambene trendove više od 25 godina i godišnje predstavlja izvještaj „*Top 10 Trends*“. Na osnovi svoje najnovije ankete o potrošačima 2020, objavili su top 10 trendova hrane i pića za ubrzavanje inovacija. Transparentnost je jasan pobjednik i vodeći trend za 2021. godinu.

#1 TREND **TRANSPARENTNOST TRIJUMFA**

jasan pobjednik

3 od 5

...globalnih potrošača kaže da ih zanima „saznati više o tome odakle dolazi njihova hrana i kako se proizvodi“

3 od 4

... globalnih potrošača kaže da očekuju od kompanija da „ulažu u održivost“

Izvor: Innova Market Insights (2020)

ČISTA ETIKETA/OZNAKA i **ODRŽIVOST** su dio tog trenda.

Informacije o proizvodu su od velike važnosti!

Zahtjev za većom transparentnošću uključuje očekivanja potrošača vezano za informacije o celokupnom životnom ciklusu proizvoda i tokom čitavog lanca opskrbljivanja.

Čista etiketa je značajna norma kada su u pitanju prehrambeni proizvodi i pića.

Trend životnog stila ka čistijem životu podiže i proširuje očekivanja potrošača o **ČISTOJ ETIKETI**: aspekti uključuju dobrobit ljudi/životinja, transparentnost lanca opskrba hranom, prehranu prema biljkama i održivo opskrbljivanje.

Potrošači su spremni platiti veću cijenu za hranu ili napitke koji su napravljeni od sastojaka koje prepoznaju i kojima vjeruju.

ODRŽIVOST je u središtu pozornosti – potrošači žele da njihove svakodnevne radnje pozitivno utječu na životnu sredinu.

Potrošači žele znati

Odakle dolazi njihova hrana?

Kako je proizvedena?

Kako je nabavljena?

Šta proizvod sadrži?

Povežite se sa svojim kupcima. Ispričajte svoju priču. Prodajte hranu.

Proizvođači hrane sa kreativnim, smislenim pričanjem priča (**storytelling**) mogu se povezati sa potrošačima na nov i drugačiji način.

Postoje različiti načini za usmjerenje prehrambenih proizvoda na tržište.

Sve metode se zasnivaju na **razvijanju odnosa sa krajnjim potrošačem**.

Direktni marketing i distribucija

Strategije direktnog marketinga: proizvođač prodaje robu direktno potrošaču ili krajnjem korisniku (bez posrednika), tako da se autentičnost i povjerenje posreduju osobnom interakcijom

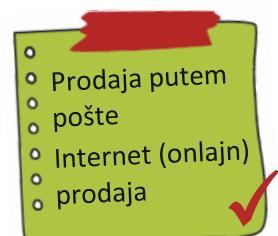
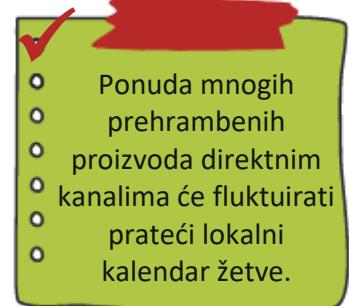
Prodaja licem u lice pruža mogućnost kupcima da se sretnu i razgovaraju direktno sa poljoprivrednicima koji uzgajaju hranu koju kupuju. Također, poljoprivrednici mogu direktno saznati više o tome šta je potrebno njihovim kupcima i šta oni žele znati o hrani sa njihovih farmi. Ovi odnosi daju ključne povratne informacije poljoprivrednicima prilikom donošenja odluka o suradnji, razvijanju edukacije kupaca i/ili marketinških strategija.

Primjeri modela direktnog marketinga: prodaja na farmi, sami uberite (PYO), prodavaonice na farmama, tržnice, prodaja (štandovi) pored puta, poljoprivreda podržana od zajednice, mobilni marketing i prodaja putem pošte

Pored prodaje svježih poljoprivrednih proizvoda, dodatne mogućnosti direktnog marketinga za proizvođače su da mogu pružiti usluge povezane sa poljoprivrednim proizvodima, poput degustacija i sigurnosti obroka.

Najrasprostranjeniji primer je **agroturizam**.

- u svom strogom smislu podrazumijeva ugostiteljske aktivnosti na farmi, pored redovne poljoprivredne proizvodnje
- u širem smislu, omogućava pružanje širokog spektra usluga – od kampiranja, staza za hranu i vino, pa do radnih iskustava na farmi

Zajednički marketing i distribucija

Strategije zajedničkog marketinga: više od jednog proizvođača radi zajedno na prodaji svojih proizvoda. Ovo su opcije u kojima proizvođači hrane rade zajedno kako bi efikasnije dopremili svoje proizvode do potrošača i proširili svoj doseg na nova tržišta, povećavaju popularnost.

Zajedničke marketinške strategije pomažu pojedinačnim poljoprivrednicima da budu konkurentniji i u potpunosti iskoriste tržišne mogućnosti.

Primeri modela zajedničkog marketinga: partnerstva, zajednički aranžmani, proizvođačke zadruge, prehrambene zadruge kao klub ili prodavnica u vlasništvu članova, CSA sa više farmi, hubovi za hranu

Žene ruralnih područja u pristupu svježoj hrani i održivoj poljoprivredi

"Kada bi žene u ruralnim područjima imale jednak pristup proizvodnim aktivnostima kao i muškarci, poljoprivredna proizvodnja bi se povećala i mogli bismo prehraniti približno 150 miliona ljudi više." (FAO, 2011)

Žene ruralnih područja u pristupu svježoj hrani i održivoj poljoprivredi

Žene u ruralnim područjima igraju presudnu ulogu u životu svojih zajednica, ali njihov rad zadobiva manje priznanja, a njihove aktivnosti se uglavnom pokazuju manje profitabilnim. Doprinosi žena ruralnih područja u poljoprivredi uglavnom se ne vide ili se gotovo u potpunosti ignoriraju.

Žene se i dalje suočavaju sa barijerama - postoji rodna razlika:

- manji pristup proizvodnim resursima kao što su zemlja, stoka, ljudski kapital, nova tehnologija
- manje uživaju u pristupu financijskim uslugama, kreditima i zajmovima
- ograničeniji pristup obuci, informacijama, stručnim službama, javnim službama, socijalnoj zaštiti i tržištima

Poljoprivrednicama nedostaje znanje ili svjest o važnosti rodne ravnopravnosti u upravljanju zemljištem i poljoprivrednim radovima te imaju izazov usklađenja svog poljoprivrednog rada sa obiteljskom ulogom.

Prema FAO-u, ako bi poljoprivrednice imale jednak pristup resursima kao i muškarci, moglo bi povećati prinos i proizvodnju hrane za 20 do 30 posto.

(FAO, Jul 2011)

Nekoliko statističkih podataka – Ne jednakosti u Evropi: Više od 80% žena koje žive na selu surađuju ili pomažu svojim muževima, 28,7% poljoprivrednih radnika su žene, a poljoprivredne farme kojima upravljaju žene je 40% manje od onih koja vode muškarci. (Eurostat)

Međutim, žene značajno doprinose poljoprivrednoj proizvodnji, sigurnosti hrane i prehrani, ruralnim ekonomijama, upravljanju zemljištem i prirodnim resursima.

Žene iz ruralnih područja brinu o kućnim poslovima, prehrambenim potrebama i obrazovanju članova svoje obitelji i obavljaju poljoprivredne i stočarske poslove. Dakle, pored uloge primarne njegovateljice svojih kućanstva, aktivnosti ovih žena obično uključuju sjetvu, obradu i žetvu usjeva, brigu o stoci, izbor, preradu i pripremu hrane. Također, žene ruralnih područja bave se marketingom i trgovinom, posebno na lokalnim tržištima gdje prodaju višak od svoje žetve. Štoviše, one vode računa da svaki prihod koji mogu ostvariti od prodaje viška robe ulože nazad u obitelj u obliku hrane, zdravstvene brige ili obrazovanja.

Žene iz ruralnih područja igraju ključnu ulogu u sva 4 stupa koja se odnose na **sigurnost hrane**:

Vrijednost rada žena u ruralnim područjima je značajna, ne samo kao poljoprivrednica i proizvođačica hrane, već i kao čuvarica prehrambenih proizvoda, njegovateljica bogate poljoprivredne tradicije i upravljačica zemljom i bioraznolikošću.

Konvencija o biološkoj raznolikosti prepoznaje „vitalnu ulogu koju žene igraju u očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti”.

Poljoprivrednice, posebno one koje se bave malim uzgojem, posjeduju odgovarajuće vještine potrebne kako za upravljanje, tako i za očuvanje bioraznolikosti. Žene ruralnih područja su tradicionalno bile zadužene za skladištenje hrane i sjemena, odabir, poboljšanje i prilagođavanje različitih sorti usjeva vanjskim uvjetima i prenošenje svog znanja sa generacije na generaciju.

Očigledno je da žene igraju važnu ulogu u očuvanju poljoprivredne raznolikosti, pa bi ovo znanje i vještine trebalo uzeti u obzir.

Stvaranje održivog sistema hrane uključuje ne samo prepoznavanje i priznavanje ženskog rada i uloge u poljoprivredi, već i pružanje snažne podrške ženama u njihovim trenutnim naporima i potencijalu da budu pioniri promjena.

Zaključci

→ Potencijal inicijativa lokalnih sistema hrane (LFS) i kratkih lanaca opskrbljivanja hranom (SFSC)

Za mnoge male poljoprivrednike pristup tržištima prodaje važan je faktor kako bi generirali prihod i povećaju produktivnost svojih farma.

Tekući trendovi koji se bilježe u prehrabrenoj sferi i preusmjeravanje fokusa potrošača na svježu, zdravu, održivu i lokalnu hranu otvaraju nove mogućnosti za žene ruralnih područja i one svoju šansu mogu vidjeti upravo u potrošačkoj niši ovih karakteristika. U tom kontekstu, ključno je naglasiti važnost društvenih inovacija, obrazovanja i akcija podizanja svijesti da bi se došlo do promjena (novi odnosi, novi mentaliteti).

Specifične mjere skrojene za žene iz ruralnih područja

- osmisliti posebne mjere i obrazovne programe za žene u ruralnim područjima kako bi se poboljšao njihov položaj i kako bi postale konkurentnije i sposobnije za promjene i izazove na tržištu
- učiniti dostupnijim usluge unapređenja ljudskih resursa i posebne mjere skrojene za žene u ruralnim područjima

Prilikom planiranja mjera podrške i obrazovnih programa za žene u ruralnim područjima, potrebno je imati na umu da im veliko radno opterećenje na farmi i u domaćinstvu otežava aktivno uključivanje u programe.

Prijedlozi i preporuke za koordinirane akcije koje bi doprinele većem uključivanju žena iz ruralnih područja u uočene trendove rastućeg interesiranja za svježu hranu

SOCIJALNE INOVACIJE

- stvoriti mogućnosti za žene u ruralnim sredinama da preuzmu kormilo u pogledu promjena u poljoprivrednom sektoru, vođenju i poticanju procesa socijalnih inovacija koji razvijaju kratke (direktne) sisteme za dostavu i pristup hrani promjenom odnosa, perspektiva i načina razmišljanja i djelovanja uključenih aktera, što dovodi do postizanja, prije svega, društvenih ciljeva koji svima idu u korist
- razmotriti kako se inicijative LFS/SFSC mogu razvijati održivo, omogućavajući veću elastičnost pred poremećajem globalnog tržišta

EDUKACIJA – POVEĆANJE VJEŠTINA

- proučiti one metode koje omogućavaju osnaživanje žena u ruralnim područjima i pristupe znanju i tehnologiji koji bi im omogućili postizanje većih učinaka
- pružiti dodatnu obuku, obrazovanje odraslih i druge programe, prateći potrebe žena iz ruralnih područja, uključujući obuku o preduzetništvu, inovacijama u poljoprivrednoj proizvodnji, marketingu i tržištima, kao i formirajući zadruge
- veća mobilizacija pružalaca obuke, koristeći odgovarajuće i inovativne alate, mehanizme i metode za obuku radi izgradnje vještina potrebnih za razvoj kratkih (direktnih) sistema za isporuku i pristup svježoj hrani i veće performanse, uključujući snažnu podršku ženama iz ruralnih sredina
- podržati obrazovanje o ishrani koristeći kulturno i socijalno odgovarajuće poruke o prehrani, što može stvoriti potražnju za lokalno uzgajanom hranom

UMREŽAVANJE I MOBILNOST

Žene u ruralnim područjima trebaju formirati udruge i mreže, jer na taj način mogu lakše provesti svoje ideje i više su angažirane.

- podržati i podstići umrežavanje žena u ruralnim područjima, razmjenu znanja i iskustva, kako na lokalnom tako i na nacionalnom i europskom nivou, uključujući mobilnost radi stjecanja znanja i iskustva, kao i formiranje ženskih udruga

PODIZANJE SVESTI

- podizati svjest o potencijalu inicijativa (LFS/SFSC) za postizanje lokalnog razvoja, bolji pristup tržištu poljoprivrednicama na malim farmama i kvalitetnije hrane za potrošače
- kreirati kampanje podizanja svijesti koje promoviraju diverzifikaciju prehrane i nutritivne, ekološke i ekonomski prednosti lokalno uzgajane hrane

Priča o djeljenju: najbolje šeme znanja – učenje kroz pristup žene-ženama

Donosimo Vam priču žene radoznalog duha koja svoje znanje nesobično dijeli putem YouTube kanala i društvenih mreža. Ovo je sjajan primjer kako žene zaljubljenice u prirodu i selo mogu dijeliti svoje znanje i učiti jedna od drugih šireći svijest o zdravoj svježoj hrani. Dakle, pred vama je priča o ženi koja je svoj YouTube kanal Alkemija – GardenIn pretvorila u edukativnu radionicu za proizvodnju sreće u koju su svi dobrodošli.

Svetlana Marjanović (GardenIn)

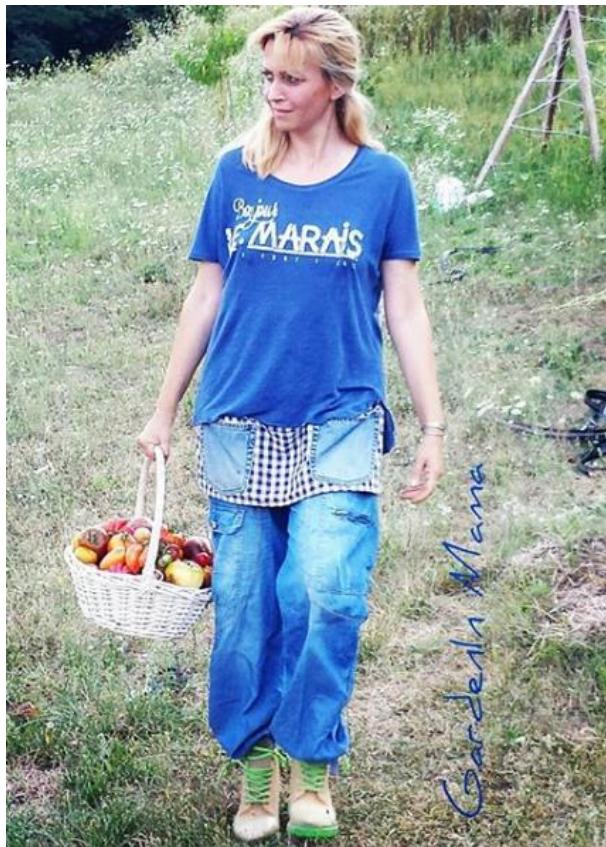
YouTube kanal: Alkemija - GardenIn
Zavidrug bb, 32300 Klatičevo (Srbija)

<https://gardeninmagazin.net/>
https://www.instagram.com/gardenin_magazin/
<https://www.facebook.com/gardeninmagazin>

Iako je Beograd moj rodni grad u kome živim i radim, otkako sam shvatila da mi je sin već velik, a da se ni jednom nije popeo na drvo i da ne zna kakvog je ukusa plod duda... sve se promjenilo. Riješila sam da uredim zapušteno obiteljsko imanje i od njega napravim kutak koji će predstavljati detox oazu, mjesto usklađivanja i ravnoteže urbanoj užurbanosti. A kako su ljudi unapred odmahivali rukom na ideju da se ozbiljna proizvodnja hrane može raditi samo vikendom, to je bio okidač da

dokažem sebi i drugima da je svaka ideja potkrepljena ogromnom željom i ljubavlju na pola puta do realizacije. I da ne bi sve ostalo na nivou prepričavanja i teorije, krenula sam sa bilježenjem koraka koje preduzimam, bilo da je reč o neobičnim biljnim vrstama koje gajim (momordika, kikiriki, đem, kurkuma, đumbir...), bilo da se radi o proizvodnji prirodne kozmetike (home made krema, melema, losiona, anti age seruma od smilja, lavande, ruže, nevena, meda...) ili pak usput smišljenih recepata iz kuhinje, o kojima sam, između ostalog, napisala i knjigu o jestivom cvijeću pod nazivom "Cvjetni zalogaji". Ubrzo je YouTube kanal postao edukativna radionica za proizvodnju sreće u kojoj su dobrodošli svi.

U mom radu vodi me ogromna radoznalost i neprestano ushićenje Prirodom, neutaživa glad za stjecanjem znanja, dugogodišnje investiranje i osobna nadogradnja kroz tematske knjige i empirijsko istraživanje, pionirski duh i poduzetništvo, odvažnost, sklonost eksperimentiranju i istraživanje alternativnih izvora hrane, sinergija sa biljkama i posljedično mnoštvo ideja koje žele biti realizirane, jednostavnost i duboka misionarska potreba da svoja iskustva u druženju sa biljkama širim dalje...

Što se poteškoća tiče, najveći problem je fizička distanca između mjesta stanovanja i vrta. Osim toga, tu su i loša putna infrastruktura, kao i često prekidanje internet veze... ali sve to je zanemarljivo u odnosu na osećaj koji bljesne kada mojom rukom posijano sjeme izraste u plodonosnu biljku...

Danas, zahvaljujući novim tehnologijama, bilo koja nedoumica ili pitanje lako pronađu odgovor, a izoliranost imanja, odnosno fizička udaljenost se ne osjeća jer su prijatelji, kao i osobe sličnog senzibiliteta u svakom trenutku u prilici da ostvare kontakt i podjele svoje emocije, impresije i vrlo često zahvalnost za ideje, savjete i recepte koje plasiram na kanalu Alkemija.

Vrlo mi je teško govoriti/pisati o sebi jer to, neizbjegno, na kraju izgleda kao da se hvalim. Umjesto toga, voljela bih da o meni govore moje priče, recepti, biljke koje sam "porodila" i kao dadilja odnjegovala, vrt čiji sam kustos. Želja mi je da korisne, ukusne i ljekovite biljke (kao što je na primjer ruj od koga se pravi domaća "limunada" bogatija vitaminom C od originalne) koje su koristili naši preci, ali i stanovnici drugih meridijana, da ih spasim od zaborava ugrađujući ih u moderne recepte koji odgovaraju ukusu suvremene obitelji i aktualnom trenutku.

Mislim da je od savjeta i teoretiziranja mnogo važnije pružiti osobni primjer kojim se trudim nadahnuti žene koje bi željele biti odgovorne prema svojoj obitelji (u smislu brige o kvaliteti hrane koju osiguravaju), koje bi voljele korisne i kreativne (jer je priroda neiscrpan izvor inspiracije i najbolje osiguran bio market na planeti), koje nisu pasivne već imaju energije i dovoljno snage da budu vođe u bavljenju poljoprivredom, a da pri tome ne izgube osmjeh sa lica. Svaka žena koja vjeruje u sebe i svoj trud, poslije napornog dana u vrtu, zaslužuje biti zadovoljna i drugim ulogama koje nosi (supruga, majka, šef kuhinje...). Zato, nema čekanja, nitko to neće napraviti umjesto nas, vrijeme za akciju je upravo sada!

Uspješne priče – inspirativne žene u hrani i poljoprivredi

Foto: Dominika Roseclay / Pexels

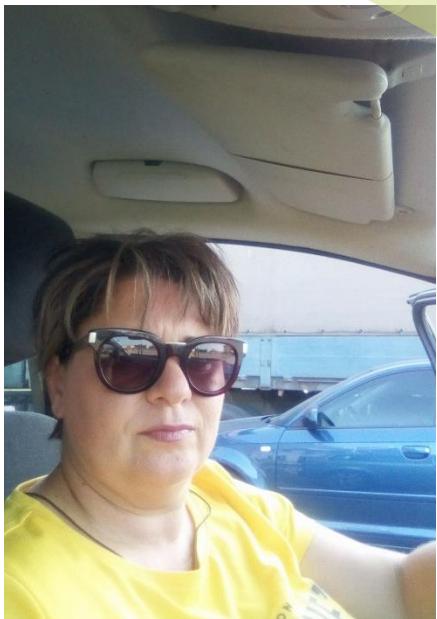

Uloga žena iz ruralnih područja je ključna za funkcioniranje zdravog i održivog sistema hrane. Izvan polja, žene se trude da svaki aspekt sistema hrane učine održivijim, pravednijim i inovativnijim. Neprekidno smo inspirirani napornim radom i kreativnošću žena – poljoprivrednica, poduzetnica, malih proizvođača poljoprivrednih proizvoda i vlasnica farmi – žena iz ruralnih područja koje rade u poljoprivredi i grade bolji sistem hrane.

Iako, nebrojeno žena iz ruralnih područja zaslužuje priznanje, ovaj vodič predstavlja 39 žena iz četiri europske zemlje koje inspiriraju druge i omogućuju pristup svježoj hrani. Vodič će u slikama i riječima predstaviti žene iz ruralnih sredina koje vode inovativne projekte, obiteljske farme, poljoprivredne farme, zadruge ili inicijative – kako bismo pružili primjere dobre prakse ili inovativne pristupe sa potencijalom da se primjene u drugim područjima/zemljama širom Europe.

Katsi Eleni ('Ikotechnia')

Tirnavos, Larissa (Grčka)

"Ikotechnia" (Oikotechnia)

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100016708896244>

Na ovom polju radim 4 godine. Moje poduzeće je "Ikotechnia", jer se postupak odvija kod kuće, a na grčkom „ikos“ znači kuća, a „technia“ umjetnost. Sirovine, uglavnom voće, proizvodi moja obitelj. Maslac od kikirikija, bademov maslac, suho grožđe, likeri, marmelade i lokalni deserti glavni su proizvodi mog poslovanja. Prodajem ih uglavnom na poljoprivrednim tržnicama i putem usmene predaje prijatelja i rođaka.

Za ovaj posao nije potrebno imati posebnu opremu, ali kada zatreba, pozajmljujem je od svojih kolega ili prijatelja. Na primjer, specijalna oprema može biti sušilica za voće.

Prednost posjedovanja Ikotehnije je ta što mogu raditi od kuće i brinuti o svojoj djeci. Ujutro radim na poljoprivrednim tržnicama prodajući svoje proizvode i vraćam se kući dok djeca ne dođu iz škole ili nešto malo kasnije. Teži dio je to što ovo nije baš dobro plaćen posao, a da bi to postao, potrebno je mnogo suradnika.

Ženama koje bi želele osnovati svoju „Ikotehniju“, savjetovala bih da budu strpljive i da vole ono što rade, jer to neće biti lako. Međutim, nevjerojatno je lijep osjećaj upoznati ljude, voljeti svoj posao i uspostaviti prijateljstva i solidan tim klijenata.

Elisa Marenna

via Fabio Massimo 67
82030 Faicchio, Kampanija, Italija
www.facebook.com/marennafarm
www.instagram.com/marella_farm/

Marenna Farm je projekt zdrave i održive hrane za one koji žele jesti sigurnu hranu dobivenu uz poštivanje životne sredine. Također i za one koji žele ponovo otkriti vezu sa prirodom i približiti se hortikulturi. Svima koji to žele dajemo priliku da usvoje vrt – svoj vlastiti vrt – koji obrađujemo primjenom principa prirodne poljoprivrede.

Dakle, mi ne koristimo pesticide i sintetička gnojiva,

već šemu kombiniranja "biljaka prijatelja" – asocijacije između povrća i cvijeća koje sijemo u svojim vrtovima u velikim količinama kako bismo privukli korisne insekte i oprašivače. Svatko tko usvoji povrtnjak može birati povrće koje će se u njemu užgajati, da ga posjećuje kad god poželi, da mu da ime, sudjeluje u njegovoj obradi, da osobno ubere svoje povrće i time bude siguran u kvalitetu onoga što jede. A ako netko od njih nema vremena da obavi berbu, mi se pobrinemo za to, svake nedelje isporučimo proizvode iz vrta u njihov dom.

Pored uzgoja povrća tipičnog za naše podneblje, dodali smo u manjem obujmu uzgoj mahunarki i rajčice za sos i u značajnijoj mjeri uzgoj rajčice Sanniti verneteco. Ovaj posljednji je iz programa "Slow Food Presidia" u dolini Telesina i ima svoju posebnost koja se ogleda u tome da se tokom zime čuva na otvorenom i jede sirov. Uzgajamo ga iz svog sjemena u lejama, potpuno ručno i na održiv način, sa namjerom kako bi povećali proizvodnju u ovom području, kako ne bi izgubili usjev i tradiciju tako dragocenu za naš Sanno.

Naša farma ima dobar geografski položaj; mi smo, zapravo, u dolini Titerno, u podnožju Monterbana, u očuvanom području, bogatom biološkom raznolikošću životinja i biljaka i zaštićenom od izvora zagađenja bilo koje vrste.

U našim „povrtnjacima za usvajanje“ smanjujemo rasipanje vode i upotrebu plastike koja se ne može reciklirati. Trudimo se da dobrim poljoprivrednim praksama unaprijediti plodnost tla, tako da biljke rastu jake i otporne na štetočine.

Na ovaj način, naši „usvojeni vrtovi“ na stol mogu donijeti sezonski proizvod, uvijek svjež, sa okusima prošlosti i bogat hranljivim sastojcima. Pored toga, mogu pratiti čitav kratki lanac, od uzgoja do berbe, stišćući tako veću svijest o sezonalnosti onoga što jedu i kako ovaj izbor pozitivno utječe na životnu sredinu oko nas.

Naš projekt, prije oko dvije godine rođen je kao hobi, u ovom trenutku razvijen je na oko tridesetak vrtova.

Nadamo se da ćemo ga u bliskoj budućnosti moći bolje strukturirati kako bismo ispunili sve zahtjeve za usvajanje koji nam dolaze.

U početku smo smatrali da je vrlo korisno koristiti društvene medije za širenje vjesti o našem projektu. Čak i danas, oni su nam od velike pomoći da naše usvojitelje u realnom vremenu obavještavamo o razvoju njihovog vrta.

Pored toga, razvijamo sistem praćenja životne sredine u vrtovima, kako bismo smanjili potrošnju vode i učinili našu malu poljoprivrednu stvarnost još održivijom.

*Prirodni vrtovi
u Sannio-u*

Imanje Guran, kuća za odmor "Božac" i sobe "Casa Rustica" nalaze se u Istri, 3 km istočno od grada Vodnjan, na putu prema Barbanu.

Obitelj Božac na ovom ruralnom obiteljskom imanju živi od 1992. godine, odnosno od kada je došla na ideju da obnovi staro imanje. Ja sam vlasnica ovog obiteljskog posla i rođena sam na ovom imanju.

Cijela obitelj marljivo radi, uživajući u dolasku svakog novog gosta i radujući se svakom novom susretu sa njima. Svi namjerni gosti ili slučajni prolaznici, kao i svi korisnici usluga Gurana, dobrodošli su na imanje Guran, u naš turistički smještaj i objekte seoskog turizma.

Tokom dana gosti se mogu okrepiti osvježavajućim pićima ili kavom. Za doručak nudimo autentične lokalne istarske delikatese, pretežno iz vlastite proizvodnje (razni džemovi, kruh, hladni naresci, sirevi, jogurt, voće, slatka peciva), kao i organski doručak i doručak prema posebnim potrebama. Za ručak ili večeru pripremamo tipična istarska jela (razne tjestenine poput fusili, rigatoni, njoki, ravioli, pašte s raznim umacima i gulašima, te razne mesne plate s našim proizvodima – sirom, pršutom, i sl.)

Objekti za seoski turizam imaju prekrasan kamin u velikoj sobi, gdje možete uživati sa prijateljima i opustiti se, a svi su posebno atraktivni zimi, dajući Vam osjećaj topline i dobrodošlice. Osim gostiju koji borave u našem smještaju, prihvaćamo i najavljenе grupe do 30 ljudi, a sa kvalificiranim stručnjakom možemo organizirati razne vrste radionica: kuhanje, priprema zimnice, izrada kolača, bojenje, obrada kamena, uzgajanje biljaka itd.

Guran Estate Seoski turizam – Domaći proizvodi

Razmišljala sam, i osmislili smo nešto novo i dobro za sve one koji moraju biti na bezgluteinskoj prehrani, ili su na vegetarijanskoj dijeti, ili žele započeti novi način života zbog zdravstvenih problema ili zato što jednostavno žele novi način života, pun zdravlja i energije – za sve njih pripremili smo veoma bogate menije sa potpuno sirovom hranom (Raw Food).

Pored bogatog jelovnika sirove hrane, nudimo i aktivan odmor uz bicikлизам, jahanje, quad avanture, jedrenje, vožnju kanuom, plivanje, spa wellness, make up, šetnju, izlete u prirodi, radionice, predavanja, večernje zabave i mnoštvo drugih zanimljivih stvari, važnih za dobro zdravlje.

Slađana Radović

Obiteljsko polj. Gospodarstvo Radović
37251 selo Globoder bb, Kruševac
(Srbija)
www.facebook.com/sladzano.radovic

Moja obitelj se već dugi niz godina bavi tržišno orijentiranim primarnom povrtarskom poljoprivrednom proizvodnjom (skoro 40 godina). Obrađujemo oko 80 ari, od čega je 35 ari pod plastenicima. Glavni poljoprivredni proizvodi u našem poslu su paprika, rajčica i zelena salata. Imamo i zimsku i jesensku proizvodnju, tako da zelenu salatu uzgajamo zimi, dok druge navedene kulture uzgajamo u ljeto i jesen. Nemamo dodatnu radnu snagu. Moje dvije sestre i ja rukovodimo poljoprivrednom proizvodnjom uz podršku i pomoć roditelja.

Vjerujem da naša snaga leži u iskustvu, kvalificiranim članovima poljoprivredne farme, primjeni novih tehnologija (navodnjavanje i protivgradna mreža, plastenici) i upotrebi kvalitetnih i dokazanih inputa. Slabosti su visoki troškovi proizvodnje po jedinici proizvoda i niska cijena proizvoda zbog distribucije preko preprodavača, a ne direktno krajnjim potrošačima.

U ovoj traumatičnoj godini pod COVID-om radili smo sa gubitkom zbog izuzetno niskih cijena naših proizvoda, iako smo imali dostupno tržište. Rješenje smo vidjeli u diverzifikaciji proizvodne linije. U plodored smo dodali dvije dodatne kulture (krastavac i cherry rajčica). Nove tehnologije koje primjenjujemo odnose se na mogućnost ublažavanja posljedica vremenskih nepogoda (različite vrste protivgradnih mreža i mreža za sjenčanje, staklenici, plastenici) i suše (navodnjavanje).

Dopuštamo da naši proizvodi govore sami za sebe i šire glas o svojoj kvaliteti.

Smatram da je dobra prilika i šansa za žene da usmjere pažnju na preradu poljoprivrednih proizvoda, jer su to proizvodi sa većom dodatom vrijednošću, te su isplativiji za razliku od primarnih. Također, ključ konkurentne i održive poljoprivrede leži u različitim oblicima udruženja (kao što su organizacije, udruženja, zadruge). Moj savjet je da se okrenu ka primjeni metoda organske proizvodnje, ili da certificiraju svoje proizvode (standard G.L.O.B.A.L .G.A.P). Također, bilo bi poželjno usmjeriti pažnju na marketing. Prije svega, mislim na ambalažu i izgled, a zatim na kanale distribucije (direktna ili onlajn prodaja).

Christina Dalavika

Skretas Fruits

Larissa, Tesalija (Grčka)

<https://www.facebook.com/skretasfruit>

Posao je 2005. godine pokrenuo moj suprug. Kompanija trguje voćem osobne proizvodnje. Prije nekoliko godina, zbog zdravstvenih problema, moj suprug nije mogao biti na vrhu posla, a samim tim i upravljanje je prešlo u moje ruke.

Cjelokupna naša obitelj i rođaci također su dio posla kako bi se osigurala njegova održivost.

Tokom godina razvili smo mehaničku opremu i koristimo frižidere i materijale za pakiranje uz podršku suvremenih tehnoloških sredstava.

Ukoliko promatramo snage ovog posla, one su u tome što mi pruža priliku da radim sa obitelji, dok je profit dovoljan svima nama, nudeći dobru kvalitetu života.

Kao nedostatak navela bih činjenicu da ovo nije idealno radno mjesto za ženu, s obzirom na to da je reč o području u kojem dominiraju muškarci. U početku sam se suočavala sa ozbiljnim preprekama zbog svog pola i nepoštovanja mojih radnih kolega. Poslije nekoliko godina situacija se poboljšava, ali ponekad je i dalje prisutno.

Uzimajući u obzir pandemiju, hvala Bogu, nema negativnog uticaja na naše poslovanje u ovom trenutku. Međutim, prvi znaci se pojavljuju iz dana u dan. Postoji opći duh neizvesnosti i suočavamo se sa dilemama zbog pritiska kupaca da još više snizimo cijene.

Predložila bih ženama koje žele slijediti ovaj put karijere, da se dobro pripreme bilo sa iskustvom ili srodnim studijama, jer konkurenčija se neprekidno povećava, a posebno ovde u Tesaliji.

Naravno, trebate voljeti svoj posao i imati puno strpljenja.

Svježe i Rano

VOĆE

Franca Morelli

AgriBottega Fontana Stella

Via rotabile Solopaca, 82030 Frasso Telesino, Kampanija (Italija)
Instagram: [agri fontanastella](#)
Facebook: [AgriBottega-Fontana-Stella](#)

Ja sam Franca Morelli i vlasnica sam farme Fontana Stella, smještene u Kampaniji na obroncima regionalnog parka Taburno Camposauro, nekoliko kilometara od banjskog grada Telese Terme.

Nalazimo se na 365 metara nadmorske visine, a kao poslovno proširenje imamo oko 7 hektara kultiviranih maslinika (sa isključivo sekularnim biljkama) i žitaricama.

U 2014. godini počinje sa radom naš mlin. Nastavljući drevnu tehniku mljevenja, onu pomoću kamena, koja za glavni cilj ima očuvanje cjelovitosti pšeničnih klica i svih njenih hranljivih i organoleptičkih svojstava.

U isto vrijeme, stvorena je zanatska laboratoriјa za sveže tjesteninu, kao i furuna za proizvodnju raznih vrsta kruha i drugih pekarskih proizvoda, kao ploda tradicije i seljačkog pamćenja.

Mali dio farme koristi se kao eksperimentalno polje za reprodukciju i selekciju sjemena drevnih sorti žitarica kao što je Saragolla (starinska sorta tvrde ili durum pšenice); Risciola (starinska sorta meke pšenice); Farro (najstarija pšenica na svijetu), Marzellina (drevna sorta tvrde pšenice) i raž (zvana „iermano“, uvek uzbunjana na ravnici Prata).

Oporavak i ponovno uzgajanje nastavljeno je i sa nekim sortama povrća, kao što je rajčica konzistetne ljuške – verneteco sannita – koji se sakuplja krajem ljeta, a zatim skladišti pod trijemova kuća, zaštićeno od vremenskih prilika, kako bi se sačuvao tokom zime, zatim paprike beneventano, rajčica guardiolo...

Ove prizvodnje su umetnute u cjelinu projekta lanca opskrbe, koji pripada krugu Slow Food.

Snage

- direktna prodaja
- proizvodnja i prerada
- obiteljski biznis

Slabosti

- proizvodi koji nisu dostupni svima (zbog troškova i količina)
- lokacija kompanije pomalo je nepraktična za dosezanje krajnjeg korisnika

1. Maja 14, 52215 Vodnjan, Hrvatska
Telefon: +385(0)52511452
E-mail: milenapredan@yahoo.com

PPG Predan osnovano je 2004. godine na području Vodnjana. Bavimo se proizvodnjom kozmetičkih proizvoda od sirovina proizvedenih na farmi. Na našoj farmi uzgajamo voće i med, a kozmetičke proizvode radimo od vlastitog maslinovog ulja i ljekovitog bilja (krema za lice, mlijeko za tijelo, ulje, piling, balzam za usne, sapun).

Proizvodnju kozmetičkih proizvoda započeli smo 2011. godine. U početku sa proizvodnjom sapuna na bazi maslinovog ulja, a ubrzo se proizvodnja proširila i na hidratantne kreme, mlijeka za telo, balzame za usne i dr.

Svi naši proizvodi su potpuno prirodni i zasnavaju se na sirovinama uzgajanim na vlastitoj farmi, bez dodavanja parabena i konzervansa. Danas iz našeg assortimenta možemo ponuditi različite proizvode na bazi maslinovog ulja.

Također, tokom globalne pandemije ove godine, organizirali smo se i dopunili našu web stranicu jednim novim projektom: "Domaća web tržnica"

Registriranjem na „Domaća web tržnica“ dobivamo priliku da:

→ kvalitetno, efikasno i jeftino predstavimo proizvodne resurse, vlastite proizvode, tehnologiju proizvodnje, lokaciju djelatnosti, da na jednostavan i ekonomičan način izgradimo vidljivost – „imidž“ svojih proizvoda i poslovanja u cjelini, uz odabir najpovoljnijih načina prodaje i plana plaćanja i dobro upravljanje vremenom.

Julijana Kiževska

Poljoprivredno gospodarstvo
Julijana Kiževska
Biserno ostrvo BB, Novi Bečeј
(Srbija)

Poljoprivrednom proizvodnjom bavim se posljednjih 5 godina. U početku sam se bavila isključivo ratarskom proizvodnjom, ali od prije dvije godine svoju poljoprivrednu djelatnost proširila sam na vinogradarstvo i uzgajanje vinove loze. Vlasnica sam vinograda koji se prostire na 2 ha od čega se na jednom dijelu nalaze vinove loze grožđa visokokvalitetne autohtone vinske sorte Muškat Krokan. Iako je ovo vinograd mahom njegovan "ženskom rukom", naravno, značajnu pomoć i podršku imam od svoje obitelji.

Poljoprivredna farma je još uvijek u početnoj fazi i upravo uzgajanje visokokvalitetne sorte grožđa Muškat Krokan smatram svojom značajnom prednošću. Riječ je o vrsti grožđa jedinstvenoj u svijetu koja uspjeva samo ovdje na Bisernom otoku. Brend vina od ovog grožđa bio je veoma poznat i cjenjen, nešto po čemu je Novi Bečeј bio prepoznatljiv i moja želja je da ponovo pokrenem njegovu proizvodnju i obnovim staru slavu. S druge strane, ovo je prilično osetljiva i zahtjevna sorta grožđa i iziskuje mnogo pažnje i njege.

Suvremene mašine znatno olakšavaju rad u vinogradu, ali ova poljoprivredna djelatnost i dalje zahtjeva značajan ljudski rad i angažman tokom cijele godine. Također, internet otvara velike mogućnosti za izlazak na tržište kako u pogledu promocije, tako i prodaje. Za sada sam zadovoljna svojim plasmanom grožđa na tržištu, a u planu je da narednih godina zasad podignem na dodatna 3 ha, kao i razvoj vlastite vinarije.

Podržavam i ohrabljujem žene koje se bave poljoprivredom ili bi se željele uključiti u poljoprivrednu proizvodnju. Iako je teško baviti se poljoprivredom, to ima svoje ljepote i prednosti kao što je rad u prirodi. Poručila bih drugim ženama da sve što rade, rade sa ljubavlju i onda će biti i nagrađene. Žena ukoliko se dobro organizira i razvije strategiju dobiva priliku da se osamostali, zaradi svoj novac i poboljša kućni budžet.

Posao je pokrenuo moj suprug prije 25 godina. Nakon njegove smrti, moja kćerka i ja preuzele smo maslinike i nastavile organsku proizvodnju maslinovog ulja. Nedavno smo podnijele zahtjev za certifikaciju njegovog organskog podrjetla.

Snaga ovog posla je u tome što naš proizvod poboljšava zdravlje i dobrobit ljudi. Također, zadovoljstvo nam je da radimo na svojoj zemlji i da budemo nevisne. Međutim, posao nije dovoljno profitabilan da bi postao naša glavna profesija. Kao rezultat toga, radimo kao zaposlene u drugim profesijama i u slobodno vrijeme brinemo o stablima maslina. Pandemija je posebno utjecala na naše klijente i kao rezultat toga prihod je eliminiran.

U proizvodnom dijelu ne koristimo nikakvu posebnu tehnologiju. Što se tiče promocije našeg rada, to se uglavnom radi od usta do usta. Osobno ne znam kako koristiti tehnologiju i kao rezultat toga ne mogu promovirati svoj rad putem društvenih mreža. Moja kćerka je odgovorna za ovaj dio.

Moj savjet svakoj ženi koja želi ići ovim putem u karijeri je da voli prirodu i drveće. Ako nisu u stanju da se nose sa teškim radom i nemaju drugi izvor prihoda, posebno u početku, trebale bi izbegavati da postanu poljoprivrednice. Vrlo je teško i ne plaća se. Ovo zanimanje zahtjeva puno strpljenja i strasti, jer novac nije podsticaj.

Simona Zerbinati

Via Paganelle Guerri 15
41012 Gargallo di Carpi (MO), Italija
www.terrevive.net
www.facebook.com/Terrevive
www.instagram.com/bergianti_vino

Terrevive farma

je rođena 2008. godine u zaseoku Gargallo di Carpi, provincija Modena, od ideje Gianluca i Simone, a nakon studija poljoprivrednih znanosti i njihovog ponovnog zanimanja za selo i prirodnu poljoprivredu.

Od samog početka firma je usvojila biodinamičku metodu kao agronomsku tehniku; tehniku uzgoja koja, pored poštovanja prirode, poštije i osjetljivost ljudi koji rade na farmi, koji su stvorili vlastite principe kao što su poštovanje životne sredine, bioraznolikosti i ljudske dobrobiti, a sve u ravnoteži sa snagama Prirode.

Poljoprivredna aktivnost se fokusira na vino od grožđa Lambrusco, sezonsko povrće, aromatično bilje, žitarice i drevne sorte voćka. Proizvodi se prodaju direktno na farmi ili na lokalnoj poljoprivrednoj tržnici, kako bi se podržali i promovirali kratki lanaci i direktni kontakt između proizvođača i potrošača.

Terrevive je dio udruženja WWOOF Italija „koje povezuje volontere i prirodne ruralne projekte promovirajući obrazovna i kulturna iskustva osnovana na neprofitnoj razmjeni poverenja, pomažući u izgradnji održive globalne zajednice“.

Sve poljoprivredne aktivnosti koje se provode, zajedno sa vinskim turizmom, obrazovnom farmom, socijalnom farmom i prisustvom životinja, stvaraju složeni poljoprivredni organizam koji je osnova bioraznolikosti, kao i tradicionalne poljoprivrede.

Snage: biodinamička poljoprivreda kao zaštita životne sredine i kvaliteta proizvoda; transparentnost u proizvodnim procesima i certifikacija procesa (organska i Demeter); klima familijarnosti/prsnosti i sposobnost dobrodošlice; snažna sklonost suradnji i otvorenost prema teritoriji.

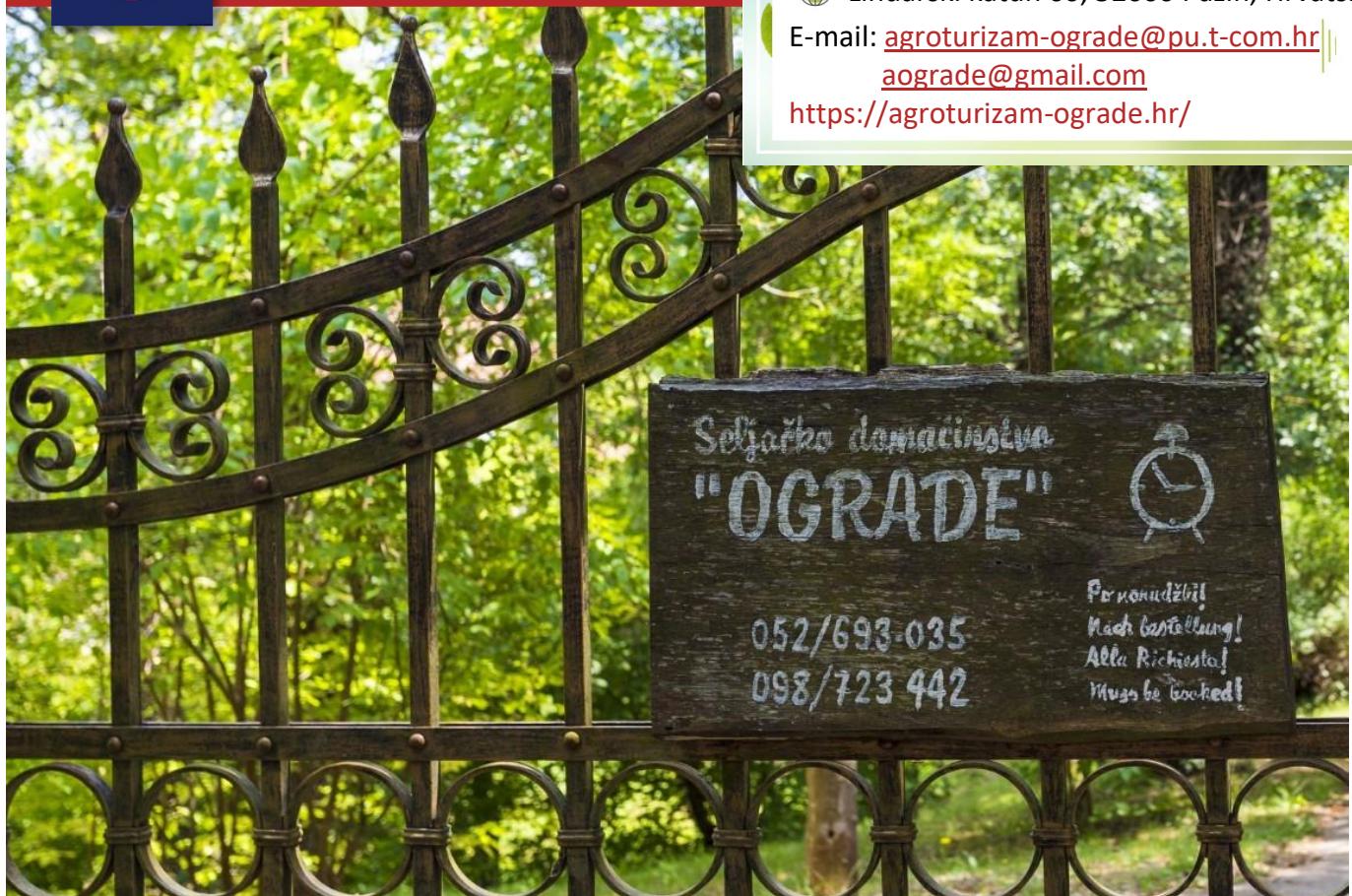
Slabosti: poteškoće u postizanju ekonomske održivosti, teškoće u upravljanju birokracijom.

COVID je utjecao na naš rad, prodaja vina, našeg glavnog proizvoda, drastično je pala, jer uglavnom prodajemo vinotekama i restoranima koji su, zauzvrat, uveliko kažnjeni nemogućnošću redovnog rada. Čak je i vrt znatno smanjen, jer u periodu Ožujak-Travanj 2020. godine nismo imali radnu snagu (socijalni projekti naukovanja ili woofler). Aktiviranjem PayPal-a i ugovor sa GLS-om pokušali smo ojačati lokalnu i nacionalnu prodaju i isporuku vina pojedincima.

Agroturizam Ograde

Imanje Agroturizam Ograde nalazi se u srcu Istre, u selu Lindarski Katun, blizu Žminja, na području grada Pazina.

Zanimljiva je povijest sela. Riječ katun je rimskog podrijetla i znači privremeno pastirsko naselje. Zbog svojih povoljnih uvjeta, takva naselja su ponekad prerastala u selo. To se dogodilo i sa Lindarskim katunom. U 15. vijeku ovo područje su naseljavali pastiri, a kako je mjesto bilo povoljno za ispašu stoke, u njemu su boravili i pastiri. Svoje livade su ograničili suhozidom. Suhozid je ograda nastala slaganjem kamenja, bez ikakvog veziva. Brojni suhozidi su i dan danas vidljivi u cijeloj Istri, ali i male, kamene pastirske kućice, koje su postale prepoznatljiv istarski suvenir.

Naše imanje je smješteno na rubu sela na površini od 18.000 m². U prošlosti je cjelo imanje bilo okruženo pastirskim suhozidom - ogradom, te su ga pastiri oduvijek zvali „Ograde“. To ime smo zadržali do danas.

Naša najveća ljubav su životinje, priroda i poljoprivreda. Podejlite tu ljubav sa nama i budite naši gosti. Najveći ponos našeg domaćinstva su konji, ali istu pažnju poklanjamо i našim patkama i guskama, pilićima, golubovima, psima i mačkama. Budući da za potrebe svog domaćinstva na tradicionalan i prirodan način proizvodimo razne vrste proizvoda, odlučili smo da ove pomalo zaboravljenе 'stare okuse' ponudimo u

prikladnom ambijentu: u kamenoj konobi – uz ognjište.

Osmislili smo nove aktivnosti za sve koji žele iskusiti rekreativno jahanje uz pratnju kroz prirodu, kuhanje tradicionalnih jela, spremanje zimnice, pletenje vune i pletenje košara – istarsko eko imanje Ograde, nedaleko od Žminja pravi je izbor. Zanimljivo je da ne morate sve platiti, ali možete nešto „zaraniti“.

Ako se, na primjer, zabavite čišćenjem štale i dotjerivanjem konja, vlasnici imanja će vas nagraditi jahanjem, a ako se uključite u sezonske poljoprivredne radove poput sadnje, žetve, branja i sakupljanja plodova, otkopavanja, košenja i ubiranja sjena, dobit ćete ručak ili večeru.

Tako smo pokušali ostati u kontaktu sa ljudima na svježem zraku, jer je pandemija COVID imala veliki utjecaj na naš rad. Nadamo se da će se uskoro vratiti u normalu.

Nevena Popov

Prodavaonica zdrave hrane

Poljoprivredno gospodarstvo
Nevena Popov, Novi Bečej (Srbija)

<https://www.facebook.com/mdbiotika>

2018. godine suprug i ja smo kupili stari voćnjak koji smo uredili i pomladili. Ovaj proces obnove i dalje traje, tako da svake sadne sezone obnavljamo stara stabla i sadimo nove voćke. Odlučili smo se za "mješoviti voćnjak" u kojem sadimo više biljnih vrsta koje rastu zajedno i koje u interakciji čine voćnjak stabilnim i plodonosnim ekositemom. Trudimo se da o voćnjaku brinemo uz primjenu principa održivosti poštujući životnu sredinu i ljude, pa je u našem voćnjaku dobrodošla svaka voćna i biljna vrsta ukoliko je korisna za voćnjak. Bitno je da voćnjak kao takav bude zdrav, stabilan i raznolik, a samim tim i plodan, uz očuvanje bioraznolikosti i ravnoteže sa prirodom. Od voćnih vrsta uzgajamo višnju, marellicu, krušku, kupinu, a najzastupljenija su stabla jabuke. Naša djelatnost je prije svega usmjerenja na uzgoj i direktnu prodaju svježeg voća kroz prodavnicu zdrave hrane u vlasništvu mog supruga. Na ovaj način smo kroz obiteljski biznis ujedinili proizvodnju i prodaju, a lokalno tržište opskrbljujemo uvijek svježim i zdravim plodovima voća pri čemu podržavamo i promoviramo kratki lanac opskrbe i direktan kontakt između proizvođača i potrošača.

U tom pogledu kao svoju glavnu prednost smatram upravo ovu mogućnost da proizvedeno voće plasiram direktno na tržište kroz već razrađenu trgovinu. Svakako ovdje bih dodala posvećenost, fleksibilnost i timski rad, što znatno olakšava sve dnevne poteškoće. Slabosti su trenutni nedostatak skladišnog prostora i samim tim skraćeno vrijeme svježine voća, pa time i veći gubitci, odnosno nedostatak pogona za preradu, čime bi se proširila paleta proizvoda koje nudimo.

Nove tehnologije i internet nude prednost u brzom oglašavanju i lakšem pristupu kupcima i tržištu, tako da se otvaraju nekada nezamislive mogućnosti posebno u pogledu pozicioniranja na tržište i efikasnije prodaje. Konkretno u našem slučaju, putem društvene mreže Facebook redovno obaveštavamo potencijalne kupce o novitetima i aktualnostima.

I za žene, kao i za muškarce, kako u poslu tako i u poljoprivredi, za uspjeh je potrebna strpljivost i upornost. Važno je ne dozvoliti društvu da omalovažava vaš trud na osnovu spola, tako ćete znati da ste dali sve od sebe i stati rame uz rame sa ostalim članovima vase farme.

Timski rad uvijek daje najbolje rezultate, bez obzira na to tko je na čelu tima.

Tourtouni Georgia

Trikala (Grčka)

www.facebook.com/tzortzina.tzortzinakos

Posao je pokrenuo moj otac prije 25 godina. Nakon njegove smrti, majka i ja smo preuzele upravljanje maslinikom. Proizvodimo organsko maslinovo ulje, bez medicinskih intervencija i gnojiva. S obzirom na to da je to zahtjevan posao, razvila sam partnerstva kako bih svoje proizvode certificirala kao organske. Pored toga, pohađam obuku i seminare kako bih mogla odgovoriti na ovaj pothvat.

Prednosti posla su što je proizvedeno maslinovo ulje čisto i visokokvalitetno, uz sve blagodati za ljudsko zdravlje. Slaba tačka je nedostatak podrške vlade i visoki porezi. Također, Covid-19 je ozbiljno utjecao na naše poslovanje. Došlo je do promjene navika

kupaca tokom pandemije, a posebno tokom zaključavanja. Ljudi nisu kupovali, jer su se bojali da svoj novac ulože u skup, ali kvalitetan proizvod poput organskog maslinovog ulja.

Da bi promovirala naše proizvode, koristim platforme društvenih mreža. Međutim, nisam razvila određenu strategiju promocije.

Moj savjet ženama koje žele raditi u ovom području je slijedeći: "Ne bi se trebale oslanjati na potpore i podršku države. Preporučljivo je potražiti druge proizvođače i da radite u timu, jer će se svaki proizvođač sam suočiti sa ozbiljnim poteškoćama kako bi očuvalo održivo poslovanje."

 Alice Liguori

Colle Berardino

Località Pontorio 8

02026 Rocca Sinibalda, Lacio, (Italija)

www.colleberardino.itFacebook: [Azienda-Agricola-Colle-Berardino](https://www.facebook.com/Azienda-Agricola-Colle-Berardino)Instagram: [colle berardino](https://www.instagram.com/colle_berardino/)

Naša farma Colle Berardino nalazi se u srcu Apenina Latiuma, u gradu Rocca Sinibalda, naseljenom selu sa prelijepim starim gradom i zamkom među najvećim i najnepoznatljivijim u Italiji. Prvo je ovdje bilo samo maslina, a zatim se javila strast prema pčelarstvu i medu.

Već nekoliko godina brinemo o našem malom dijelu plodne zemlje Apenina, eksperimentirajući održivom poljoprivredom i poštujući životnu sredinu koja nas okružuje.

Na našim poljima uzgajamo mahunarke i žitarice. Brinemo o malom voćnjaku koji se sastoji od sorti koje su sada zaboravljene: šljiva verdacchia, jabuka francesca, ravenska trešnja, visciole i mnoge druge, kao i o vinogradu sa grožđem tipičnim za ovo područje (Malvasia del Lacio i Cesanese). Zajedno sa našim pčelama proizvodimo odličan millefiori med (med sa tisuću cvjetova, moglo bi se kod nas prevesti livadski med).

Glavna snaga Colle Berardina leži u osebujnostima teritorije na kojoj se firma nalazi... mi smo usred zaštićenog rezervata prirode i to nam omogućava da se obrađujemo zemlju u riznici bioraznolikosti. Ova snaga, međutim, često može biti točka slabosti, jer svaki dan moramo se boriti protiv štete koju nanesu divlje životinje... ali samo budite pronicljiviji i koristite ad hoc ograde!

Druga točka slabosti je izostanak dugoročnog planiranja, što je često teško postići zbog ograničenih resursa firme u pogledu zaposlenih.

Blizina metropole poput Rima omogućava nam da eksperimentiramo sa širokim spektrom alternativnih metoda prodaje kao što su GAS (ital. Gruppi di Acquisto Solidale / poljoprivreda koju podržava zajednica), poljoprivredne tržnice i isporuke svih vrsta putem internet rezervacija.

COVID period je bio zadugo period obnove s obzirom na klasične vrste prodaje koje smo obično provodili. U roku od nekoliko dana primili smo mnogo zahtjeva za pošiljke širom Italije i u neke europske zemlje, pa smo se okušali u organiziranju narudžba i raznih pošiljki. Što se tiče kućnih dostava, pokušavamo grupirati nekoliko kompanija koje imaju istu etiku kao i mi, trudeći se da isporuke organiziramo smjenski kako bismo optimizirali kretanje.

Vesna Peteh (PPG Peteh)

Sjedište obiteljske farme "Peteh" je u Rovinju, Moncierlongo bb (put Rovinj-Rovinjsko selo). Na našim poljima bavimo se proizvodnjom sezonskog povrća i voća.

Moncierlongo bb, 52210 Rovinj, Hrvatska

Telefon: +385 (0)912511093

E-mail: emil@peteh.eu

<https://www.facebook.com/OPG-PTEH>

<http://www.peteh.eu/>

Obnovljeni maslinik prostire se uz jugozapadnu padinu brda Monte Cavalle, duž kojeg iz godine u godinu podižemo nove zasade, isključivo autohtonih sorti maslina. Masline se uzgajaju organski bez upotrebe pesticida i gnojiva. Plodovi se beru ručno, početkom listopada i prerađuju se istog dana.

Proizvodimo tri ekološka ekstra djevičanska maslinova ulja „Monte Cavalle“, i to dvije sorte Bužu i Rosignolu, te i mješavinu Buže, Rosignole i Karbonaca, u pakiranjima od 250 i 500 ml. Ulja su vrhunske kvalitete, o čemu svjedoče i brojne osvojene medalje posljednjih godina. Odlučili smo se za tri ulja jer vjerujemo da smo time omogućili primjenu naših ulja na/uz sva jela, od blage Buže preko srednje mješavine Buže, Rosignole i Karbonace do gorke i pikantne Rosignole.

Ova godina je bila posebno teška jer svoja ulja plasiramo na tržište kroz razne događaje i u restoranima. Bilo je znatno manje prometa i nisu održavane brojne manifestacije, zbog ograničenja COVID-a, restorani su bili zatvoreni. Jedini način je bio pojačati internet promocije i internet prodaju. Zaista smo zahvalni našim redovnim kupcima koji su obavljali kupovinu preko Interneta.

Tijana Marković

Proizvode možete pronaći na:
www.zenskapijaca.rs

Poljoprivredno
gospodarstvo "Marković"
selo Suvodanje, općina Valjevo (Srbija)
Facebook: [tijana.jovanovic](https://www.facebook.com/tijana.jovanovic)

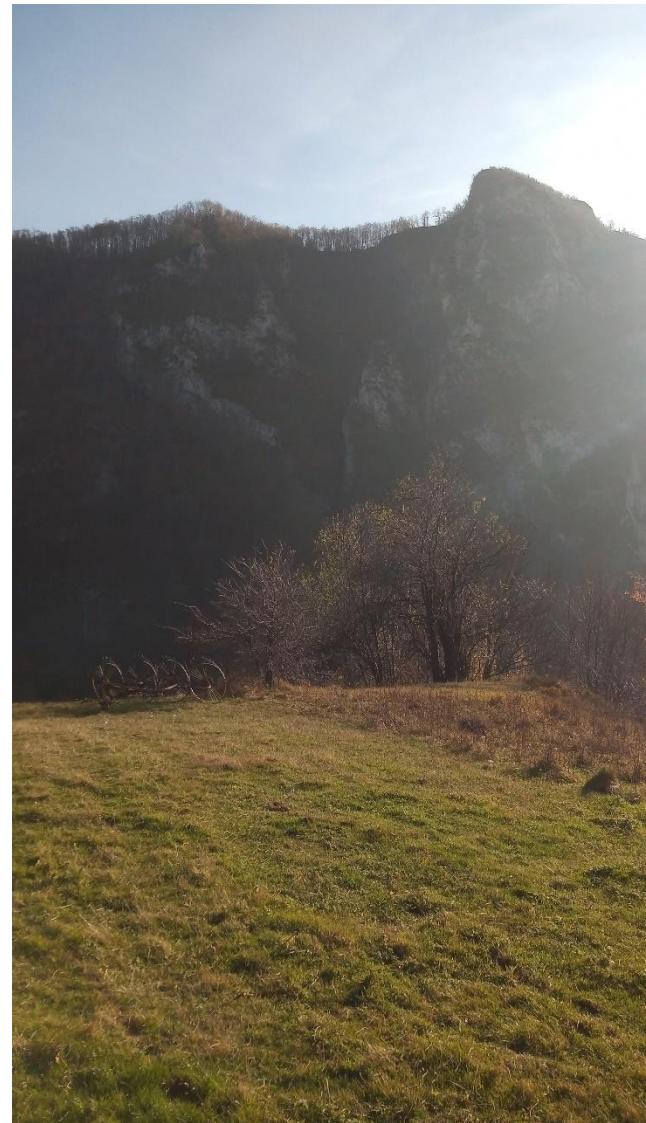
Naše poljoprivredna farma Marković bavi se pretežno stočarstvom, iako imamo i zasađene parcele maline, kupine i nešto šljive (koja je za kućnu upotrebu). Ovim poslom aktivno se počeo baviti moj svekar prije otprilike 15 godina, zatim je nastavio suprug, a ja sam im se priključila prije 5 godina.

Polako, korak po korak razvili smo multifunkcionalnu poljoprivrednu farmu koja tokom čitave godine ima kvalitetne i zdrave proizvode u svojoj ponudi, pri čemu je uglavnom zastupljena direktna prodaja.

Ozbiljni problemi sa kojima se poljoprivrednice na selu suočavaju su loša infrastruktura i nepostojanje zagarantiranih cijena poljoprivrednih proizvoda. S druge strane, ljepota i prednost su u tome što radimo na svom imanju, udišemo svjež zrak bez aerozagađenja i proizvodimo zdrave domaće proizvode.

Smatram da nove tehnologije mogu jako puno pomoći poljoprivrednicama. Danas živimo u vremenu u kom se sve zasniva na internetu i značajna je uloga društvenih mreža. To pruža mogućnost promocije svojih proizvoda i da putem društvenih mreža širimo svoju markentinšku kampanju, da dopremo do više ljudi. Istovremeno, korištenje interneta omogućava nam da se informiramo o različitim olakšicama i pogodnostima koje nude država i strani fondovi.

Duboko vjerujem da zdravlje leži u prirodi. Nema ništa lijepše nego živjeti na selu, baviti se poljoprivredom, udisati planinski zrak i konzumirati čistu vodu i hranu. Stoga težim da svoju poljoprivrednu djelatnost uskladim sa prirodom i poštovanjem životne sredine, tako da na tržište ponudim svježe i zdrave proizvode.

Preporučila bih svakome da što češće posjećuje selo, time pomaže seljanima da opstanu i žive od svog rada, a oni zauzvrat daju zdravu i kvalitetnu hranu.

Vrijeme koronavirusa utjecalo je na sve nas i svima poremetilo planove. Mi, kao poljoprivrednice, smo prepjele dosta štete, budući da je stao izvoz i otkup stoke i da tržnice nisu radile. Stoga smo mi, kao udruženje Poljoprivrednice kolubarskog okruga, čiji sam i ja član, malo olakšale prodaju naših proizvoda. U prvom krugu pandemije, uz pomoć udruženja ŽUKO otvorile smo internetsku žensku tržnicu preko koje smo prodavale naše domaće proizvode dostavljajući ih na kućne adrese.

Avra Panousopoulou

Agia Larissa, Tesalija, Grčka
www.facebook.com/Yiam.Avra/
<https://yiam.gr/>

Ljubav prema kuhanju i potreba pronalaska načina da se upotrijebe naši poljoprivredni proizvodi, razlozi su zbog kojih sam 1999. godine počela ih prerađivati, a na ideju da ih i prodajem došla sam kasnije. Radionicu sam prvo otvorila u Frantzi-u u Lamiji, a proizvodi Yiam su se počeli prodavati u najboljim prodavnicama delikatesa u Atini i širom Grčke, a sada sam u Agiji (Agia) u okrugu Larisa, malenom gradu u

blizini planine Kissavos. Moji proizvodi (Yiam) prešli su granice Grčke i dostupni su u prodavnicama delikatesne robe u Europi i Americi. Imam veliku sreću da radim ono što volim, i želim da vjerujem da će kroz svoj rad uspjeti očuvati neke tradicionalne recepte, oni koji jedu Yiam biti će zadovoljni i postaviti ču kamen da nauče tradicionalnu grčku kuhinju, da je vole i evoluiraju, i da je vratimo sadašnjoj domaćici na jedan suvremen način, pomažući joj da se, s nedostatkom slobodnog vremena, uda za dobru hranu.

U Yiam teglama pronaći ćete čiste prirodne ukuse napravljene sa puno zabave, puno pažnje, puno slasti i izvornih originalnih aroma za sva vaša traganja u pogledu dobre hrane.

Vrhunac produktivnosti dostigala sam 2009. godine sa 170 različitih kodova, od slatkih do slanih delicija, skrivenih u prelijepim teglama – teglama koje, kombiniram sa ljubavlju i maštom, hvataju proizvode grčke zemlje.

U ovim teglama su džemovi, predjela, peciva, čokoladni kolači, sezamove pite, jogurt, sirevi, karamelizirani luk sa pečurkama, slatka paprika Florin i ljuta, zeleni kečap, zelena rajčica – svi voljeni istaknuti ukusi grčkih proizvoda.

Glavna prepreka u planovima je situacija. Osjećam se kao da sam u neprijateljskom okruženju, a to je Grčka. Jedne godine porez iznosi 2500 eura, slijedeće godine se izmjeni način oporezivanja i morate dati 7500 eura. Ali tada je prekasno da nešto promjenite kako bi ste redefinirali strategiju i primorani ste na nasilne korake, smanjivanje kodova ili osoblja i povlačenje poteza koji nisu strateški ispravni.

U Grčkoj su prepreke ogromne. Kao i svaki pokušaj pothvata – i zato to morate jako voljeti kako biste se mogli boriti protiv toga.

Ako bih mogla da dam ikakav savjet ženama koje žele da slijede ovu karijeru, glasio bi: radite to, ako to volite. Ovo je vrlo težak posao, jer ima mnogo područja u kojima morate biti dobri, a također se morate suočiti i savladati grčku birokraciju...

Društvene mreže su mi u velikoj mjeri pomogli u promociji mog rada, posebno u inozemstvu. Putem mrežnih platformi postoje brojne mogućnosti da vas ljudi upoznaju i prije nego što kupe vaš proizvod, ali i da saslušaju komentare drugih i da budu potaknuti na kupovinu.

U početku se činilo da COVID situacija nije utjecala na nas, međutim, ljudi su postali oprezniji prema svojim financijama, pa je broj narudžba pao.

Nadam se da ćemo se uspjeti izboriti sa ovom situacijom i ostati živi, zdravi i produktivni, jer je strah najveći neprijatelj.

Agitu Ideo Gudeta

Preljepa priča o integraciji sa tragičnim završetkom

 Azienda Agricola La Capra Felice (Italija)
Maso Villata 79, 38050 Frassilongo TN

www.lacaprafelice.com

www.facebook.com/lacaprafelice

Farma "Sretna koza" (La Capra Felice)

Agitu Ideo Gudeta podrijetlom iz Etiopije već nekoliko godina živi u Trentinu kako bi slijedila svoju strast i izazov – živjeti u harmoniji sa prirodom i oporavljajući se od izumiranja divne rase Mochena koza.

Sa radošću i odlučnošću Agitu je oporavila i iskoristila 11 hektara napuštenog zemljišta i razvila je nezagađeni pašnjak za svoje stado koza.

Zahvaljujući strasti i znanju koje je dobila od svoje bake po majci, Agitu uzgaja koze i primjenom tradicionalnih metoda proizvodi sir, što je danas sve neophodnije za održivu i kvalitetnu poljoprivredu.

U poljoprivredi za poduzetnika uvijek postoje mnogi izazovi, ali ona ne dopušta da se Agita zastraši ni rizikom da bi medvjedi mogli napasti njezino stado. Kako bi zaštitila svoje koze od napada medvjeda, odlučila je poduzeti neke 'originalne' protumjere: "Kad vidim otiske stopala ili znakove njegove prisutnosti", kaže, "zaključam se u svoj automobil petardama. Dovoljno je napraviti malo buke i moj 'susjed' zna da je bolje otići negdje drugdje."

Agituova je obveza također zaštitići teritorij i predložiti model održive organske farme koji može djelovati kao poticaj i poticaj onima koji žele stvoriti nove načine života, rada i zajedničkog života.

Kompanija je nastala iz projekta oporavka napuštenih zemljišta i lokalnih autohtonih pasmina. Bavi se uzgojem koza po biološkim metodama, prerađom sirovina – kozjeg mlijeka i direktnom prodajom svojih proizvoda. Organski proizvodi – sirevi i jogurt, kao i kozmetički proizvodi, rade se od mlijeka koza koje su na ispaši i hrane se pašnjakačkim travama u predjelima netaknute prirode. Kompanija je osnovana 2010. godine i trenutno, nakon nekoliko preseljenja, posluje u općini Frassilongo, u Valle dei Mòcheni, uzgajajući pasminu koza Pezzato Mòchena, rasu u opasnosti od izumiranja, i alpsku divokozu.

Sada kompanija radi na oporavku ne iskorištenih struktura kako bi stvorila planinsku ekonomiju generiranu napuštenim zgradama i zemljištem. Namjera je da se promovira lokalna mikroekonomija koja može da poboljšati teritorij. Na farmi se uzgaja stado od 180 koza pasamine Pezzata Mòchena i Camosciata delle Alpi, 50 kokošia nosilja i povrće. Ne zagađeni pašnjak, oporavljen uslijed napuštenosti, prostire se na nekoliko hektara zemlje. Tamo, u tom uglu planine, postoji i mala zanatska mljekara i agroturizam organiziran po principima socijalnog preduzetništva.

Gudeta je postala nacionalni simbol ekologije i uspješne integracije izbjeglica u Italiji nakon što ju je pohvalila političarka Emma Bonino. Godine 2019. nominirana je za nagradu vezanu uz brigu o okolišu (godišnja nagrada Luis Minazzi-Environmentalist od strane Legambientea). Mediji su je ponekad nazivali "kraljicom sretnih koza" ("La Regina delle Capre Felici").

Gudeta je 29. prosinca 2020. godine umrla u 42. godini u svom stanu od udaraca čekićem u glavu. Objavljeno je da je pretrpjela i seksualno nasilje. Njezino tijelo su otkrili susjedi nakon što je propustila poslovni sastanak. Adams Suleiman iz Gane kojeg je angažirala kao sezonskog radnika, uhićen je i optužen za ubojstvo.

S. Matrin 5, Vodnjan, Hrvatska

Telefon: +385 (0)923490790

E-mail: opg.comic@gmail.comwww.facebook.com/opg.komic

PPG Komić bavi se proizvodnjom ljekovitog bilja, maslinovog ulja, meda i sakupljanjem divljeg bilja, kao i proizvodnjom proizvoda za kozmetičke i prehrambene svrhe. Sve svoje plantaže (masline, lavandu, ružmarin, kadulju) tretiramo na ekološki način i ove godine smo upisani u Registar subjekata u organskoj proizvodnji za uzgoj i preradu biljaka do finalnog proizvoda. Svoj koncept proizvodnje zasnivamo na tradicionalnoj upotrebi biljaka istarskog poluotoka s naglaskom na znanstveni pristup i pravilno korištenje resursa.

Vrlo smo aktivni u edukativnim i praktičnim radionicama kojima djelujemo na svijest ljudi o boljem izboru i upotrebi proizvoda za prehranu i kozmetiku, ističući hranljiva i ljekovita svojstva.

Posebno ističemo edukativni dio za mlađu populaciju koji se odvija na nivou osnovnih škola, tako da smo u posljedne četiri godine kroz projekt „Divlje bilje u prehrani – znanost i tradicija“ edukativnim i praktičnim radionicama ističemo vrijednost divljeg bilja kroz povijest naše regije, znanstvenu dimenziju pravilne potrošnje, prepoznavanja i potencijalne opasnosti od neadekvatnog pristupa temi.

Naravno, osjetili smo težak udarac uslijed situacije sa COVID 19, teško se izvlačimo, ali ne odustajemo od proizvodnje.

Naš assortiman je slijedeći: kreme za lice, balzami za usne, različiti melemi, ulja za tijelo, hidrolat, esencijalno ulje, soli za kupanje, vrećice sa suhim cvjetom lavande. Slijedeći proizvodi su u fazi razvoja: krema za ruke, sapuni - tekući i čvrsti, ulje za sunčanje, dezodorans u stiku.

Danijela Marković

**Poljoprivredno gospodarstvo
Oglađenovac, Valjevo (Srbija)**
<https://zenskapijaca.rs/>
www.facebook.com/gazdinstvomarkovic014

Danijela Marković je mlada poljoprivrednica iz okoline Valjeva. Na svom imanju u selu Oglađenovac od voća pravi ukusne džemove, kolače i sokove.

Proizvode možete pronaći na: www.zenskapijaca.rs

Daleko od buke i zagađenja, na 340 m nadmorske visine nalazi se selo Oglađenovac. U njegovim lijepotama ušuškano je naše obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo „Marković“, okruženo šumama, livadama i izvorima. Gospodarstvo se tradicionalno bavi voćarstvom, najvećim dijelom uzgojem šljive i kupine. Također, prerađujemo naše voće i povrće u ukusnu i zdravu ručno rađenu zimnicu, čuvajući tradiciju naših baka.

Osnovna odlika i ono što s ponosom ističemo je to da težimo ka kvaliteti, a ne kvantiteti. Smatram da je glavna snaga i prednost našeg gospodarstva leži u očuvanosti prirode i posebnosti terena na kojem uzgajamo naše voće, kao i u brižljivoj preradi korištenjem tradicionalne recepture, ali i u spremnosti da se usvajaju nova znanja i veštine. Ono što bih ocijenila slabošću i na čemu bih trebala raditi je nedovoljna vidljivost proizvoda koje pripremam s pažnjom i ljubavlju. Svjesni ovog nedostatka, koji je kamen spoticanja za većinu žena koje se bave poljoprivredom i proizvodnjom svježe i zdrave hrane, pokušavamo pronaći rješenje u e-trgovini. Stoga smo, u želji da zajedno postanemo zanimljiviji za tržište, nekolicina nas osnovali neformalnu grupu koja je započela prodaju proizvoda putem interneta putem platforme www.zenskapijaca.rs.

Ženama koje su poljoprivrednice ili koje bi željele baviti se poljoprivredom i proizvodnjom svježe i zdrave hrane poručila bih da su kvalitet i strpljenje ključ uspjeha.

Georgia Giannarou

Otok Astipaleja, Dodekanez,
Grčka

Moje poslovanje je pokrenuto prije 20 godina na Astipaleji.

Lokalni slatkiši i proizvodi

Bila sam sposobna stvoriti ukusne lokalne poslastice i imala sam svoja polja i životinje, te sam odlučila zaraditi sama kako ne bih zavisila od supruga.

Naša obitelj ima hotel u kojem radimo uglavnom u ljetnoj sezoni, pa su mi tada stvari, zbog usklađenosti oba zanimanja, stresnije. Srećom, moje su mi sestre bile spremne pomoći u ovoj kombinaciji, što je olakšavalo održavanje posla svih ovih godina.

Proizvodim lokalne slatkiše, takozvane *kserotigane*, koji se nude kao svadbene poslastice. Turisti ih također vole, stoga su vrlo traženi ljeti. Pored njih pripremam i druge lokalne kolačiće, sveže mlijeko, dvopek, pastele i konzerve. Većina proizvoda pokriva potrebe građana na našem otoku, ali preko prijatelja i poznanika neke od njih promoviram i u ostale dijelove Grčke. Moje poslovanje nije formalno jer ne mogu održavati troškove zbog visokog oporezivanja. U slučaju da moj rad postane profitabilniji i mogu pokriti troškove, možda će se ovo promijeniti.

Prednost ovog posla je u tome što mi nudi financijsku nezavisnost, a istovremeno radim sa obitelji i održavam lokalnu tradiciju. Loša strana je ta što puno puta nisam u stanju izboriti se sa velikom potražnjom, posebno ljeti, zbog činjenice da radim i u hotelu mog supruga. S druge strane, zimi su primanja veoma niska i jedva su dovoljna.

U tehnološkom smislu ne koristim ništa posebno izuzet mašine za brašno. Kćerka mi predlaže da proizvode stavim na Facebook i da ih promoviram u inozemstvu. Nekoliko fotografija smo stavile na njenu Facebook stranicu, ali bojim se da bih mogla imati problema sa poreznom upravom jer poduzeće nije registrirano.

Sada, sa COVID situacijom, mogu reći da sam, iako su mi prihodi bili skromni, mnogo pomogla svojoj obitelji tokom ovog perioda. U Grčkoj je ove godine bilo manje naših turista i osobni prihod od suprugovog posla dramatično se smanjio. Također, ljudi na otoku su radije pokrivali svoje potrebe interno, na otoku, umjesto da kupuju iz Atine, tako da se moja zimska klijentela nekako povećala.

Žene koje razmišljaju slijediti moj put, dobrodošle su da to učine. Predlažem im da to primjene službeno, da svoj rad promoviraju putem Facebook-a i da pridobiju kupce i iz inozemstva. To je vrlo lijep posao, kada ga volite, a još je bolji kada vas finansijski uzdržava.

Angela Maria Zeoli

Oro del Sannio

San Croce del Sannio, Kampanija, Italija

www.orodelsannio.itwww.facebook.com/OroDelSannio/www.instagram.com/orodelsannio/www.pinterest.it/orodelsannio/twitter.com/orodelsannio

"Svoj" projekt naslijedila sam od majke koja ga je naslijedila od bake. Farmu, zapravo 10 hektara u selu Santa Croce del Sannio u provinciji Benevento, uvijek su vodile žene. Kao dijete pratio sam svoju baku u potrazi za ljekovitim biljem i čekao pastire koji prelaze preko pasmine (vrsta pastirstva ili nomadizma, sezonsko kretanje stoke) koji su, dva puta godišnje, prešli kraljevski ovčji put Pescasseroli-Candela, zaustavili se u dolini. ispod moje kuće tkane rogoze kako bi napravili "fasère" (zavežljaje) i dali sir i ricottu nama, djeci okruga. Fasciniran ravnicama i životnjama, mojem sveučilišnom fakultetu na Fakultetu poljoprivrednih znanosti prethodio je zaključak kojim sam se nadao da će poboljšati svoj rad kroz ove studije. Paradoksalno, moji sveučilišni studiji zadali su težak udarac mojoj romantičnoj mašti o ruralnom životu. Naučio sam da moderna poljoprivreda mora biti produktivna, intenzivna, mora eksplorirati zemlju i životinje, mora koristiti kemijska gnojiva, pesticide i fungicide kako bi dobila što veću količinu proizvoda. Nakon završetka studija, uvjeren da mi "pečat" zemlje moje obitelji ne može jamčiti budućnost, posao sam potražio negdje drugdje.

Trebalо mi je gotovo trideset godina da se vratim točno tamo gdje sam započeo, s novootkrivenom sviješću da zemlju ne treba eksplorirati već je čuvati poput zlata. Tako sam od svoje majke preuzeo farmu i dao joj novo ime Oro del Sannio i novi život. To više nije samo tradicionalna poljoprivreda, već multifunkcionalna organska poljoprivredno-biljna farma za uzgoj ljekovitog bilja, proizvodnja oporavljenih povijesnih sorti uzgajanih u sinergijskim vrtovima, seoski turizam, s edukacijskim gospodarstvom, proizvodnja prirodne kozmetike od prehrabnenih sirovina, mali stado ovaca za proizvodnju vune i domaćih životinja.

Snage su brojne, od blizine farme do rute kraljevskih ovaca Pescasseroli-Candela, povijesnog puta transhumance i autentičnog bogatog izvora biološke raznolikosti, iz kojeg potječe sjeme uzgajanih ljekovitih biljaka, pa sve do postojanja izvora nizvodno s farme za navodnjavanje, prirodna plodnost zemljишta koje nikada nije korišteno za intenzivnu poljoprivrednu, prisutnost šuma koje omogućuju lagane planinarske staze. Veličina farme (samo 7 hektara obradive zemlje) i usitnjjenost zasigurno su točke slabosti, kao i nadmorska visina (visoka brda, 700 m nadmorske visine) i oštra klima koja ograničava proizvodne cikluse i izlete.

Nove tehnologije nude mogućnosti koje su nekada bile nezamislive čak i za tvrtke poput moje, daleko od velikih urbanih područja i tradicionalnih turističkih ruta. Tvrta je dobavljač Rainbow GAS-a (etičke potrošačke skupine / u Italiji oblik poljoprivrede podržane zajednicom) iz Beneventa i koristi e-trgovinu uglavnom za prodaju maslinovog ulja, najvažnijeg količinskog proizvoda.

Zbog svoje male veličine, tvrtka ima nišnu proizvodnju i prodaju uglavnom Rainbow GAS-u i lokalnim kupcima. Također je bitna djelatnost osnovana kao obrazovna farma.

COVID je drastično ograničio prodaju i smanjio posete škola na nulu. Da bismo školama ponudili isplativu i sigurnu posetu, pored centra farme, opremamo didaktičku površinu od oko 1000 kvadratnih metara sa officinalis biljkama (aromatične, alimurške, biljke za bojenje, biljke za tinkture, lekovite), malim voćnjakom zaboravljenih voćki i „stazom čula“ - puteljak omeđen officinalis biljkama i popločan različitim prirodnim materijalima, kojim se hoda bosonog.

PPG Lorena Stipančić

Organiski proizvodi i prirodna kozmetika od prehrabrenih sirovina sa farme Stipančić u Krvnaložu, malom selu na pulskom području

Bavimo se organskom proizvodnjom maslinovog i lavandinog ulja. Izrađujemo razne proizvode od lavande, mirisne vrećice, osvježivače zraka, soli za kupanje, sapune i hidrolat. Sve ove proizvode također pakiramo u prikladne pakete.

Ovo maslinovo ulje se odlično slaže sa vrganjima na žaru, mariniranom piletinom, gratiniranom rajčicom, prženim radičem, pireom od artičoke, tjesteninom sa mesnim umakom, pečenom plavom ribom, dinstanom piletinom ili janjetinom, srednje zrelim sirom.

Olga Ban 6, Pula, Hrvatska

Telefon: +385(0)52211854; +385(0)98245128

E-mail: natasa.kirin@pu.t-com.hr

www.facebook.com/ogglorenastipancic.stipancic

Od 2005. godine ovu divnu proizvodnju vodi Lorena Stipančić, vlasnica posebnog maslinika od 6 hektara sa 1.250 stabala. U posljednjoj berbi 30 kvintala maslina dalo je 4 hektolitara ekstra djevičanskog maslinovog ulja. Odlično, ekstra djevičansko ulje Cornialosa iz organskog uzgoja, intenzivne bistre zlatnožute boje sa blagim zelenim nijansama. Aroma je čista i zaobljena, sa elegantnim notama svježe pokošene trave i upečatljivim mirisnim notama mente, ruzmarina i kadulje. Okus je pun i složen, sa bogatim biljnim primjesama artičoke, cikorije, zelene salate i notom crnog papra i badema. Ima notu oštchine i jasne gorčine.

PPG Jasmina Milivojević

Aktivno se bavim povtarstvom od 2013. godine, a domaćinstvo sam naslijedila od oca. Rođena sam u Austriji, ali me je rodni kraj privukao svojom lijepotom, podnebljem i plodnom zemljom. Tako su se rodile nove ideje i želja da se okušam u vlastitom poslu.

Razmišljajući o tome šta bih mogla uzgajati na naslijedenih 2 hektara plodne zemlje, odlučila sam da svoje ideje pretočim u proizvodnju povtarskih kultura. Vratila

sam se u svoj zavičaj, u selo Vrelo u općini Ub u Kolubarskom okrugu, i počela proizvodnju sezonskog povrća. Razvila sam proizvodnju povrća na 4 hektara, od

kojih su 2 ha u mom vlasništvu, a 2 ha su pod zakupom.

Na poljima, pod otvorenim nebom, proizvodim sezonsko povrće. Kako bih produžila sezonu tokom cijele godine na 60 ari je postavljeno 17 plastenika, svaki dužine 30 m, za plasteničku proizvodnju povrća. Od biljnih kultura uzgajam tikvice, papriku i kupus, a u ponudi imam različite vrste. Tako da su moja polja šarena kada žuta, zelena i crvena paprika sazri, kada crveni i zeleni kupus prekriva zemlju ili kada tikvice cvetaju i donose plod.

Snage
- motivacija, harmonija, odlučnost i istrajanost
- znanje i iskustvo
- plastenička proizvodnja povrća
- bez kreditnog opterećenja
- visokokvalitetno svježe povrće

Slabosti
- nedostatak radne snage, mašina za obradu i adekvatnih vozila za distribuciju
- nerazvijena prodajna mreža

Rad u poljoprivredi je težak i rizičan. Ženama bih poručila da prvenstveno proizvode zdrave i kvalitetne proizvode jer opstanak na planeti zavisi od nas

samih. Rekla bih im i to, da se ne plaše ući u ovaj vid proizvodnje i da se ne boje izazova. Savjetujem im da preinače svoju poljoprivrednu proizvodnju i da se opredjele za više različitih biljnih kultura, jer ako na jednoj žetvi izgubite, to možete pokriti profitom od drugih biljnih kultura.

Moja obitelj je 1935. godine dobila nešto zemljišta od Šumarske

Proizvodnja kestena

službe, otprilike 50 hektara. Zasadili smo kestenje i tokom proteklih 45 godina, koliko sam preuzeila vođenje, brinuli smo se o njima.

Proteklih godina nije bila velika potražnja za kestenom. Teško je bilo sačuvati ga i zaštititi, a osim toga ozbiljna dodatna poteškoća za nas bilo je to što je zasad u nepristupačnom području. Međutim, u posljednjih 10 godina potražnja za kestenjem brzo raste. Kao rezultat toga, vlasnici zasada kestena postali zainteresirani, te su počeli brinuti o svojoj zemlji, donoseći mašinu za navodnjavanje. Budući da je zasad na planini, nijedan traktor ne može ući, a najveći problem s kojim smo suočeni je taj što kesten kao materijal lako truli.

Kesten se dijeli u kategorije. Kategoriju A je teško proizvesti na našem području (Ampelakia) zbog mikroklima područja. Kao rezultat toga, veliki supermarketi ga ne kupuju. Neophodni su povoljni vremenski uvjeti da bi se takva proizvodnja mogla odvijati. Kategorija B, koja je ovdje najčešća, se izvozi u Italiju gdje je velika potražnja.

Snaga ovog posla je nezavisnost koju nudi. Omogućava Vam da radite na svojoj zemlji i mjestu, a istovremeno u ostatku godine da se bavite drugim usjevima, jer je kesten sezonska kultura. Inače, poljoprivredni poslovi su uvijek mnogo teži, možete raditi i ne biti plaćeni. Ranije je bilo teže, a poslijednjih godina, zahvaljujući lokalnoj zadruzi, stvari su se poboljšale. Teškoća sa kojom sam se ove godine susrela bila je izazov u pronalaženju osoblja. Uslijed ograničenja prijevoza zbog COVID-a, radnici iz drugih područja nisu mogli doći na posao u Ampelakiju. Kesten zahtjeva berbu u pravo vrijeme kako se ne bi pokvario. Rezultat je zbog ove situacije dio proizvodnje izgubljen.

Savjetovala bih ženi koja želi slijediti ovaj put karijere je da voli zemlju, nauči što više može i usudi se započeti, čak i ako od prvog dana ne zna raditi. I da bude svjesna da će raditi u nepovoljnim uvjetima, posebno kada ne može koristiti alate.

Il Foco e L'Operaia

Via dell'Ovile 10, Cerveteri (Rim)

Italija

www.ilfocoeloperaia.it

www.facebook.com/ilfocoeloperaia

Il Foco e L'Operaia je obiteljski poljoprivredni projekt, rođen iz moje (Federica) i Valeriove strasti za organskom i ekološki prihvatljivom zemljoradnjom i poljoprivredom. Projekt je rođen 2014. godine, a 2016. se pretvorio u pravu firmu u kojoj sam ja vlasnik, a Valerio je zaposlen. Danas, na teritoriju Červeterije (ital. Cerveteri), trajnom metodom uzgajamo više od 200 obitelji talijanske pčele Apis Mellifera Ligustica i uzgajamo maslinik sa više od 350 stabala sorte Frantoio, Leccino i Pendolino.

Proizvodimo mješani cvetni med, propolis, pčelinji vosak i rojeve; nudimo usluge kao što su opravljanje usjeva (u staklenicima i na otvorenom) i oporavak rojeva. Bavimo se i organiziranjem iskustvenih radionica za djecu i odrasle na temu pčelarstva (ApiDidattica), a za posebne događaje i vjenčanja nudimo Bombomiere napravljene od meda.

Dugoročnim planiranjem, započeli smo poslovanje i odmjerili investicije radeći male korake i prilagođavajući razvojni put našim potrebama i mogućnostima. Obuka je bila i biti će osnova na kojoj temeljimo naše buduće planove i dizajn, kao i neophodan činilac za unapređenje vrijednosti proizvoda i njihovo pozicioniranje na tržište radi efikasne prodaje. Svjesni smo da je pravi izbor proizvodnje veoma teško postići.

Naše snage su strast i timski rad, bez kojih bi sve dnevne poteškoće bile nepremostive. U pogledu veličine, naša kompanija je mala, te je jednostavna za upravljanje i vrlo fleksibilna.

Slabost naše kompanije je prekomjerna prilagodba aktivnosti (engl. customization) – prilagođavanje u skladu sa zahtjevima pojedinačnih kupaca – što može dovesti do kratkovidnog donošenja odluka i rizika u upravljanju. Dok sa druge strane, to je dobar način da osiguramo konkurentnost proizvoda.

Društvene vitrine (social showcases), tržnice i e-trgovina su velike mogućnosti. Direktna prodaja je jedan od naših glavnih prodajnih kanala, a budući da sada nema prometnih tržišta, odlučili smo uložiti u e-trgovinu i marketinšku kampanju na društvenim mrežama.

Mohorovićeva 1, 52000 Pula,
Hrvatska

Telefon: +385(0)953556089

E-mail: ana.servan@gmail.com

Vlasnica sam i jedina zaposlena na obiteljskom gospodarstvu Sarvan. Početkom godine prijavila sam se kod certificiranog tijela AgriBioCert, koji izvršava prvi nadzor za organsku poljoprivredu, pridružila sam se udruženju Istarski eko proizvod, a svoje proizvode nudim na eko tržnicama.

- Od malena sam svaki slobodni trenutak provodila kod bake i djeda na njihovom imanju u blizini Loborike na kom su nekada, pored bavljenja zemljoradnjom, hranili i svinje, da bi s godinama nastavili samo sa obradom zemlje i uzgojem povrća. Naravno, tada nisam ni pomicala, a kamoli maštala, o tome da mi obrada zemlje i ugađanje povrća budu zanimanje. Međutim, rad u istočnoj Europi, povratak u Pulu, svakodnevni odlasci u Koromačna i nazad, rođenje moje kćerke, rastrganost između posla, djeteta, vrtića i brige oko sve starijih i umornijih bake Marije i djeda Velje, natjerali su me na intenzivnije razmišljanje o prioritetima i željama.

I rekla sam - dosta! Tri hektara zemlje nedaleko od Loborike stajalo je poluobrađeno, prilično zapušteno, a sve sa prizvukom „eko“ mi je bilo zanimljivo, slijedio je razgovor sa mojim roditeljima, koji su me, začudo, bezrezervno podržali, baka i djed su bili oduševljeni čak iako nisu bili baš sigurni šta ja to zapravo hoću, brat Nadan je obećao svu pomoći... i evo me gdje jesam. Obrađujem skoro jedan hektar zemlje, intenzivno učim i upijam znanja, prva godina je iza mene, još uvek proizvodim isključivo svježe proizvode, ali nadam se da će se dovoljno razviti i započeti preradu.

Za sada se oslanjam samo na direktnu prodaju, na svom imanju, a prisutna sam i na solidarnim ekološkim tržnicama u Puli, Rovinju i Novigradu, a preko solidarnih ekoloških grupa proizvode plasiram i po narudžbi.

Moram naglasiti da je nama, malim certificiranim organskim proizvođačima, o kojima se sistem baš i ne brine previše, ujednjavanje u udruženju Istarski eko proizvod, prodaja na Solidarnim eko tržnicama, te međusobno druženje i razmjena iskustva, otvorilo mogućnosti i kvalitetnijeg rada i napretka, kao i marketinga, plasiranja proizvoda i održavanja proizvodnje. Tokom pandemije podržavali smo se i pomagali jedni drugima.

Vesna Milić

Moje poljoprivredno gospodarstvo bavi se obradom zemlje i uzgojem krava. Imanje sam naslijedila od svog djeda, a inače farma postoji više od 100 godina. U početku je bilo 9,5 ha, naslijedeno, a kasnije se vidno proširilo sa kupljenih 5 ha. Zbog proširivanja stočnog fonda dodatno smo uzeli u zakup veliki dio obradive zemlje. Tako da danas gospodarstvo obrađujemo na ukupno 60 hektara. Suprug Aleksandar i ja svakodnevno obavljamo poslove na imanju, pri čemu starija kćerka pomaže oko muže krava i drugih kućanskih obaveza, a mlađe kćerke pomažu u sakupljanju sjena. Trenutno sijemo kukuruz, soju, pšenicu i suncokret. Od krmnog bilja proizvodimo lucernu, a imamo i livade sa travama za ispašu stoke. Manji dio godišnjeg prinosa prodajemo, dok veći dio žetve koristimo za ishranu tovne stoke i krava. Prihod od prodaje mlijeka uzdržava cijelu obitelj i obezbeđuje obrtna sredstva za investicije. Tako da nam krave i junice donose prihod, radost i slavu. Na stočarskoj izložbi naše domaćinstvo je proglašeno za najboljeg proizvođača stoke u Kolubarskom okrugu, a dobili smo i nagradu za najbolju junicu.

Snage gospodarstva su ljubav prema radu u poljoprivredi i nizinska klima u kojem se imanje nalazi. Slabe strane su što je mehanizacija zastarjela i potrebno ju je obnoviti suvremenijim traktorom i priključnim mašinama.

Ženama poljoprivrednicama bih poručila – da se ne stide rada u poljoprivredi jer je to najlepši posao, čak i ako je jedan od najtežih. Da bi se sve postiglo potrebno je ustajanje sa rađanjem sunca. Ali, vi ste svoj gazda... Žena mora biti vješta u tome da sve dobro organizira. Također su važni sloga, uzajamno poštovanje svih članova obitelji i upućivanje djece da prihvataju svakodnevne poslove u domaćinstvu. Godinama se razvija velika ljubav i prema životnjama i prema rodnim poljima. Zaista, čudesno je divan osjećaj kada vam je srce puno jer promatraste kako cvjetaju njive.

Poljoprivredno gospodarstvo

14226 Jabučje, Lajkovac (Srbija)

<https://zenskapijaca.rs/>

Eliza Ntouli – Marmeliza

Njeguš (Naousa), Grčka

<https://marmeliza.gr/>

www.facebook.com/Marmelizagr

Moj poslovni podthvat je kompanija Marmeliza, koja je osnovana 2012. godine u Njegušu (Grčka). Ideja je potekla od toga da se ogromna količina voća koja se proizvede u mom području preradi u proizvode koji su usko povezani sa lokalnom tradicijom. Cilj je proizvodnja prirodnih, ukusnih i aromatičnih džemova sa ili bez šećera, deserta, suhog voća i pestila bez šećera na bazi tradicionalnog načina pripreme.

Jedna od snaga posla je neposredni pristup obilnim sirovinama koje su dostupne u regionu Njeguša (Naousa u Grčkoj). Druga je ta da su proizvodi rezultat inspirativne mješavine lokalne tradicije - običaja i tradicije. Ambalaža je također inspirirana ovim područjem, a posebno vezano za tradiciju zvanu janjičari i bule (Jenitsarosi i Boule). Slabosti kompanije su velika konkurenca.

Nove tehnologije značajno doprinose upravljanju i razvoju poslovanja. Suvremena tehnološka oprema za proizvodnju omogućava kompaniji da ima otvoreni karakter i izvozi proizvode u europske zemlje i ostatak svijeta.

Nažalost, efekt Covid-19 bio je značajan jer je zbog ove situacije pala prodaja. Otkazivanje velikih izložbi odigralo je posebno važnu ulogu jer je to onemogućilo kompaniji da razvija partnerstva i prodaju, uglavnom na inozemna tržišta.

Jedini savjet koji bih mogla dati je taj da ništa nije tako lako kako se čini, a za postizanje ciljeva potrebna je upornost i strpljenje!

Organski med

Naše PPG se bavi proizvodnjom i prodajom meda i pčelinjih proizvoda sa vlastitih pčelinjaka. Iako smo smješteni u samom središtu Istre, raznolikost - klime i vegetacije - pogoduju tome da na ovom relativno malom području uživamo u blagodatima različitih medonosnih biljaka, odnosno pčelinjih pašnjaka. Počevši od sjevera Istre, Ćićarije, bogate vrijesom, do središta Istre gdje vlada na tisuće bagremovih stabla. Nakon završetka njihovog cvanja, po kršnim krajevima odmah zažuti drača, a nakon nje pitomi kesten, dok se plavetnilo ljekovite kadulje širi duž južne i istočne obale Istre. Smanjenje poljoprivredne obrađenosti središnje Istre pogoduje raznovrsnom cvijeću, što daje prepoznatljiv ukus livadskom medu. Ova raznolikost biljnog

svejita daje nam mogućnost da okusimo prirodu u njenom izvornom obliku. Kako se pčelarstvom bavimo od 1980. godine naš cilj je da med i pčelinje proizvode proizvedemo i sačuvamo u što prirodnijem obliku, te da tako očuvani dospiju do stola potrošača. Trudimo se da naše košnice kao i tretiranje samih pčela budu što usklađeniji sa prirodom, pa smo odlučili započeti sa organskom proizvodnjom meda. Od 2002. godine pod stručnim smo nadzorom AgriBioCert-a Omišalj (u Registar organskih proizvođača upisani smo od prosinca 2004. godine), što dokazuje da sa naših pčelinjaka na stol potrošača dolazi certificirani organski med. Kroz sve ove godine na tržištu smo prepoznatljivi kao A&Z med iz Buzeta. Trenutno smo jedini certificirani proizvođači organskog meda u Istri. Pored meda, u ponudi imamo cvjetni prah, propolis i medni kompleks, med sa sušenim voćem, med sa cejlonskim cimetom, kao i pčelinju kremu.

Tokom pandemije COVID-19, sve svoje napore usmjerili smo na internet prodaju i uključenje na internet portale za prodaju. Tako smo uspjeli nekako doći do kraja ove godine u nadi da će slijedeća biti bolja. Sigurno smo pretrpeli ekonomске gubitke i strah i neizvesnost.

Liana Agostinelli

Agostinelli Liana Farm

Contrada Campanaro n. 2,
82018 San Bartolomeo in Galdo BN (Italija)

Farma Agostinelli Liana rođena je iz promjene generacija 2009. godine. Smještena je na brdima Fortore, u provinciji Benevento, u selu San Bartolomeo u Galdu, gdje uzgajamo žitarice, mahunarke i povrće. U pripremi je nekoliko projekta, uključujući preradu proizvoda kroz mini laboratoriju, jer vjerujemo da se u ovoj aktivnosti može ostvariti veliki dio marži što nam je potrebno za rast farme. Moja farma je također bila instrument za početak bavljenja poljoprivrednom politikom, tako što sam za regiju Kampanije postala predsjednik mladih poljoprivrednika CIA-e (Confederazione Italiana Agricoltori / Italijanska konfederacija poljoprivrednika). Na ovaj način uspjela sam upoznati se sa mnogim realnostima i zamislama kakva bi mogla biti budućnost moje farme. Farma ostvaruje brojne prednosti od direktnе prodaje proizvoda. Budući da su proizvodi izvrsnosti koji se uzgajaju bez navodnjavanja, bilo je lako pridobiti kupce koji su usmenom predajom omogućili povećanje prodaje.

Nažalost, danas još uvijek moramo poboljšati infrastrukturu kako bismo bili fizički dostupniji, prepoznatljiviji preko web-a i zatvorili lanac opskrbe unutar kompanije. Web svakodnevno nudi mogućnosti ulaska na različite prodajne lokacije. Do danas smo prisutni i na prodajnom portalu CIA-e, ali još uvijek ne koristimo u potpunosti sve mogućnosti koje nam moderna tehnologija nudi.

Covid je imao snažan utjecaj na agrobiznis općenito, a također i na našu kompaniju, posebno zbog nedostatka radnika za berbu poljoprivrednih proizvoda, upravo u vrijeme kada je sam Covid doveo do više zahtjeva za kupovinu.

Marija Đurić

Marin špajz & Tasty corner d.o.o.

Maršala Tita 87, Ruski Krstur
(Srbija)

<https://marinspajz.rs/>
www.facebook.com/marinspajz

Kako je nastao Marin špajz? Za aroniju sam prvi put čula prije par godina kada sam je prema preporuci doktorice počela konzumirati radi oporavka imuniteta. Bilo mi je teško da je jedem u svježem stanju, jer je opora, pa sam je uklapala u svoje mix voćne detoxi salate sa đumbirom i medom. Vrlo sam brzo došla na ideju kako bi bilo sjajno da nešto zdravo bude i ukusno, pa sam

iskoristila svoje iskustvo diplomiranog inženjera tehnologije i kreirala proizvode. Zasadili smo bobičasto voće na obiteljskom imanju u Ruskom Krsturu i započeli proizvodnju. Tako se rodila ideja o Marinom špajzu... Zaokružila sam postupak – od polja do tegle. Sa polja, gdje sa puno ljubavi i pažnje uzgajam aroniju i druge bobice, voće završava u tegle ukusnih slatkiša – džemova, voćnih namaza i sokova. Moja misao vodilja je da stvaram spoj suvremenih i tradicionalnih proizvoda. Radim spoj zdravog i ukusnog. Moja misija je da stvaram zdrave i ukusne proizvode. Zdrava hrana, zdrav život. Potrebno je imati jasan cilj i razrađen plan razvoja.

Tasty corner d.o.o. osnovala sam u prosincu 2018 god. Kako bih plasirala proizvode.

Prednosti – sirovine uzgajane na ekološki način uz osobnu kontrolu, proizvodi originalnih receptura, kvaliteta na prvom mjestu.

Slabosti – ulazak na tržište; jer mali preduzetnici u razvoju često se ne mogu izboriti sa velikom konkurencijom i finansijskim preduvjetima da svoj proizvod izlože na police velikih marketa (veliki trgovački lanci za uvrštavanje proizvoda traže izvjesna finansijska sredstva po artiklu, ali to nije kraj financiranju samo da biste se našli u njihovojoj ponudi; sve ovo mijenja cijenu proizvoda na polici, koja često bude nerealno visoka za krajnjeg potrošača, pa firma bez velikog obrtnog kapitala ne može dugo poslovati, pogotovo što je valuta plaćanja često i do 360 dana...)

Zbog pandemije COVID ovo je izuzetno težak period za male preduzetnike i poljoprivrednike. Izgubili smo priliku da komuniciramo sa kupcima tokom ovogodišnjeg poljoprivrednog sajma. Svi sajmovi i pregovori su otkazani. Tako da razvijam web prodavnicu i povezujem se sa malim proizvođačima. Digitalni marketing, interakcija sa kupcima putem društvenih mreža, prodaja putem web dućana, dostupnost informacija relevantnih za razvoj proizvoda i proširenje asortimana proizvoda – sve je to od velikog značaja za uspješno poslovanje.

Kada nešto pripremite, obavezan začin je ljubav. Volim reći: „Ne berite jabuke dok su zelene, jer kasnije će biti slatke i lijepo“. Ovaj posao zahtjeva vrijeme, predanost i strpljenje. Budite informirani i pratite suvremene trendove jer samo tako možete uspeti.

Doudounaki Eleni

The Family Farm

Varipetro, otok Krit (Grčka)

www.facebook.com/doueleniwww.facebook.com/The-Family-Farm

Farma je postala vlasništvo moje obitelji prije jednog i po vijeka. U početku se sastojala od maslina, vinove loze, kruški, smokvi, citrusa. Kada sam osnovala vlastitu obitelj, postala sam svjesna kvalitete hrane i razmišljala sam o tome kako svi roditelji žele svojoj djeci pružiti najbolju kvalitetu u zdravstvenom smislu. Pomislila sam im ponuditi vlastitu proizvodnju bez pesticida i drugih agrokemikalija.

Prije sedam godina svoje usjeve sam preobratila u „organske“ strogo poštujući uputstva „stručnjaka“. Konverzija farme iz konvencionalne u organsku uključuje vremenski period u kojem se proizvodi ne smatraju ni konvencionalnim, ali ni organskim i kao rezultat toga ne mogu se tako prodavati. To za sobom povlači finansijski gubitak. Uz to, organski proizvodi nisu uvijek dobrog izgleda i zbog toga se možda neće prodati.

Pomisao na organske slastice nastala je u pokušaju stvaranja nečeg ručno rađenog kako sam naučila od svoje majke. Tako se rodila ideja o izradi organskih džemova.

Inovacija koju sam uvela bila je proizvodnja organskog džema bez šećera za ljude na dijeti ili one koji pate od dijabetesa.

Sirovine koje obradujem su dobra sa mog organskog imanja; naranča, limun, grejp, klementina, despola, avokado, u desertu, džemu i slastica (čatni) bez dodatka šećera. Kao zaslađivač koristim sok od grožđa. Za ovu inovaciju dodeljena mi je nagrada Inovagro.

U polju standardizacije organske hrane zabranjena je upotreba bilo kakvih dodatnih konzervansa, pojačivača boja ili obogaćivača ukusa. Također, sve ono što je napisano na etiketi

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

tegle mora biti organsko poput cimeta, anisa, papra i još mnogo toga. Voće obrađujem „od polja do tegle“ odmah i to u maloj količini domaćinstva od po jedne i po kile voća odjednom. Većina mojih proizvoda su proizvodi sa „0 kilometara“, što znači da poštuju životnu sredinu nuliranjem tereta transporta ekološkim otiskom. A oko otkrivanja kritskih lokalnih sirovina grade se posebni osobni odnosi i

suradnja i jača lokalna ekonomija.

Snažna strana posla je činjenica da je ovo obiteljski biznis i svi smo u njega uronjeni sa strašcu kako bi ponudili najkvalitetnije moguće proizvode. Slabi djelovi uključuju to da je organskim usjevima potreban pristojan kapital na koji će se financijski osloniti tokom perioda konverzije, ali i u slučaju neočekivanih vremenskih uvjeta koji mogu ugroziti proizvode. Drugim riječima, izuzetno je teško započeti ovakav posao bez kapitala koji će vam omogućiti preživljavanje kada je gubitak veći od profita. Sa visokim oporezivanjem koje je na snazi u Grčkoj, gotovo je nemoguće da takva kompanija preživi bez podrške države, sponzora ili europskog programa. Tehnologija nam je uvelike pomogla da se promoviramo budući da koristimo društvene mreže za promociju naših proizvoda.

Ženama koje se žele pozabaviti ovom temom savjetovala bih da budu voljne žrtvovati puno osobnog vremena i da budu spremne na bilo koju mogućnost jer je situacija teška. Da biste bile organske poljoprivrednice, to morate željeti! Budite osjetljive na životnu sredinu, integritet tla, vode, zraka... bolećive na pčele izgubljene zbog profita. Ostanite senzitivne čak i kada se proizvodnja drastično smanjuje, što otežava ekonomsku održivost. Održavajte poštovanje prema onome što ste odabrale nastavljajući nuditi zdrave proizvode bogatijeg ukusa i uz poštovanje društva, okoline i tradicionalne kulture.

Veli Ježinj 17, 52000 Pazin, Hrvatska
Telefon: +385(0)916881155
E-mail: zvijezdanakrizmanic@gmail.com

Naše poljoprivredno gospodarstvo osnovano je 2003. godine i od tada smo svake godine sve intenzivnije posvećeni poljoprivredi. Nalazimo se u okolini Pazina, selo Veli Ježenj, 8 km udaljeno od Pule. Povjesno gledano, naše selo je poznato po velikom biskupu Jurju Dobrili, čije je rodno mjesto Ježenj. Mjesto ima bogatu ponudu apartmanskog turističkog smještaja, što daje prednost kako bi i turisti mogu uživati u lokalnim domaćim proizvodima iz srca Istre. Želimo da kupci prepoznaju domaću proizvodnju i da uz proizvode sa našeg PPG budu sigurni u kvalitetu domaćih proizvoda izvorno sa polja na stol.

Od starine poljoprivreda je u našoj obitelji bila osnovna djelatnost koja je hranila mnoge generacije, tako smo i mi nastavili. Bavimo se uzgojem sezonskog povrća za potrebe tržnica i stalnih kupaca. Od povrća uzbudjamo luk, bijeli luk i krumpir (sorte Mona lisa, Marabel i Red scarlet). U sezonskoj ponudi možete pronaći i crveni radič i razne salate, špinat, mladi luk i drugo razno sezonsko povrće.

Nedavno smo zasadili breskve vinogradarke i u zavisnosti od plasmana i prodaje, namjeravamo proširiti proizvodnju. Novitet je i uzgoj tiberije (tayberry), vrlo zahvalne bobičaste voćne vrste koja nas svojim plodovima počasti početkom ljeta. Specifične arome i ukusa, ovo voće je pogodno za svježu konzuminaciju, ali i za proizvodnju džemova, namaza i sokova. Za sada ga proizvodimo za osobne potrebe, a uskoro i za potrebe kupaca.

Od 2018. godine započeli smo plasteničku proizvodnju zelenog povrća kako bismo produžili sezonu tokom cijele godine.

Pandemija Covid 19 zaista je promjenila način na koji plasiramo svoje proizvode, sa sezonskim povrćem i nekim od našeg voća pridružili smo se internet tržištima, a također smo aktivirali prodaju i isporuku košara koje kupcima dostavljamo po narudžbi. Kriza se sigurno osjeća, ali mi pozitivno gledamo na budućnost.

Rosita Mastrota

Radica Farm
87070 Cerchiara di Calabria
San Lorenzo Bellizzi (Italija)
www.facebook.com/leMeleDiRosita

Ja sam Rosita Mastrota, a moja farma „Radica“ rođena je iz želje da ne napustim zemlju - tako lijepu, ali tako tešku kao što je Kalabrija. Nakon dobijanja u nasljedstvo zemlje u planinama, u San Lorenzo Bellizzi i Cerchiara di Calabria, gdje ponekad nema ni puteva, obiteljsko smo odlučili da, nastavimo sa uzgojem pšenice i mahunarki, napravimo jedan revolucionarni preokret i posadimo jabuke i bobičasto voće - lud izbor na početku, ali se tada pokazao uspešnim. Počeli smo sa 100 stabala jabuka i 25 bobica,

danас imamo 1500 stabala jabuka i preko 3000 bobica. Mala stvarnost da ne bi bilo zabune, to je poljoprivreda koju volim definirati ne kao organsku, već poštujući životnu sredinu i ljude.

Prema mom mišljenju, snage su brojne. Budući da je kompanija mala, lako je njome upravljati samo uz pomoć obitelji, čime uspjevam slijediti istu nit. Mi inoviramo, uvijek uzimajući u obzir tradiciju, ciljamo na kvalitetu, a ne na količinu! Slaba točka je nedostatak infrastrukture. Zahvaljujući sajmovima, festivalima i lokalnim tržnicama dali smo se na znanje, ili ti obznanili, ali veliku pomoć pružile su nam i društvene mreže... jer da, ako znate kako da ih koristite, pomažu jako puno!

U kompaniji sam svake godine organizirala dan otvorenih vrata, bio je to divan trenutak - obično dočekujemo obitelji i škole kako bi ispričali o našoj zemlji - što ove godine zbog covid-a nisam mogla ponoviti, pored činjenice da uglavnom vršimo direktnu prodaju, i u ovome smo ograničeni... Stoga sam se, tokom berbe, morala odreći zaposlenog u kompaniji. Za direktnu prodaju sa kupcima morali smo odrediti dan i vrijeme, drugačiji sastanak od uobičajenog, ali to osigurava da svoje proizvode možemo nositi u domove, a da izbegavamo okupljanja.

Dragana Antonović

PPG Antonović se bavi proizvodnjom i prodajom voća i povrća.

PPG Antonović, Novi Bečej (Srbija)

www.facebook.com/dragananikola.antonovic
www.facebook.com/groups/225590969015860

Obiteljskom poljoprivredom bavimo se već nekoliko godina i uvijek smo orijentirani direktnoj prodaji, prvenstveno kupcima u lokalnoj zajednici. Ja imam registrirano poljoprivredno gospodarstvo za proizvodnju jagoda, a pored ovog bobičastog voća na obiteljskom imanju zajedno sa suprugom Nikolom uzgajamo sezonsko povrće – krumpir, kupus, luk, rajčicu...

U svom radu imala sam više pokušaja. Najprije sam počela sa uzgojem malina. Međutim, to se pokazalo kao loš izbor. Otežan plasman i niska otkupna cijena natjerali su me da odustanem od malinjaka, tako sam se preorijentirala i na parceli koja je bila pod malinom zasadila sam jagode. Ova proizvodnja za sada daje zadovoljavajuće rezultate. Na samom početku sam postavila visoke standarde i uvijek se trudim održati ih uprkos problemima na koje nailazim. Uz to, jagoda je jedan od najukusnijih zalogaja, pa je u vrijeme kada dospjeva česta i rado viđena voćka na gotovo svakoj trpezi. U izazovnoj i teškoj prvoj godini uzgoja jagoda uspjeli smo postaviti čvrste osnove i odskočnu dasku za daljnji rad. Jagode su dobre kvalitete, slatke su i ukusne. Veliku pažnju posvećujemo malim lokalnim kupcima, koji iz prve ruke mogu pohvaliti naše proizvode. Pored toga, kupcima su bitni svježina, slatkoča i miris, a koji se poprilično izgube prodajom voća na tržnicama i u dućanima. Oni koji jednom kupe, vraćaju se kako bi kupili naše jagode...

Kao što sam već spomenula, mi smo posvećeni direktnoj prodaji, a u tome nam u velikoj mjeri pomažu društvene mreže putem kojih promoviramo naše proizvode i informiramo kupce. Uz to, 2020. godine pokrenuli smo prodaju sa imanja, na štandu od kuće. Na našim tezgama prodajemo svoje poljoprivredne proizvode, ali i proizvode drugih lokalnih poljoprivrednika. Tako da svježe voće i povrće našeg kraja sa naših polica stiže u kuhinje i domove u našoj lokalnoj zajednici. Polako ova tezga prerasta u malu prodavnici poljoprivrednih proizvoda – svježeg voća i povrća, ali i prerađevina kao što su slatka i kisela zimnica.

Poljoprivreda zahtjeva puno rada i strpljenja, a dosta toga zavisi i od vremenskih prilika... Bavljenje poljoprivredom je lijepo, iako podrazumijeva dosta odricanja jer se radi od jutra do sutra, po vrućinama i po kiši. Ženama bih poručila da vjeruju u sebe i svoje snage da se mogu nositi sa izazovima u poljoprivrednoj proizvodnji - da se ne obeshrabruju i ne odustaju.

Zotou Aikaterini Eleni

Organsko i divlje

Kalives 63100 Halkidiki, Grčka
www.goldentree.eu

Instagram: [eleni zotou golden tree](#)
www.facebook.com/goldentreepdobioorganicoliveoil
[KalyvesChalkidikis](#)

Eleni Zotou je samostalna poduzetnica („one-woman business“), vlasnica organski uzgajanog maslinika i proizvođač maslinovog ulja i nusproizvoda od masline brenda Golden Tree.

Golden Tree je stvoren sa vizijom prodaje poljoprivrednih proizvoda direktno od proizvođača do potrošača. Naši proizvodi i nusproizvodi od masline izrađuju se odgovorno uz poštivanje svih potrebnih zdravstvenih i sigurnosnih postupka, dok se distribucija naših proizvoda, koliko god je to moguće, vrši bez posrednika.

Beremo iz malog organskog gaja starih maslina smještenog u planinskom dijelu Halkidikija na sjeveru Grčke, proizvodeći visoko fenolno ekstra djevičansko maslinovo ulje (EVOO) najviše kvalitete. Maslinici su neobični: nalaze se u zaštićenim prirodnim područjima i sadrže divlje i poludivlje masline stare najmanje 350 godina. Autentični, tradicionalni grčki recepti koji pružaju jedinstveno iskustvo okusa koriste se za pripremu maslinovog ulja i drugih proizvoda od masline.

Čisti i izvrsni sastojci, u kombinaciji sa tajnama naše tradicije, daju najukusnije, zdrave i prirodne rezultate.

Maslina je za sve nas dragocena i blagoslovljena, i mi ništa ne prepuštamo slučaju i ništa ne rasipamo. Ljudski resursi kompanije dolaze isključivo iz poljoprivrednog sektora i sa dugogodišnjim su iskustvom u uzgajanju maslina. Primjenom ažurirane verzije tradicionalnog proizvodnog procesa, pažljivo i s poštovanjem izbegavamo nanošenje štete prirodi, proizvodeći tako EVOO bez ostataka pesticida. Dragocjena zlatna tečnost drveta dolazi direktno od uzgajivača, bez konzervansa, upotrebe toksina ili drugih intervencija. Plodovi se beru dok su još na drveću, proizvodeći maslinovo ulje idealno za djecu i odrasle kao dio zdrave prehrane. Upotreba najnovijih tehnologija i suvremenih metoda proizvodnje i pakovanja ključna je za naš način poslovanja i odražava naš osjećaj odgovornosti prema potrošaču. Sa fokusom na zadovoljstvo kupca i pružanje besprijekorne usluge, stekli smo certifikate o osiguranju kvalitete.

Aktivnosti kompanije nisu ograničene samo na grčko tržište već se šire i u inozemstvo. Na ovaj način doprinosimo promociji grčke prehrane i njenih blagodati za zdravlje i dugovečnost publici širom svijeta.

Elenin fokus na proizvodnju visokokvalitetnih i zdravih proizvoda doveo je do brojnih nagrada na međunarodnim takmičenjima. Proizvod Golden Tree-a, ekstra djevičansko maslinovo ulje „WILD ATHOS“ (Divlji Atos), nagrađen je zlatnom medaljom dvije godine za redom (2016. i 2017.) tokom Olimpia nagrade za zdravlje i prehranu („Olympia Health & Nutrition Awards“) za maslinovo ulje koje ispunjava ili premašuje uvjete službenog zdravstvenog zahtjeva EU (više od 250 mg polifenola po kg maslinovog ulja). Zapravo, vrhunski proizvod zeleno maslinovo ulje „WILD ATHOS“, za svoje koristi za zdravlje, nagrađeno je sa više od 17 međunarodnih nagrada tokom 2016-2017., budući da je zabilježeno da sadrži više od 1000 mg polifenola po kg maslinovog ulja.

Aleksija Farina (PPG Farina)

Nalazimo se u općini Višnjan u mjestu Farini.

Farini 16, 52463 Višnjan, Hrvatska
Telefon: +385(0)52449624
E-mail: opg.farina@gmail.com

Poljoprivreda je privredna grana koja se tradicionalno već nekoliko generacija u našoj obitelji prenosi sa koljena na koljeno.

Vlasnik poljoprivrednog gospodarstva je Alessandra Farina sa suprugom Aleksijom.

Osnovna djelatnost kojom se bavimo je pčelarstvo, voćarstvo, povrtarstvo i uzgoj maslina.

Pčelarstvo na našem gospodarstvu datira još od 1986. godine. Od tada pa sve do 2008. za nas je to bio samo usputni hobi sa nekoliko košnica. Zbog porasta interesa za med i ostale pčelinje proizvode povećali smo broj košnica na 15 i osnovali naše poljoprivredno gospodarstvo. Danas brojimo oko 50 košnica smještenih na dva stacionirana pčelinjaka, a glavne paše su bagrem i livada.

Potaknuti činjenicom da imamo na raspolaganju slobodne zemlje sa mogućnošću navodnjavanja, iste godine (2009.) krenuli smo sa probnom sadnjom kupina i malina.

Uvidevši da im tlo i klima odgovaraju, svake godine smo polako proširivali zasade jer je i interes za ovu vrstu voća porasao, pogotovo s obzirom da je uzgoj u potpunosti prilagođen eko principima. Danas, maline i kupine pokrivaju površinu od 0,4 ha.

Maline su u većem dijelu sorte koje rađaju više puta godišnje, dok kupine donose plod jednom u godini i njihova berba traje oko 40 dana tokom srpnja i kolovoza. U narednih nekoliko godina namjeravamo proširiti zasade na 1ha, a ulaskom u eko nadzor od 06-2015 želimo našim kupcima dodatno garantirati da jedu zdravo i ekološki uzgajano voće i povrće.

Iako se stariji dio obitelji (roditelji) već dugi niz godina bavi uzgajanjem povrća, uslijed povećane potražnje za ekološki uzgajanom hranom započeli smo proizvodnju različitih vrsta organski uzgajanog povrća na otvorenom. Najčešće kulture su krumpir, luk, razno začinsko bilje, rajčica, paprika, mahunarke, lisnato povrće, tikve i drugo sezonsko povrće.

Uz pčele, voće i povrće uzgajamo i masline koje su zasađene prije nekoliko godina. Imamo približno 200 stabla maslina, od kojih su većina sorte leccino, pendolino i nešto manje istarske sorte bilica.

Situacija vezana za COVID pandemiju dovela nas je do toga da sve svoje proizvode prodajemo isključivo na kućnom pragu, specijaliziranim sajmovima autohtonih proizvoda širom Istre i putem internet trgovine.

Giulia Antonuccio

Ja sam Giulia Antonuccio i imam organsku farmu u gradu San Martino Valle Caudina. Ime farme je Masseria della Contessa. Proizvodim povrće i rijetki grah. Zajedno sa suprugom imam uslugu dostave od vrata do vrata, a radimo i u maloj laboratoriji za preradu proizvoda koje uzgajamo.

Masseria della Contessa je mlada kompanija koja u potpunosti predstavlja čuveni „povratak u poljoprivrednu“. Poštivanje životne sredine i prirode su smjernice koje slijedimo. Iz tog razloga opredjelili smo se za organsku poljoprivrodu, mali obujam proizvodnje i

Masseria della Contessa
Via Torre s.n.c. - 83018 San Martino
Valle Caudina (AV) – Italija
<https://masseriadellacontessa.com>
www.facebook.com/lamasseriadellacontessa

diverzifikaciju usjeva. Također smo odabrali uzgajati biljke korisne za tlo (mahunarke) jer daju hranljive materije i korisne za ekosistem (aromatične i ljekovite biljke) jer privlače insekte oprašivače poput pčela i bumbara. Naša namjera je da „učinimo svoj dio posla“ pokušavajući zaštititi životnu sredinu i vratimo dostojanstvo poljoprivrednoj profesiji, i tako dobijemo proizvode odlične kvalitete.

Naše snage su: kuća smeštena u blizini zemlje koju obradujemo; blizina Napulja što nam omogućava gotovo svakodnevni odnos sa tržištem i našim kupcima; zemljište pogodno za uzgoj povrća i mahunarki

Naše slabosti su jednako raznolike: teritorija na kojoj boravimo nije jednostavna za život, a dobivamo malu podršku. Naša socijalna izolacija također nije stimulativna u ovom području. Također mali je interes lokalnog stanovništva, klima je zimi vlažna i hladna

E-trgovina nam omogućava da lakše radimo na organizaciji i logistici naše usluge isporuke povrća od vrata do vrata. Također, ona olakšava nabavke našim kupcima i definitivno se broj naših kupaca povećao. Što se prodaje tiče, ona je tokom zaključavanja porasla budući da pružamo isporuke od vrata do vrata. Usporavanje smo imali vezano za dobavljače, procedure u laboratoriju za preradu, kao i u vezi nekih poziva

za podnošenje projektnih predloga u kojima smo sudjelovali, a koji su zaustavljeni.

Kratki primjeri – reakcije žena kada pandemija ugrožava dostupnost i pristup hrani

Pandemija COVID 19, uzimajući u obzir policijski sat / zaključavanje, dovela je do mnogih problema i prepreka te je najviše utjecala na organizaciju proizvodnog procesa i plasman proizvoda na tržište. Žene iz ruralnih područja angažirane u poljoprivredi, suočile su se sa dodatnim izazovima prilikom prodaje i marketinga svojih proizvoda. Imale su ozbiljne finansijske gubitke jer su ljudi imali poteškoća u obavljanju kupovine. Također, otkazani su svi poljoprivredni sajmovi i pregovori, što je bila velika prepreka za mnoge od ovih poljoprivrednica. Među svim poteškoćama sa COVID-om i nemogućnošću direktnе prodaje, mnogim ženama ovo je bila prilika da kreiraju marketinšku kampanju na društvenim mrežama, dodaju nove proizvode, usjeve ili usluge. Također, neke od njih su kupcima ponudile mogućnost e-trgovine, naručivanja putem Facebook-a i kućnu dostavu.

Ispod su neki primjeri kako se poljoprivrednice suočavaju sa ovim problemima i pokušavaju ih prevazići.

Svetlana Marjanović

Novonastalu "covid situaciju" doživjela sam kao izazov. Kako se trudim da u svakom zlu otkrijem nešto dobro, tako je pandemija, paradoksalno, prilika da se vratimo sebi i prirodi od koje smo se na mnogim nivoima otuđili. Nakon suočavanja i prilagođavanja novonastaloj stvarnosti, duboke introspekcije, uslijedilo je pitanje šta mogu napraviti za svoje voljene, kao i za sve ljudе sličnog senzibiliteta. Krenula sam u druženje sa biljkama koje imaju snažno antivirusno svojstvo, a istovremeno se o njima nigdje ne piše i uopće se ne koriste. Tako su nastali recepti u kojima koristim forziciju (biljku koja je čest stanovnik naših vrtova), plućnjak, kao i krizantemu. Naravno, sve recepture najprije isprobam osobno, a onda testiram mišljenje obitelji i prijatelja, pa tek onda ih podjelim preko svog YouTube kanala „Alkemija - GardenIn“.

Katsi Eleni

COVID-19 nas je najviše pogodio tokom drugog zaključavanja u studenom 2020. godine, a ne ožujka 2020. godine. Trenutno nisam u mogućnosti da radim svake nedelje kao nekada, jer nam ograničenja dozvoljavaju rad na svake dve nedelje kako bismo izbegli gužvu na poljoprivrednim pijacama. Ova situacija dovela nas je do siromaštva.

Il Fuco e L'Operaia

Za nas je najveća promjena u organizaciji radnog vremena. Imamo malog sina koji nije mogao ići u školu, pa smo se morali reorganizirati. Jedan od naših primarnih kanala prodaje je direktna prodaja, budući da nema prometnih tržišta, odlučili smo investirati u e-trgovinu i marketinšku kampanju na društvenim mrežama.

Nevena Popov

Kao i na sve aspekte društva, situacija sa COVID-om je djelimično utjecala i na naš rad. Sama činjenica da je radno vrijeme bilo skraćeno i da je vikendom (kada bismo inače radili) bio uveden policijski sat, u manjoj mjeri je utjecala na prodaju. Na sreću, proizvodnja i rad u voćnjaku nisu trpjeli jer zahtjevaju mali broj ljudi i uključuju rad na otvorenom. Kako bismo nadoknadili skraćeno radno vrijeme naše prodavnice, kupcima smo ponudili opciju naručivanja putem Facebook-a i dostavu na kućnu adresu. Istovremeno, na ovaj način smo smanjili nepotrebne gužve u prodajnom objektu.

Marenna Farm

U posljednjih godinu dana, zbog pandemije, povezanih zakona i propisa koji ograničavaju putovanja, neki od naših "usvojitelja povrtnjaka" nisu uspjeli da dođu do svojih vrtova. Međutim, mnogi ljudi su nas kontaktirali, posebno stanovnici gradova, željni da dođu i vide naše vrtove izbliza. COVID je, zapravo, osvestio ljudе o važnosti zaštite životne sredine u kojoj živimo, kao i o doноšenju održivih izbora hrane, koji utječu ne samo na životnu sredinu već i na naše zdravlje. Nadamo se, da ćemo kako bismo zadovoljili potrebe onih koji žive u velikim gradovima, u bliskoj budućnosti moći aktivirati usluge isporuke čak i na većim udaljenostima nego sada.

ST Guran 21

U ovoj stresnoj godini sa situacijom COVID, naporno smo radili na poboljšanju svoje ponude i predstavljali svoje ideje u digitalnim oblicima.

Nadamo se da će se ova situacija uskoro završiti.

Udruženje poljoprivrednica Kolubarskog okruga

Zbog nemogućnosti plasiranja robe na tržnici, okupile smo veliki broj poljoprivrednika sa teritorija Kolubarskog okruga. U prvom valu pandemije, uz pomoć udruženja ŽUKO, otvorile smo internet prodavnicu „ženska tržnica“ preko koje smo mogle prodavati svoje domaće proizvode, sa dostavom na kućnu adresu. Dakle, upravo je pandemija bila okidač za početak internet prodaje na platformi www.zenskapijaca.rs, gdje zainteresirani mogu kupovati svježe i zdrave proizvode direktno od poljoprivrednika.

Pogledajte više o sektoru poljoprivredne hrane i koronavirusu u Centralnoj i Istočnoj Evropi (CEE)

OPŠIRNIJE

[Food Foresight report](#)

- CEE region (Centralna i Istočna Evropa)

EUROPSKA POLJOPRIVREDA

DODATAK

1. Europska poljoprivreda

1.1. Kratka povijest CAP-a i njegovih ciljeva

Među zajedničkim europskim politikama, zajednička poljoprivredna politika EU (CAP), partnerstvo između poljoprivrede i društva te između Europe i njezinih poljoprivrednika, postoji od 1962. Godine⁶. CAP je jedna od rijetkih zajedničkih politika za sve zemlje Europske unije, kojom se upravlja i financira na europskoj razini sredstvima iz proračuna EU-a. Zajedničko se tržište od početka temeljilo na četiri principa: slobodnom kretanju ljudi, uslugama, robi i kapitalu.

I imao je četiri osnovna cilja⁷:

1. Poboljšati životne uvjete poljoprivrednog stanovništva i zadovoljiti poljoprivrednike interventnom cijenom. To je učinjeno kroz zajamčenu minimalnu cijenu poljoprivrednih proizvoda koju je utvrdila Europska zajednica. Cijena produkcija nije mogla biti niža od ove;
2. Prevladati nemogućnost zadovoljavanja potražnje za hranom jačanjem proizvodnih kapaciteta poljoprivrednih poduzeća (ograničavanjem proizvodnih čimbenika, povećanjem tehnološkog razvoja i korištenjem boljih agronomskih tehnika);
3. Stabilizirati tržišta;
4. Osigurati pristupačne cijene za potrošače.

Ovim ciljevima dodani su i drugi, kako su se potrebe društva mijenjale tijekom godina:

- pomoći u suočavanju s klimatskim promjenama i promovirati održivo upravljanje prirodnim resursima;
- očuvanje ruralnih područja i krajolika širom EU-a;
- održavati ruralno gospodarstvo na životu promicanjem zapošljavanja u poljoprivrednom sektoru, poljoprivredno-prehrabrenoj industriji i povezanim sektorima.

CAP je tijekom godina imao evoluciju koja je vodila od politike podrške proizvodima koja je tražila neku vrstu europske autarhije po cijenu izdašnog financiranja, do politike orijentirane na tržište i okoliš.

⁶ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en

⁷ <http://www.terrelab.it/2016/02/pac-la-politica-agricola-comune/>

Danas se ove potrebe susreću s ekološkim, socijalnim i pitanjima slobodnog tržišta koja često osporavaju temeljna načela CAP-a.

Mnogi predlažu smanjenje težine CAP-a i prestanak subvencioniranja poljoprivrednika i ruralne stvarnosti. To mogu zamisliti samo oni koji ne poznaju propedevtičnost ruralnih sredina i troškove koji bi morali održavati inače napuštena područja bez lokalnih poljoprivrednika.

S druge strane, mnogo važnije bi bilo procijeniti troškove i dobivene rezultate, kako bi se CAP izmijenio tamo gdje je potrebno i prilagodio novim potrebama. Logika bi trebala biti jačanje intervencije EU-a u poljoprivredi, pokazujući njezinu učinkovitost, a ne, kao što bi mnogi željeli, poluraspadanje ove politike.

To zato što se poljoprivreda razlikuje od većine ostalih proizvodnih djelatnosti iz nekih specifičnih razloga:

- usprkos važnosti proizvodnje hrane, prihodi poljoprivrednika su oko 40% niži od nepoljoprivrednih;
- poljoprivreda više ovisi o klimi i vremenskim uvjetima nego mnogi drugi sektori;
- postoji neizbjegni vremenski razmak između potražnje potrošača i sposobnosti poljoprivrednika da je zadovolje;
- poljoprivreda igra vrlo važnu ulogu u održavanju teritorija, koji bi inače morali obavljati nepoljoprivredni poslovi, uz puno veće troškove;
- uz osnovnu funkciju proizvodnje hrane, oni igraju ulogu održavanja tla i biološke raznolikosti.

Trgovinske nesigurnosti i utjecaj poljoprivrede na okoliš opravdavaju značajnu ulogu koju javni sektor igra za poljoprivrednike.

CAP intervenira na razne načine:

- pružanje potpore dohotku izravnim plaćanjima koja jamči stabilnost dohotka i nagrađuje poljoprivrednike za ekološki prihvatljivu poljoprivrodu i pružanje javnih dobara koja se obično ne plaćaju na tržištima, poput brige o ruralnom području
- usvajanje tržišnih mjera za suočavanje s teškim situacijama, poput naglog pada potražnje zbog zdravstvenih problema ili pada cijena nakon privremenog viška proizvoda na tržištu
- provođenje mjera ruralnog razvoja s nacionalnim i regionalnim programima radi zadovoljavanja specifičnih potreba i izazova ruralnih područja

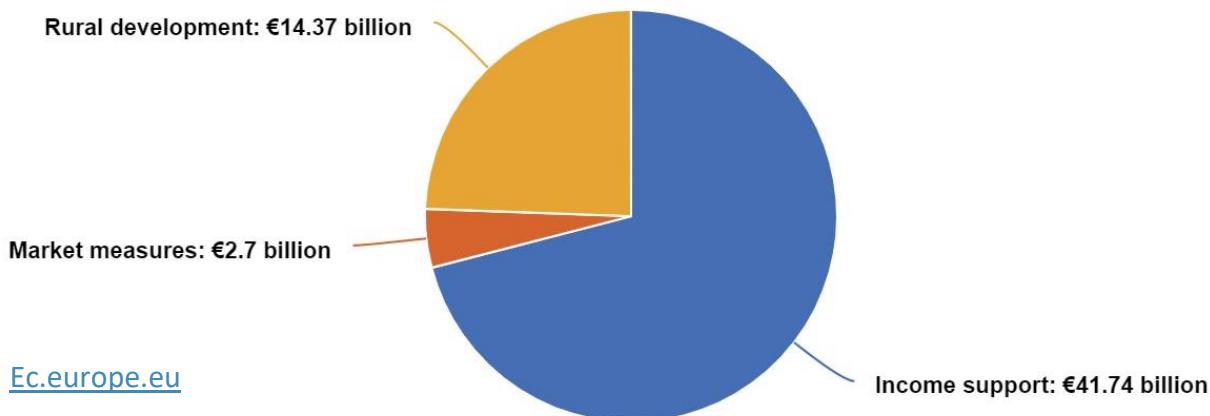
⁸ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support_en

⁹ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures_en

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_en

1.2. CAP Financiranje

EU podrška za poljoprivrednike u 2018 iznosi 58.82 milijarde eura¹¹.

Razina potpore koja se pruža poljoprivrednicima iz EU-a u ukupnom proračunu EU odražava brojne varijable potrebne za osiguravanje kontinuiranog pristupa visokokvalitetnoj hrani, uključujući funkcije poput podupiranja prihoda poljoprivrednika, djelovanja protiv klimatskih promjena i održavanja dinamičnih ruralnih zajednica.

CAP se financira iz dva fonda iz proračuna EU:

- EAGF (Europski poljoprivredni zajamčeni fond)¹²: pruža izravnu potporu i financira mjere tržišne potpore
- EAFRD (Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj)¹³: financira ruralni razvoj. Isplatama upravlja svaka država EU-a na nacionalnoj razini, koja objavljuje informacije o primateljima plaćanja CAP-om, u skladu s pravilima EU o transparentnosti.

Ukratko, može se reći da CAP definira uvjete koji poljoprivrednicima omogućuju obavljanje njihovih funkcija u društvu na sljedeće načine:

Proizvodnja hrane

- U EU postoji oko 10 milijuna farmi, a 22 milijuna ljudi redovito radi u tom sektoru, pružajući veliku raznolikost i obilje dostupnih, sigurnih i kvalitetnih proizvoda
- biti neto izvoznici poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koji osiguravaju sigurnost hrane

¹¹ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en

¹² https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_it#eagf

¹³ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_it#eafrd

Razvoj ruralnih zajednica

- poljoprivrednici dopuštaju postojanje mnogih usluga uzvodno s obzirom na potrebu za zalihamama materijala za njihovo poslovanje
- otvaraju se druga radna mjesta nizvodno u ruralnim zajednicama, posebno u poljoprivredno-prehrambenom, trgovinskom i turističkom sektoru. Sveukupno, poljoprivredni i poljoprivredno-prehrambeni sektor nude gotovo 40 milijuna radnih mjesta u EU
- u programiranju za razdoblje 2014. - 2020., kako bi pogodovao ovom sektoru, ZPP predviđa velika ulaganja u ruralna područja za razvoj tehnologija, brzih internetskih linija i izgradnju infrastructure

CAP promiče održivu poljoprivredu kao temeljni uvjet za financiranje putem uvjeta¹⁴.

Procjena CAP-a

Europska komisija redovito savjetuje skupine za civilni dijalog i poljoprivredne odbore kako bi bolje definirala pravila i politike koje uređuju poljoprivredu. Ekspertne skupine daju doprinos Europskoj komisiji, na primjer Radna skupina za poljoprivredna tržišta za nepoštene komercijalne prakse.

Europski revizorski sud također igra važnu ulogu u kontroli poljoprivrednih izdataka.

Europska komisija redovito objavljuje izvješća o javnom mšljenju (također nazvana Eurobarometer) o Euroljanima, poljoprivredi i CAP-u. Istraživanja Eurobarometra koja se održavaju u svim zemljama EU daju dragocjene informacije o percepciji građana o različitim aspektima CAP-a, uključujući znanje o pruženoj podršci, učinku, kvaliteti, okolišu i važnosti CAP-a.

1.3. Budućnost CAP 2021-2027

Nova CAP usredotočit će se na stare ciljeve i nove ciljeve rođene iz ekološke i socijalne svijesti. Na temelju 9 ciljeva, CAP budućnosti i dalje će jamčiti pristup visokokvalitetnoj hrani i snažnu potporu europskom poljoprivrednom modelu.

9 ciljeva buduće CAP-a¹⁵ su:

- osigurati pošten prihod poljoprivrednicima
- povećati konkurentnost

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/news/environmental-care-and-climate-change-objectives-future-cap-2019-jan-25_en

¹⁵ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap/key-policy-objectives-future-cap_en

- uravnotežiti raspodjelu snage u lancu opskrbe hranom
- akcije za borbu protiv klimatskih promjena
- zaštita okoliša
- zaštititi krajolik i biološku raznolikost
- podržati generacijske promjene
- razvijati dinamična ruralna područja
- zaštititi kvalitetu hrane i zdravlje

Europska komisija predlaže fleksibilniji sustav, pojednostavljajući i modernizirajući način rada CAP-a. Politika će preusmjeriti naglasak s poštivanja i pravila na rezultate i izvedbu¹⁶.

Novi način rada također će podrazumijevati:

- racionalizacija upravnih procesa: države će podnijeti samo jedan strateški plan koji pokriva izravna plaćanja, ruralni razvoj i sektorske strategije;
- olakšavanje zaštite okoliša: kroz niz standarda i ciljeva na razini EU-a, svaka će zemlja prilagoditi okolišne i klimatske akcije stvarnoj situaciji na terenu;
- pojednostavljanje potpore mladim poljoprivrednicima: jedinstveni strateški plan omogućit će dosljednu akciju za generacijsku obnovu koja obuhvaća izravna plaćanja i ruralni razvoj. Štoviše, mlađi poljoprivrednici imat će lakši pristup komplementarnom dohotku i potpori za instalaciju jer će se smanjivati kriteriji EU-a.

Konkretni prijedlozi:

- povećati razinu potpore po hektaru za mala i srednja poljoprivredna gospodarstva
- smanjiti iznos izravnih plaćanja koja će se odobravati pojedinačnim poljoprivrednim gospodarstvima iznad 60 000 EUR, ograničavajući isplate na 100 000 EUR po poljoprivrednom gospodarstvu, kako bi se osigurala pravednija raspodjela plaćanja
- dodijeliti najmanje 2% izdvajanja za izravna plaćanja mlađim poljoprivrednicima, kako bi se integrirali s finansijskom potporom za ruralni razvoj i s mjerama za olakšavanje pristupa zemljištu i prijenosa zemljišta
- osigurati da potpora dohotka bude rezervirana samo za stvarne poljoprivrednike
- zaštita močvara i tresetišta

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_en#a-new-way-of-working

- plodored umjesto diverzifikacije
- pomoći novim generacijama poljoprivrednika da započnu vlastiti posao, podučavanjem mlađih poljoprivrednika od strane starijih
- stroži zahtjevi za sigurnost i kvalitetu hrane
- pojednostavljenje upravnih postupaka
- pojednostavljenje zaštite okoliša
- pojednostavljenje potpore mlađim poljoprivrednicima

U tom kontekstu, ponavlja ulogu koju će ZPP imati u promicanju:

- zapošljavanje, rast i ulaganja u kvalitetu;
- kružno gospodarstvo i bioekonomija, kontekstualno jačanje zaštite okoliša i borba protiv klimatskih promjena i prilagodba na njih;
- prijenos istraživanja i inovacija u proizvodni sektor;
- promicanje digitalne ekonomije u ruralnim područjima i procesi digitalizacije poljoprivrednih poduzeća;
- akcije u korist zaštite i integracije migranata koji žive i rade u ruralnim područjima.

2. Žene i poljoprivreda u EU

Žene su bitan element ruralnih područja i zajedničkih politika koje su im suđene.

Unatoč središnjem položaju žena, može se reći da postoje brojne razlike i poteškoće u njihovoј situaciji u usporedbi sa situacijom kod muškaraca.

Iz statističkih studija vidljivo je da mnogo više žena nego muškaraca napušta ruralna područja. To je sigurno uzrokovano situacijama razlike u mogućnostima koje ruralna područja nude prema spolu.

Slijedom toga, potrebne su odgovarajuće mjere politike za rješavanje takvih izazova. Jednakost žena i muškaraca priznata je u ugovorima još od Rimskog sporazuma 1957. i Povelje o temeljnim pravima EU. Međutim, rezultati nedavnih studija i izvještaja pokazuju da je napredak i dalje nedovoljan i da i dalje postoje brojne nejednakosti između žena i muškaraca.

Projekt RWSFF, kao i mnoge europske poljoprivredne politike, imaju za cilj poboljšati svoju situaciju kroz sljedeće ciljeve:

- Osnaživanje žena u gospodarstvu i zatvaranje rodnih praznina u radnoj snazi, koje su ključne za postizanje ciljeva održivog razvoja
- Ekonomsko osnaživanje žena povećava produktivnost, povećava ekonomsku diverzifikaciju i jednakost dohotka uz druge pozitivne razvojne ishode
- Ekonomska jednakost žena dobra je za posao, jer tvrtke uvelike imaju koristi od njihovih organizacijskih performansi

Ponovljeni zaključci mnogih studija ukazuju na sljedeće:

- U EU je vjerojatnije da će mlade žene biti manje plaćene od mlađih muškaraca na polsu, obrazovanju ili osposobljavanju. Ta se nejednakost ogleda u njihovom profesionalnom i platnom statusu, pa žene još uvijek ne zarađuju iste plaće kao muškarci i nemaju isti pristup ili kontrolu nad proizvodnim resursima poput zemlje.
- Žensko vrijeme provedeno na neplaćenom radu ozbiljno ograničava njihovu sposobnost sudjelovanja u aktivnostima stvaranja dohotka. U svim regijama svijeta žene troše najmanje dvostruko više vremena od muškaraca na neplaćeni kućanski posao.
- OECD procjenjuje da bi uklanjanje jaza između spolova radne snage do 2030. godine moglo donijeti potencijalni prosječni dobitak od 12% u odnosu na veličinu ukupnog gospodarstva u zemljama OECD-a. Kad bi žene imale jednak pristup proizvodnim resursima kao i muškarci, mogle bi povećati prinose na svojim farmama za 20-30% i povećati ukupne poljoprivredne proizvode.
- Općenito, žene imaju malo moći i kontrole nad odlukama koje utječu na njih i / ili na njihove resurse, bilo u njihovim kućanstvima, zajednicama ili društvima u cjelini. Žene manje sudjeluju u formalnoj politici od muškaraca i nedovoljno su zastupljene na većini razina odlučivanja.
- Financijsko ulaganje EU-a u ravnopravnost spolova, kao i postignuti rezultati, nisu sustavno mjereni - oni imaju oblik integriranja rodne ravnopravnosti u mnoge vrste različitih intervencija u različitim sektorima (EC, 2015).
- Iako žene u ruralnim područjima EU čine nešto manje od 50% ukupnog ruralnog stanovništva, one predstavljaju 45% ekonomski aktivnog stanovništva, a oko 40% njih radi na svojim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

Štoviš, njihov je značaj u ruralnom gospodarstvu vjerojatno još veći, jer njihovo sudjelovanje kroz neformalno ruralno gospodarstvo nije statistički priznato. Ženske poduzetnice predstavljaju samo trećinu samozaposlenih u EU, a poljoprivrednice predstavljaju 30% od ukupnog broja upravitelja poljoprivrednih gospodarstava u EU.

Žene imaju manje farme od muškaraca i obično preuzimaju proračunatiji rizik od muškaraca. Na polju inovacija ženske ideje mogu se prodati jednako kao i muške, ali pretežno nisu viđeni od strane muških dionika (COPA, 2017.).

Zbog ograničenih mogućnosti na lokalnim tržištima rada, žene (uglavnom visokokvalificirane) moraju emigrirati iz ruralnih područja brže od muškaraca. Iseljavanje je neophodno za žene na selu da bi pristupile kvalitetnijim zanimanjima.

Postoji specifičnost koja uvijek ima veze s neformalnom ulogom žena u ruralnim područjima: njihovom ulogom njegovateljice u obitelji koja postaje značajna prepreka mobilnosti.

Osnaživanje žena mora stvoriti uvjete za dobivanje jednakih radnih mogućnosti za žene i muškarce u pogledu slobode, ravnopravnosti, sigurnosti i dostojanstva.

Unutar zajedničkog europskog okvira politike koji jamči ravnopravnost spolova, državne članice moraju utvrditi strateške prioritete u smislu postignuća na rezultatima na tržištu rada, kao i bolje razumijevanje ukupnog produktivnog rada i muškaraca i žena. Prvi je korak prepoznati da muškarci i žene možda neće imati jednaku priliku i tretman na radnom mjestu, a žene se mogu suočiti s različitim ograničenjima oko obitelji i radnog angažmana (Hillesland i sur., 2016.).

Vrlo je ozbiljna činjenica da zaposlenost žena u ruralnim područjima često nema formalno priznanje, jer je gotovo trećina ukupnog broja žena u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu.

Ciljevi strategije EU 2020. predviđaju sudjelovanje žena u zapošljavanju i gospodarskom rastu, te bi u tom pogledu poljoprivredna i ruralna područja mogla dati značajan doprinos.

U posljednjem desetljeću u EU poljoprivreda je bila sedmi najveći poslodavac žena, ali ovi podaci mogu zavarati jer ne pokrivaju neformalno ruralno gospodarstvo u koje su žene još uvijek uključene.

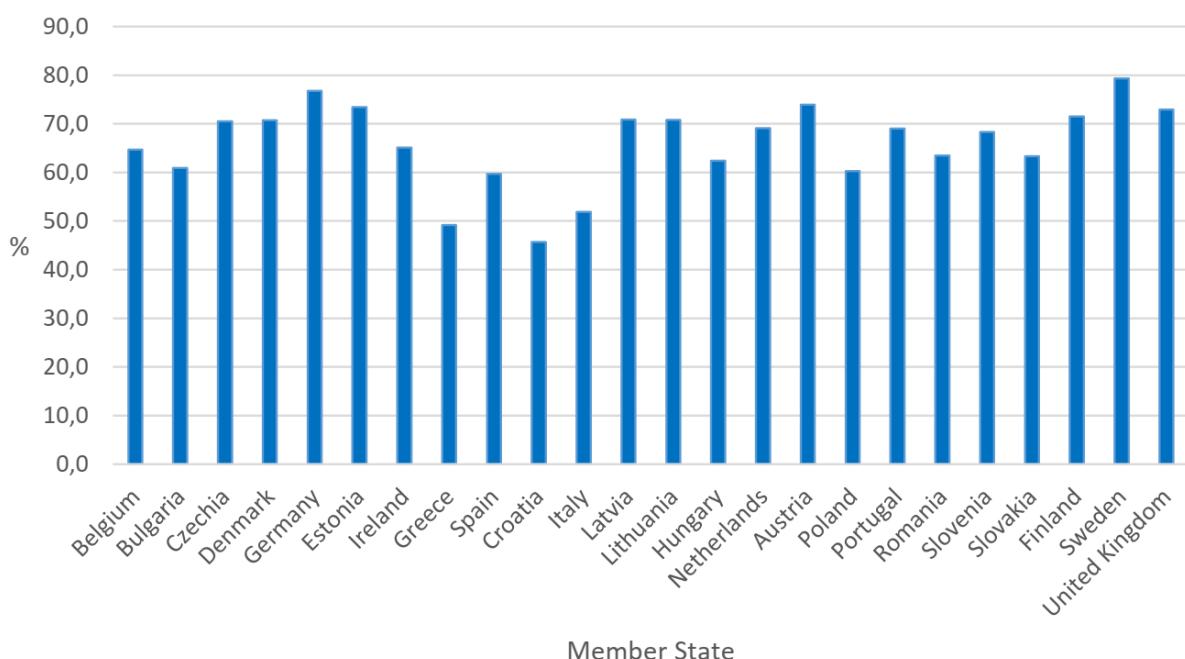
Žene igraju ključnu ulogu u ruralnim obiteljima, zajednicama i gospodarstvima, a također su važne i kao poljoprivrednice. Osim plaćenih poljoprivrednih poslova, žene i dalje preuzimaju glavni dio neplaćenih odgovornosti u upravljanju obiteljima i zajednicama. Neki ženski poslovi nisu prijavljeni, jer žene imaju

tendenciju klasificirati se i prijaviti se da su nezaposlene, posebno kada uzimaju neplaćeni poljoprivredni posao.

Za tri različita stupnja urbanizacije gotovo da nije bilo razlike (0,5%) između stopa zaposlenosti u EU-28: u 2015. godini najniža stopa zaposlenosti zabilježena je među ljudima koji žive u ruralnim područjima (69,7%), dok su stope za gradove (70,0 %) i za gradove i predgrađa (70,2%) bili su samo neznatno veći¹⁷.

Stopa zaposlenosti u EU za osobe u dobi od 20 do 64 godine iznosila je 72,2% u 2017., najviša stopa ikad zabilježena za EU. Stopa zaposlenosti i dalje je bila viša za muškarce nego za žene u svim državama članicama EU-a, ali jaz u zaposlenosti na razini EU-a se smanjio. Od 2002. godine stopa zaposlenosti žena porasla je ukupno u Europi, a najveća povećanja stopa zaposlenosti žena zabilježena su na Malti, Bugarskoj i Njemačkoj. U 2017. godini najviše stope zaposlenosti žena zabilježene su na Islandu (84,5%) i Švedskoj (79,8%), dok su najniže stope zaposlenosti žena zabilježene u Grčkoj (48%) i Italiji 52,5%).

Figure 3: Share of women in employment in predominantly rural regions (age class: 20-64 years), EU-28, 2017

Note: Data for Cyprus, France, Liechtenstein, Luxembourg and Malta is not available

Source: Eurostat

Neformalna ekonomija uključuje veći postotak žena nego muškaraca, u većini analiziranih zemalja.

¹⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/59433.pdf>

Neformalna ekonomija uključuje radnike koji rade u poduzećima neformalnog sektora (nisu službeno registrirani) i one radnike koji rade na neformalnim poslovima (poslovi kojima nedostaje osnovna socijalna ili pravna zaštita i beneficije zaposlenja). Žene su vrlo zastupljene u ovoj drugoj skupini, koja predstavlja većinu ranjivih radnika iz kuće.

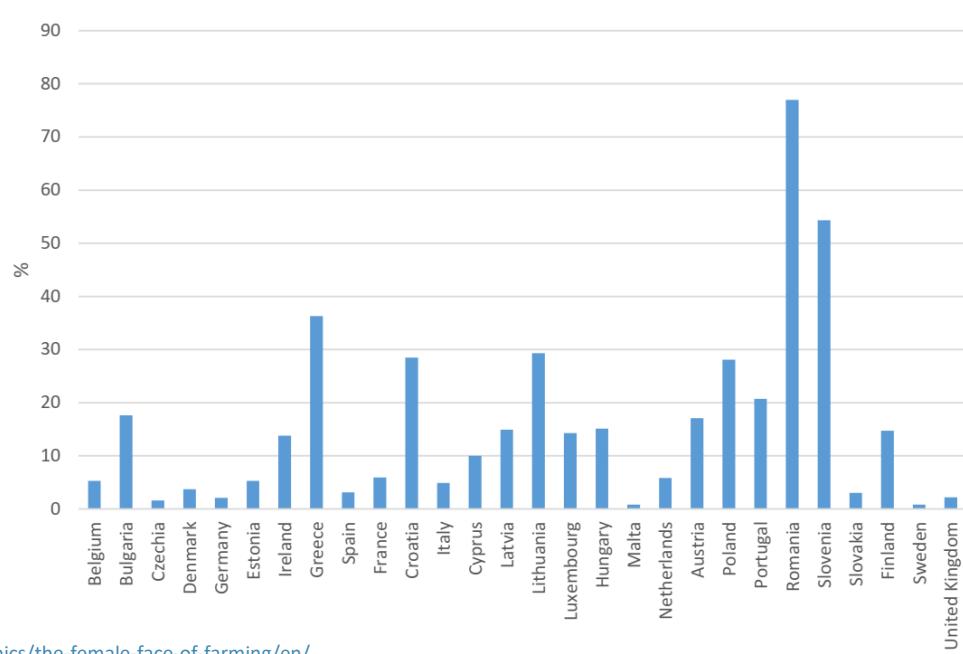
U svjetlu poduzetničke prirode poljoprivrednih poslova, 43% neplaćenih radnika u poljoprivredi su žene, od kojih je 26% vlasnika farmi. Prema izjavi Svjetske organizacije poljoprivrednika oni možda nisu nužno iz obitelji, a mnogi se poljoprivrednom profesijom bave tek stupanjem u brak sa poljoprivrednikom⁹.

Razlika između muškaraca i žena u poljoprivrednom sektoru postoji od početka, do pristupa pravnom vlasništvu obiteljske imovine.

Tamo gdje imaju priznati status, žene poljoprivrednice mogu ulagati i dobiti zajam na isti način kao i vlasnica poljoprivrednika¹⁸.

Sudjelovanje žena u neformalnom zapošljavanju u prevladavajućem ruralnom sektoru, poljoprivredi, veće sudjelovanje može se primijetiti u nekoliko država članica (Rumunjska sa 77,0%, Slovenija s 54,3%, Grčka s 36,3% i Litva i Hrvatska s oko 30%). Najniže sudjelovanje žena u neformalnom zapošljavanju zabilježeno je u Švedskoj, Malti, Češkoj i Njemačkoj, vjerojatno zbog prilično niskog udjela poljoprivrede u ukupnom gospodarstvu i uglavnom formalno organiziranog poljoprivrednog sektora u određenim europskim regijama.

Figure 6: Participation of women workers in informal employment, agriculture

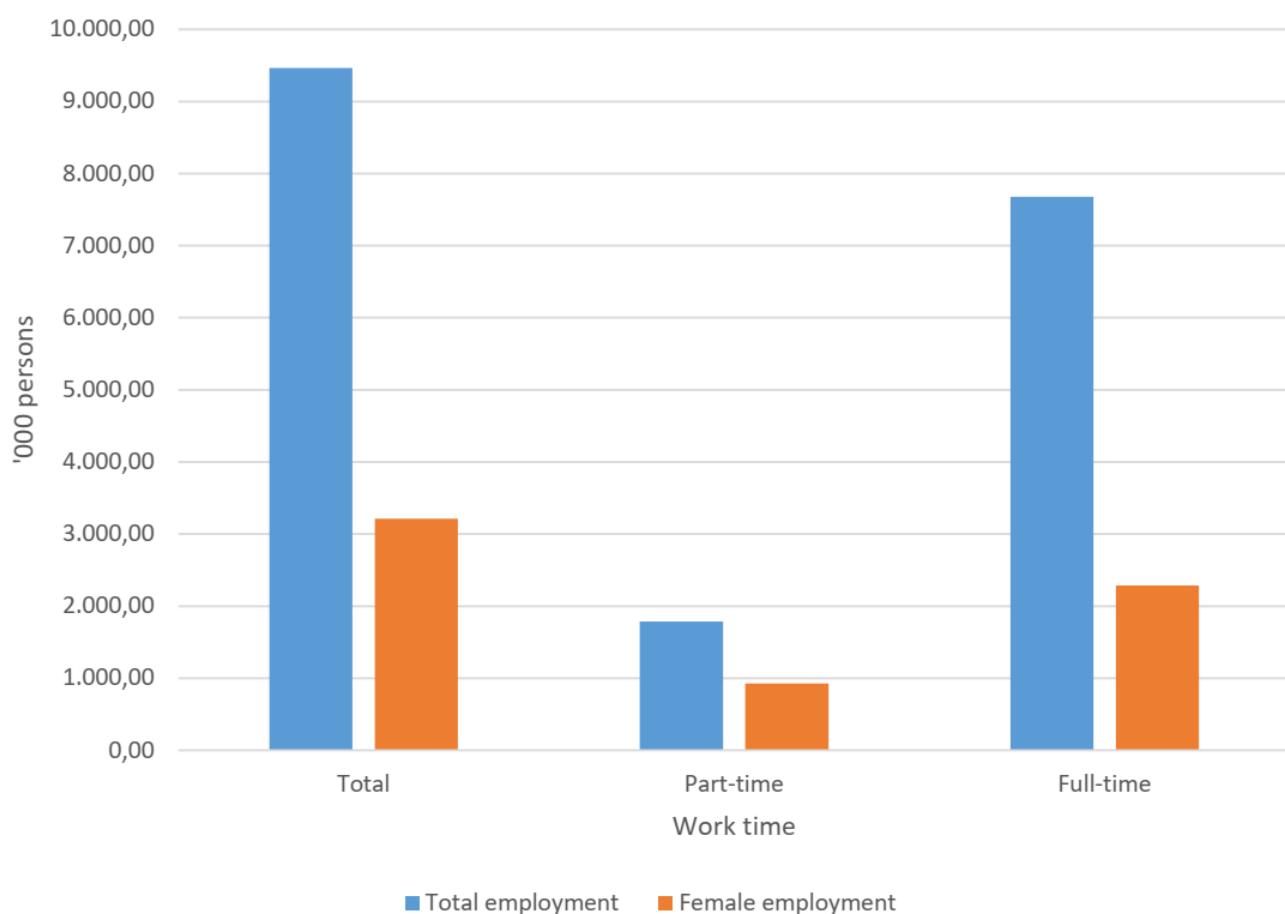
Izvor: ILO, 2018: Stol 8.7; stranice 124-125

¹⁸ <http://www.fao.org/gender/resources/infographics/the-female-face-of-farming/en/>

Prema nedavnim podacima, udio zaposlenosti žena u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u EU iznosi oko 34%. Međutim, postoji velika razlika između sudjelovanja žena u zapošljavanju s punim radnim vremenom (manje od 30%) u odnosu na poslove s nepunim radnim vremenom (oko 52%).

Postoji vrlo snažna veza između ženskog spola i vrste ugovora o radu koji se primjenjuje: oko 80% svih poslova s nepunim radnim vremenom u EU zauzimaju žene.

Total and female employment in agriculture, forestry and fishing by working time, EU-28, 2018

Source: Eurostat

Dvije su različite perspektive uloge ženskog rada s nepunim radnim vremenom: jedna na to gleda pozitivno; drugi naprotiv na negativan način.

Jedna perspektiva je da se na to gleda kao na učinkovito rješenje za žene s djecom koje rade kako bi mogle bolje uskladiti često kontradiktorne zahtjeve u svojoj karijeri i obiteljskim obvezama.

Dvije radikalno negativne vizije rada žena s nepunim radnim vremenom na tržištu rada:

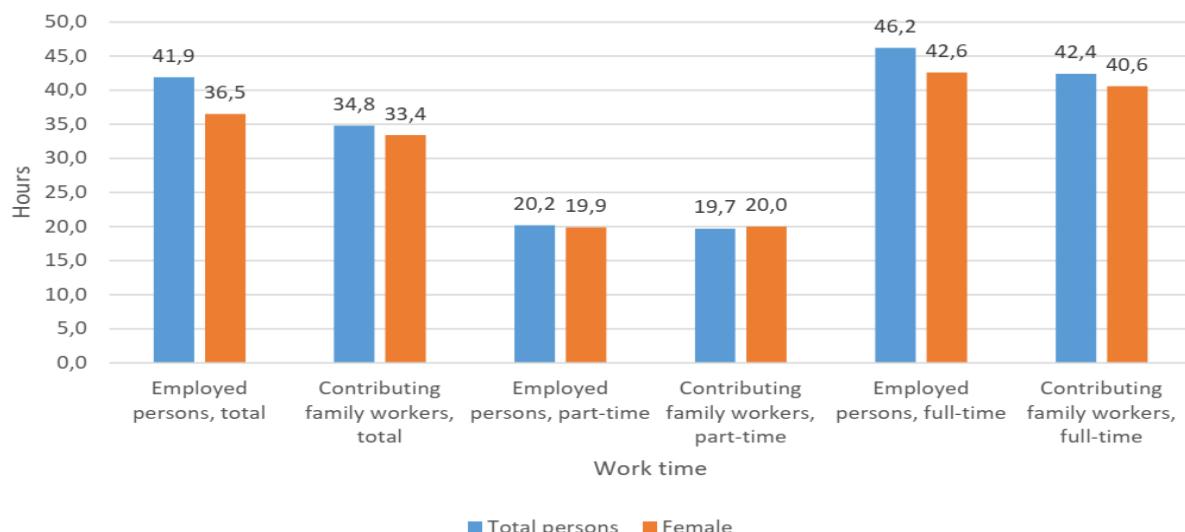
- U prvom slučaju, argument za zaposlenje žena s nepunim radnim vremenom dovodi u pitanje legitimitet ženskog zaposlenja i poziva na djelomični povratak žena u njihovu ulogu domaćice. Ova pozicija prepostavlja postojanje zaposlenog supružnika i stavlja rad na određeno vrijeme u tradicionalnu spolnu podjelu plaćenih i kućanskih poslova (što ne mora nužno ukazivati na želju da se "žene vrate tamo gdje im je mjesto").
- S druge strane, rad s nepunim radnim vremenom nudi učinkovito sredstvo kojim se ženama omogućuje izbjegavanje prekida karijere nakon rađanja djece i na taj način prevladavanje poteškoća s kojima se susreću mnoge žene koje se vraćaju u radnu snagu.

Općenito, u ruralnim područjima žene su češće zaposlene na skraćenim i privremenim poslovima nego u urbanim područjima.

Žene su češće u lošije plaćenim ulogama i imaju veći rizik živjeti u siromaštvu ili socijalnoj isključenosti od muškaraca.

U ruralnim područjima EU-a udio žena u samozapošljavanju iznosi oko 38%, nešto veći nego u ukupnim područjima. Najveći broj samozaposlenih u ruralnim područjima je u Francuskoj, Njemačkoj i Italiji.

Average number of usual weekly hours in agriculture, forestry and fishing in the EU-28, 2018

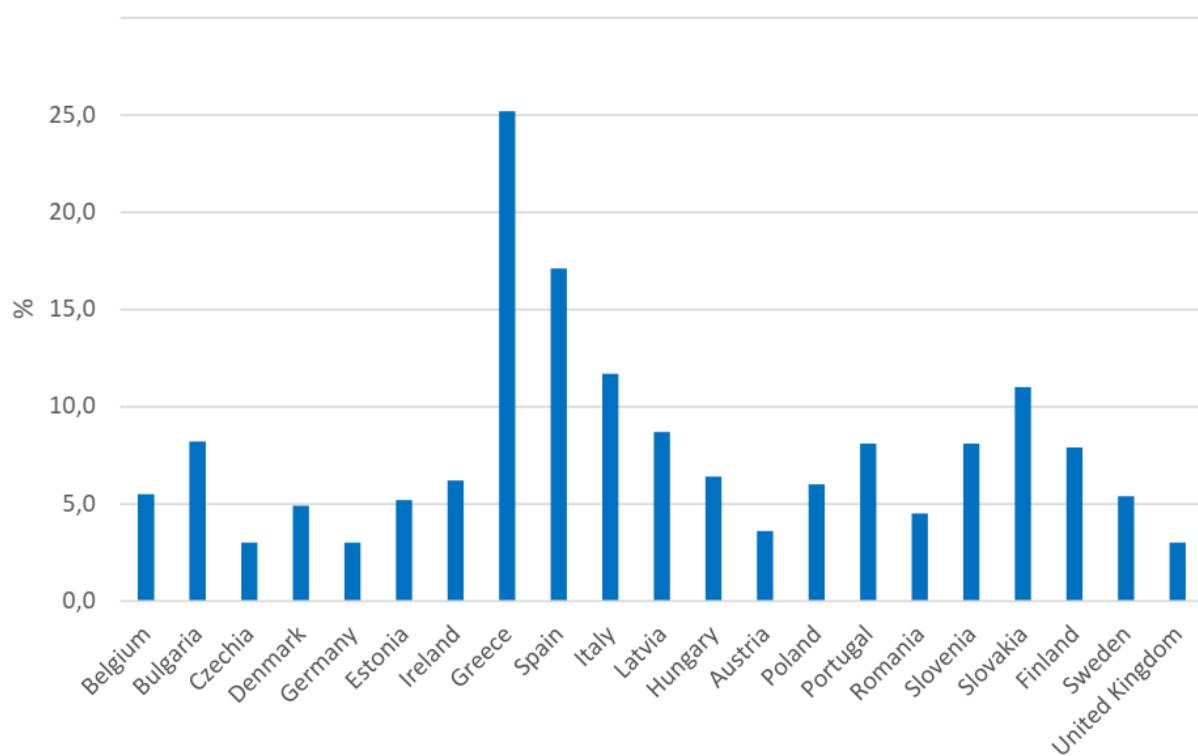

Source: Eurostat

Stopa nezaposlenosti u EU-28 u ruralnim područjima također se smanjuju od 2013., dostigavši 7,9% u 2018. Povijesno gledano, nezaposlenost je više pogodjena ženama nego muškarcima.

U 2000. stopa nezaposlenosti žena u EU-28 bila je oko 10%, dok je stopa muškaraca bila ispod 8%.

Figure 16: Share of women in unemployment in predominantly rural regions (age class: 20-64), EU-28, 2017

Note: Data for Croatia, Cyprus, France, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, Malta and the Netherlands is not available

Source: Eurostat

Poljoprivredna i prehrambena industrija i usluge pružaju preko 44 milijuna radnih mesta u EU, uključujući redoviti posao za 20 milijuna ljudi u samom poljoprivrednom sektoru¹⁹.

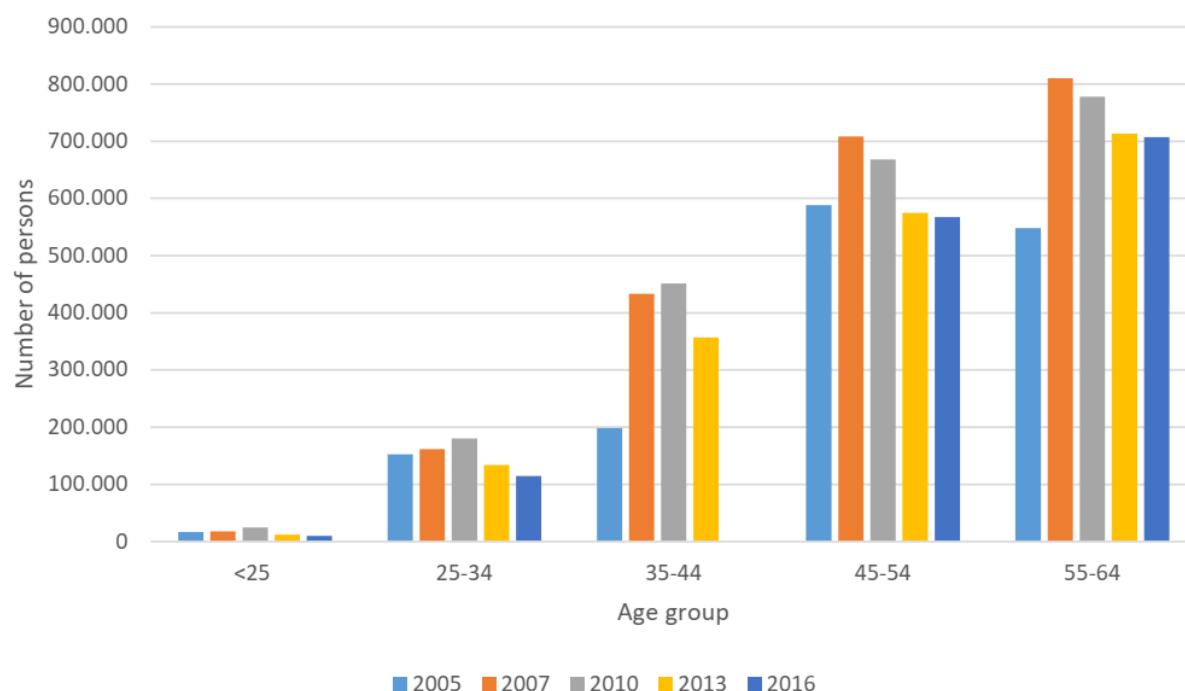
S gledišta spola, postoje značajne razlike između žena i muškaraca u poljoprivrednom sektoru. Poljoprivreda je i dalje pretežno ruralna profesija i muško područje. Žene poljoprivrednice imaju znatno manji pristup zemljištu i drugoj proizvodnoj imovini, nadzor nad njima i vlasništvo nad njim u odnosu na svoje muške kolege. Međutim, broj farmi koje vode žene neprestano raste.

¹⁹ https://europa.eu/european-union/topics/agriculture_en

Dok u prosjeku 30% farmi u cijeloj EU vode žene. Obično imaju manje farme: u prosjeku 5,84 ha u usporedbi s 12,88 ha u vlasništvu muških nositelja farmi.

Ženske ideje za inovacije jednako su tržišne kao i muške, ali pretežno muški dionici ne prepoznaju ih i teže im je pristupiti zajmovima (EC, 2017; COPA, 2017).

Figure 18: Total number of female farm managers by age class, 2005-2016

Note: Data for age class 35-44 in 2016 is not available.

Source: Eurostat

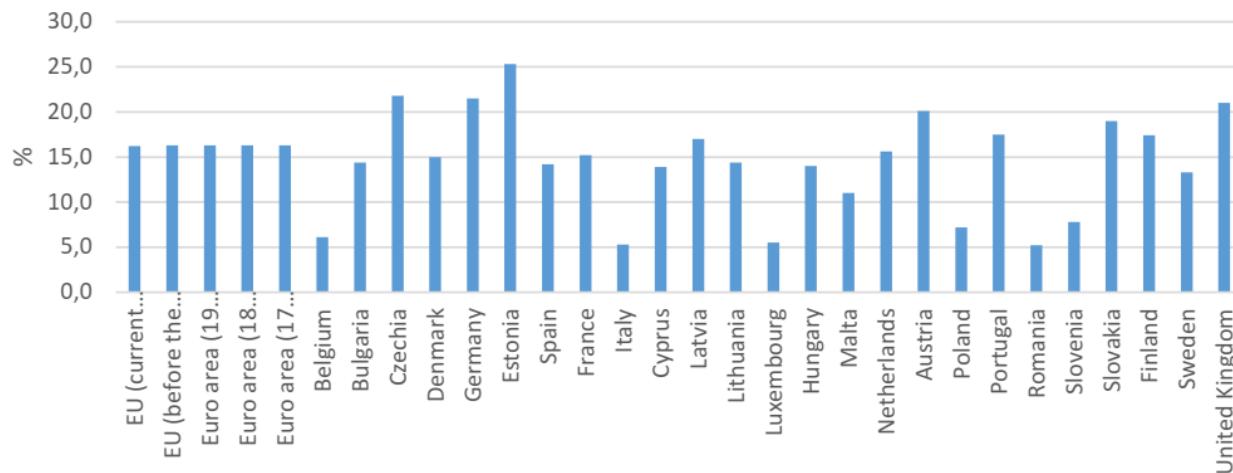
Analiza rodnih razlika u domeni novca pokazuje da su žene, s rijetkim iznimkama, u nepovoljnijem položaju u odnosu na muškarce.

U cijeloj Europskoj uniji žene zarađuju manje od muškaraca, imaju niža raspoloživa primanja, a napredak u prevladavanju rodnog jaza kreće se izuzetno polaganom brzinom.

Za ekonomiju u cjelini, bruto satnice žena u 2016. bile su u prosjeku 16,2% ispod zarade muškaraca u Europskoj uniji (EU-28) i 16,3% u europodručju (EA-19).

U svim državama članicama razlika u plaćama među spolovima varirala je za 20 postotnih bodova, krećući se od 5,2% u Rumunjskoj do 25,3% u Estoniji.

Gender pay gap in unadjusted form of industry, construction and services, 2016

Notes:

- 1) Structure of earnings survey methodology (public administration, defence and compulsory social security are not included)
- 2) Data for Croatia, Greece and Ireland is not available

Source: Eurostat

Jaz između ženskih i muških mirovina u EU više je nego dvostruko veći od njihove zarade. Razlika u mirovinama u EU-u, mjerena godišnjom primljenom mirovinom i temeljena na podacima Eurostata, iznosila je 40%, u usporedbi s razlikom u plaćama od 16%.

Europski parlament je 2015. potvrdio taj nedostatak napretka rezolucijom o napretku na jednakosti žena i muškaraca u Europskoj uniji u 2013. godini (2014/221 (INI)). Politika EU-a za ruralni razvoj 2014.-2020. (Uredba (EU) br. 1305/2013²⁰) nadilazi poljoprivredu i šumarstvo i cilja širi ruralni ekonomski razvoj. Uključivanje prioriteta „promicanje socijalne uključenosti, smanjenja siromaštva i gospodarskog razvoja u ruralnim područjima“ kao jedan od šest prioriteta EU-a za ruralni razvoj igra važnu ulogu u stvaranju šire raznolikosti kvalitetnijih radnih mjesta i u ukupnom poboljšanju lokalnog razvoja²¹.

Politika ruralnog razvoja 2014.-2020. Treba postići uravnotežen teritorijalni razvoj u ruralnim područjima, uključujući stvaranje i održavanje radnih mjesta.

Glavna pitanja koja se odnose na ravnopravnost spolova i ulogu žena u ruralnim područjima su sljedeća²²:

- Starenje i maskulinizacija poljoprivrede i ruralnih područja.
- Nevidljivost ženskog rada u poljoprivredi.
- Nedovoljna zastupljenost žena u vlasništvu farmi i donošenju poljoprivrednih odluka.

²⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1305>

²¹ http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0099_EN.html

²² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/soc_background_final_en.pdf

Istraživanje o karakteristikama ženskog rada u ruralnim aktivnostima i njihovoj ulozi u ruralnim sredinama potvrđuje da na polju rada postoje brojne mogućnosti za ravnopravnost spolova jer:

- Žene razvojem mogu biti na čelu inovacija i diverzifikacije u ruralnim područjima nove aktivnosti, proizvoda i usluga.
- Žene često imaju dodatnu prednost svijesti i znanja o lokalnim potrebama i specifične međuljudske i komunikacijske vještine.

Tijekom posljednjih godina migracija je proizašla iz dodatnog čimbenika koji uzrokuje rodne razlike kretanja prema i unutar EU: azilanti, izbjeglice i državljanji EU. To je iziskivalo stvaranje novih oblika ranjivosti i iskorištavanja u poljoprivrednom sektoru. Zahtjevi smanjenja ukupnih proizvodnih troškova i povećanja profitne marže rezultiraju općim sažimanjem prava radnika (Europski parlament, 2018)

EU još uvijek nedovoljno provodi svoje rodne politike, a rodna ravnopravnost i rodno osviještena politika često nisu više nego retorička referenca, nego sastavni dio (nacionalnih) programa. Rodna pitanja trebala bi se integrirati u ruralne politike na različitim razinama, a potrebno je intenzivirati istraživanje o strukturama i procesima ruralnog upravljanja iz perspektive rodne ravnopravnosti. Integracija rodne simetrije u ruralnim područjima obveza je u dizajniranju i provedbi strategija, programa i projekata ruralnog razvoja.

3. Strategija od farme do vilice

- za pošten, zdrav i ekološki prihvatljiv sustav prehrane

Strategija od farme do vilice²³ u središtu je „Europskog zelenog posla²⁴“ čiji je cilj da prehrambeni sustavi postanu pošteni, zdravi i ekološki prihvatljivi.

Strategija od farme do vilice ima za cilj ubrzati prijelaz EU-a na održivi prehrambeni sustav koji bi trebao:

- imati neutralan ili pozitivan utjecaj na okoliš
- pomoći u ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi njihovim utjecajima
- preokrenuti gubitak biološke raznolikosti
- osigurati sigurnost hrane, prehranu i javno zdravlje, vodeći računa da svi imaju pristup dovoljnoj, sigurnoj, hranjivoj i održivoj hrani
- očuvati pristupačnost hrane istodobno generirajući pravednije ekonomske povrate, promičući konkurentnost sektora opskrbe EU-a i promičući poštenu trgovinu

Izvor: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/food_farm2fork_ring.jpg

²³ https://ec.europa.eu/farm2fork_en

²⁴ http://ec.europa.eu/info/strategy/priorities/a-2019-2024/european-green-deal_en

Ova se strategija temelji na četiri stupa:

Održiva proizvodnja hrane: Strategija postavlja ciljeve da se značajno smanji upotreba i rizik od kemijskih pesticida, uporaba gnojiva i prodaja antimikrobnih sredstava, kao i povećanje poljoprivrednog zemljišta u organskom uzgoju. Također će se težiti poboljšanju dobrobiti životinja, zaštiti zdravlja biljaka i promicanju usvajanja novih zelenih poslovnih modela, kružnog gospodarstva na biološkoj osnovi i prelaska na održivu proizvodnju ribe i plodova mora.

Održiva prerada hrane, veleprodaja, maloprodaja, ugostiteljstvo i prehrambene usluge: Strategija od farme do vilice mobilizirat će prehrambenu industriju kako bi povećala dostupnost i dostupnost zdravih, održivih prehrambenih opcija. Cilj je smanjiti ukupni otisak okoliša na prehrambeni sustav i olakšati usvajanje zdrave prehrane. Europska komisija će poduzeti mjere za širenje i promicanje održivih proizvodnih metoda i kružnih poslovnih modela u preradi hrane i maloprodaji, uključujući posebno za mala i srednja poduzeća (MSP).

Održiva konzumacija hrane: Strategija Farm to Fork ima za cilj poboljšati dostupnost i cijenu održive hrane i promovirati usvajanje zdrave i održive prehrane od strane potrošača. Ključni elementi uključuju poboljšanje informiranja potrošača, jačanje održive nabave hrane i poticanje usvajanja fiskalnih mjera koje podržavaju održivu potrošnju hrane. Potaknut će upotrebu prehrambenih vrijednosti na naljepnicama, oznaku podrijetla, potporu organskim i etičkim proizvodima.

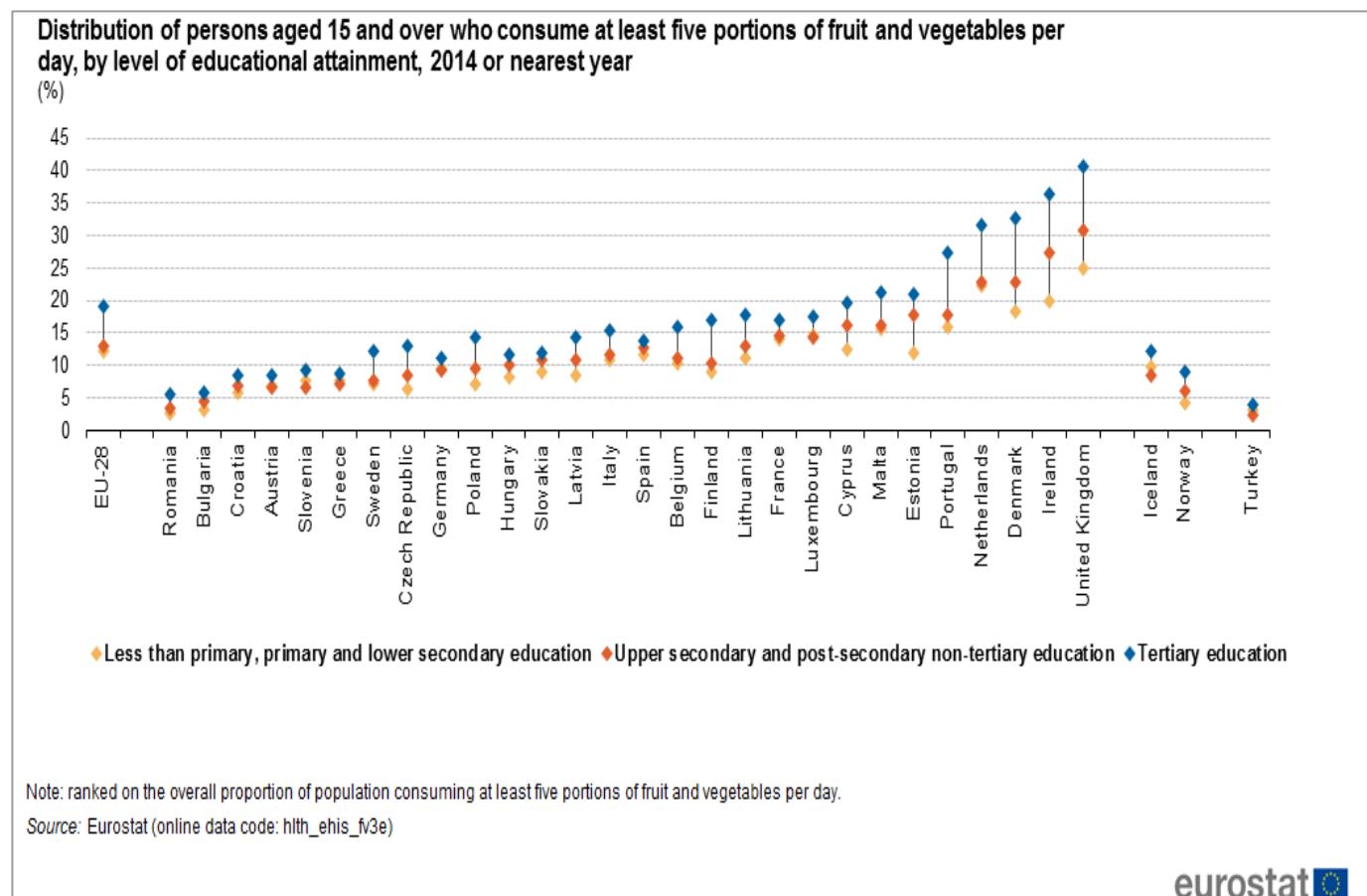
Gubitak hrane i prevencija otpada: Smanjenje otpada od hrane ima ogroman potencijal za smanjenje resursa koje koristimo za proizvodnju hrane koju jedemo. Borba s otpadom od hrane **trostruka je pobjeda:** ona štedi hranu za ljudsku prehranu; donosi uštede za primarne proizvođače, tvrtke i potrošače; te smanjuje utjecaj proizvodnje i potrošnje hrane na okoliš i klimu.

4. Trendovi svježe hrane

O ovom pitanju nema puno javnih podataka. Ovdje uneseni podaci potječu iz publikacije Eurostata: [Statistika potrošnje voća i povrća \(ožujak 2018.\)](#).

U 2014. godini 65,7% stanovništva EU-28 u dobi od 15 i više godina izvjestilo je da svakodnevno jede barem jedan dio voća i povrća. Ovaj postotak varirao je od manje od 50% u Bugarskoj i Rumunjskoj do više od 75% u Italiji, Velikoj Britaniji, Portugalu i Belgiji.

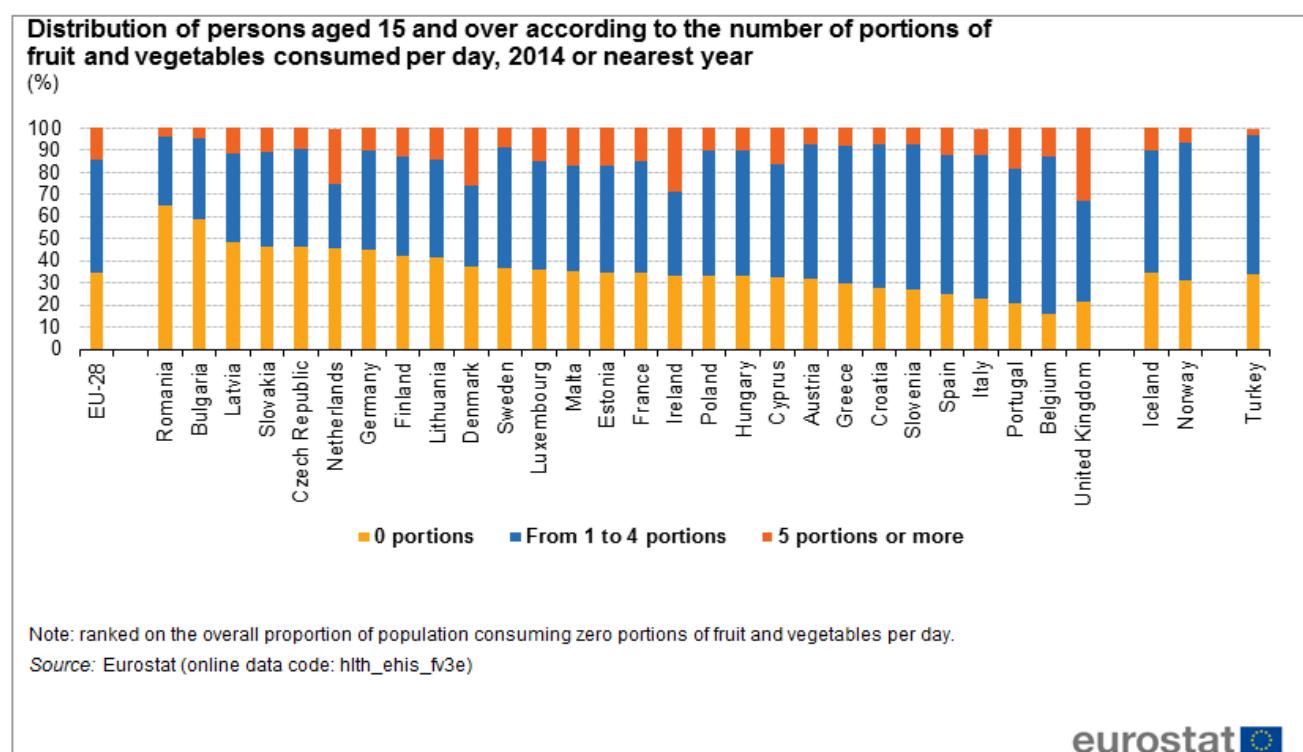
U prosjeku je više od polovice stanovništva u EU-28 izvjestilo da dnevno konzumira od jedne do četiri porcije voća i povrća, dok je otprilike svaka sedma osoba izvjestila o dnevnoj konzumaciji najmanje pet voća i povrća.

Diljem EU-28 dnevna konzumacija voća i povrća uvelike se razlikovala; jedna četvrtina stanovništva ili više u Nizozemskoj, Danskoj, Irskoj i Velikoj Britaniji konzumirala je najmanje pet porcija voća i povrća dnevno, u usporedbi s manje od 8% stanovništva u Grčkoj, Sloveniji, Austriji, Hrvatskoj, Bugarskoj i Rumunjska.

Suprotno tome, više od polovice stanovništva u Bugarskoj i Rumunjskoj (58,6%, odnosno 65,1%) izjavilo je da voće i povrće nisu uključeni u njihovu svakodnevnu prehranu.

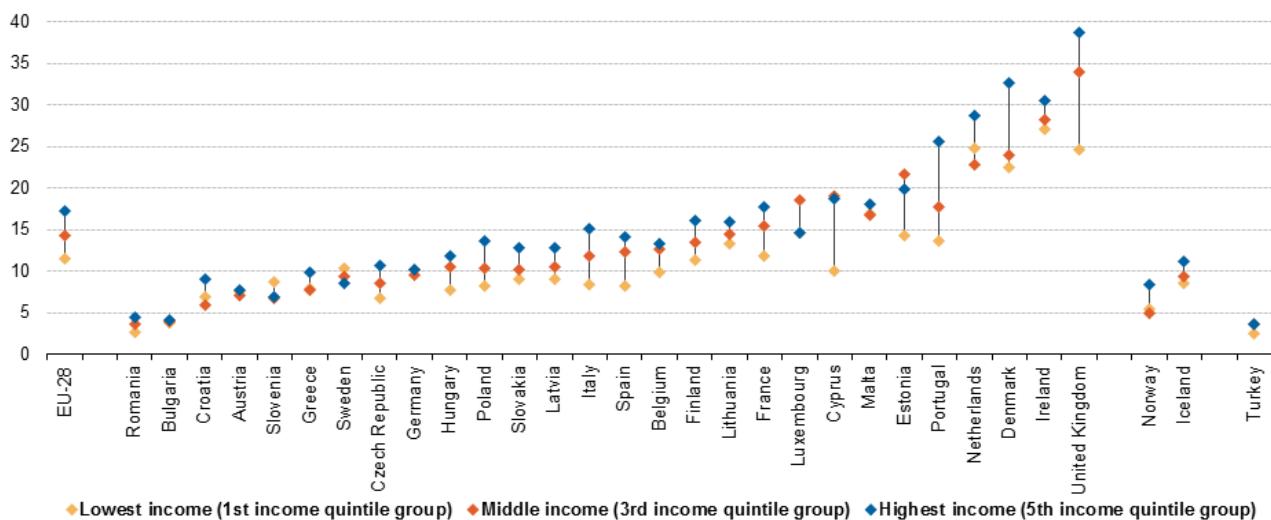
Osobe s tercijarnim obrazovanjem najvjerojatnije su dnevno jele najmanje pet porcija voća i povrća: 19,0% populacije u EU-28 s visokim stupnjem obrazovanja izjavilo je da jede najmanje pet porcija voća i povrća dnevno 2014. godine, a slijedi onih s višim srednjim i višim srednjoškolskim netercijarnim obrazovanjem (12,9%) i onima koji su završili najviše nižeg srednjeg obrazovanja (12,1%).

Ovaj općeniti obrazac povećanja konzumacije voća i povrća s porastom obrazovnih postignuća primijećen je u svim državama članicama EU, izuzev Austrije, Slovenije, Grčke, Njemačke, Luksemburga, kao i Islanda, gdje je udio osoba sa višim srednjim ili višim obrazovanjem -Srednje netercijarno obrazovanje bilo je niže od obrazovanja za ljudi s niskom obrazovnom razinom.

U odnosu na konzumaciju voća i povrća i njegov odnos prema visini dohotka, uočava se da se u prosjeku učestalost dnevnog unosa od najmanje pet porcija voća i povrća povećavala s povećanjem prihoda. U 2014. godini 11,6% stanovništva EU-28 u prvoj kvintilnoj skupini (20% stanovništva s najnižim dohotkom) prijavilo je potrošnju od najmanje pet porcija voća i povrća kao dijela dnevne prehrane, u usporedbi s 14,3% u trećoj kvintilnoj skupini i 17,3% u petoj kvintilnoj skupini (20% stanovništva s najvišim dohotkom).

Distribution of persons aged 15 and over who consume at least five portions of fruit and vegetables per day, by income quintile, 2014 or nearest year
 (%)

Note: ranked on total proportion of population consuming fruit and vegetables on a daily basis.

Source: Eurostat (online data code: hlth_ehis_fv3i)

eurostat

LITERATURA

(Reference navedene u nastavku dostupne su na Intrnetu: pristupljeno 15. decembra 2020)

- Aguglia, L.; De Santis, F.; Salvioni, C. Direct Selling: A Marketing Strategy to Shorten Distances between Production and Consumption (Italy) za prezentaciju na 113. EAAE seminaru "A resilient European food industry and food chain in a challenging world", Grčka, Septembar 2009 <https://core.ac.uk/download/pdf/6689737.pdf>
- Allen, P. Realizing justice in local food systems. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society 3(2):295–308, Jul 2010 <https://doi.org/10.1093/cires/rsa015> [Google Scholar]
- Arabska, E. Farmers' Markets as a Business Model Encouraging Sustainable Production and Consumption. Visegrad Journal on Bioeconomy and Sustainable Development 7(1):2-6, Maj 2018, 10.2478/vjbsd-2018-0001 [Google Scholar] [https://www.researchgate.net/publication/326546076 Farmers' Markets as a Business Model Encouraging Sustainable Production and Consumption](https://www.researchgate.net/publication/326546076_Farmers'_Markets_as_a_Business_Model_Encouraging_Sustainable_Production_and_Consumption)
- Augere-Granier, M.L. Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU. European Parliamentary Research Service (EPRS), Brise, Belgija, September 2016 <https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.htm?Preference=EPRI/2016/586650> [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRI/2016/586650/EPRI\[2016\]586650_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRI/2016/586650/EPRI[2016]586650_EN.pdf)
- Barbière, C. Farmers target growth through direct sales and short supply chains. EURACTIV, fr, Februar 2017 <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/farmers-target-growth-through-direct-sales-and-short-supply-chains/>
- Bazzani, C.; Canavarri, M. Is local a matter of food miles or food traditions? Italian Journal of Food Science 29(3):505-517, July 2017, 10.14674/IJFS-733 [Google Scholar] [CrossRef] [https://www.researchgate.net/publication/318636281 Is local a matter of food miles or food traditions](https://www.researchgate.net/publication/318636281_Is_local_a_matter_of_food_miles_or_food_traditions)
- Bazzani, C.; Canavarri, M. Alternative Agri-Food Networks and Short Food Supply Chains: A review of the literature. Economia agro-alimentare / Food Economy 15:11-34, October 2013; DOI: 10.3280/ECAG2013-002002 [Google Scholar] [CrossRef] [https://www.researchgate.net/publication/265330829 Alternative Agri-Food Networks and Short Food Supply Chains A review of the literature](https://www.researchgate.net/publication/265330829_Alternative_Agri-Food_Networks_and_Short_Food_Supply_Chains_A_review_of_the_literature)
- Belletti, G.; Marescotti, A. (under the guidance of Russo, F.) -Short food supply chains for promoting local food on local markets, United Nations Industrial Development Organization (UNIDO); Department of Trade, Investment and Innovation (TII), Vienna International Centre, Vienna, Austria (2020) <https://suster.org/wp-content/uploads/2020/06/SHORT-FOOD-SUPPLY-CHAINS.pdf>
- Beguin, E.; Lesur-Dumoulin, C.; Millet-Amrani, S.; Canard, A.; Coudray, M. RMT Alimentation locale. Des Circuits Courts aux Chaînes Alimentaires Courtes de Proximité: Quels Impacts? Quels Enjeux? October 2016 https://ce4fb57c-46ac-4284-8350-403f1a0576024.filesusr.com/ugd/8f2784_d1f27938f0ac4ee6a01fd23ea6a7eb61.pdf
- Bellec-Gauche, A.; Chiffolleau, Y.; Maffezzoli, C. Glamur Project Multidimensional Comparison of Local and Global Fresh Tomato Supply Chains; INRA: Montpellier, France, 2015 [Google Scholar] <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02149832/file/glamur-wp3-france-tomato-3-cases.pdf>
- Benedek, Z.; Fert, I.; Szente V. The Multiplier Effects of Food Relocalization: A Systematic Review. Sustainability 12(9):3524, April 2020 <https://doi.org/10.3390/su12093524>
- Beriss, D. Food: Location, location, location. Annual Review of Anthropology 48(1):61–75, 2019 [Google Scholar] <https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-102317-050249>
- Bimbo, F.; Bonanno, A.; Visceglia, R.; Nardone, G. The hidden benefits of short food supply chains: Farmers' markets density and body mass index in Italy. International Food and Agribusiness Management Review 18(1):1–16, February 2015, DOI: 10.22004/ag.econ.197756 [Google Scholar] <https://ageconsearch.umn.edu/record/197756>
- Blay-Palmer, A. Food Fears: From Industrial to Sustainable Food Systems; Ashgate Publishing, Ltd. Farnham, UK, 2008 [Google Scholar] https://books.google.rs/books?id=sr&l_r=&id=WCP6Yt2BHowC&oi=fnd&pg=PP11&ots=zc2lthdpfE&sig=5f17fqLVS4xI5s1buVmnn6Mvefa&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Borsellino, V.; Kallij, S.A.; Schimenti, E. COVID-19 Drives Consumer Behaviour and Agro-Food Markets towards Healthier and More Sustainable Patterns. Sustainability 8:366, October 2020 <https://doi.org/10.3390/su12208366> (<https://www.mdpi.com/2071-1050/12/20/8366>)
- Bos, E.; Owen, L. Virtual reconnection: The online spaces of alternative food networks in England. Journal of Rural Studies 45:1-14, June 2016 [Google Scholar] [CrossRef] [Green Version] <https://doi.org/10.1016/j.jurstud.2016.02.016>
- Bruch, M.; Ernst, M. A Farmer's Guide to Marketing through Community Supported Agriculture (CSAs). University of Tennessee. Institute of Agriculture, December 2010 <https://extension.tennessee.edu/publications/documents/pb1797.pdf>
- Brunori, G.; Galli, F.; Barjolle, D.; Van Broekhuizen, R.; Colombo, L.; Giampietro, M.; Kirwan, J.; Lang, T.; Mathijss, E.; Moye, D.; De Roest, K.; Rougoor, C.; Schwarz, J.; Schmitt, E.; Smith, J.; Stojanovic, Z.; Tisenkopfs, T.; Touzard, J.-M. Are Local Food Chains More Sustainable than Global Food Chains? Considerations for Assessment. Sustainability 4:9, May 2016 <https://doi.org/10.3390/su8050449>
- Brunori, G. Local food and alternative food networks: A communication perspective. Anthropology of food: From local food to localised food, March 2007 <http://aof.revues.org/index430.html> (<https://doi.org/10.4000/aof.430>)
- Cairns, A.; Lopez, P.; Meyer, A.Z.F.; Pralle, A. FReSH insight report – Consumption behavior and trends: Understanding the shift required towards healthy, sustainable and enjoyable diets; World Business Council for Sustainable Development (WBCSD). April 2018 https://docs.wbcsd.org/2018/07/FReSH_Consumption_Report.pdf
- Canfora, I. Is the short food supply chain an efficient solution for sustainability in food market? Agriculture and Agricultural Science Procedia 8:402-407, 2016 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1016/j.aaspro.2016.02.036>
- Cesaro, L.; Dries, L.; Ihle, R.; Marongiu, S.; Peerlings, J.; Poetschki, K.; Schioppa, A. Impact of Farmer's Engagement in Food Quality Schemes and Short Food Supply Chains on Farm Performance; European Union: Luxembourg, 2020 <https://www.strength2food.eu/wp-content/uploads/2020/02/D4.2-Impact-of-farmers-engagement-in-FQS-and-SFSC-on-farm-performance.pdf>
- Chable, V.; Ducottet, C.; Kutelmach, M.; Flijoen, E.; de Santis, G.; Rodriguez, I. (eds.) CERERE Book of Case Studies - Agrobiodiversity: Success stories in Europe; CERERE Project, September 2019 http://cerere2020.eu/wp-content/uploads/2019/11/ENGLISH_finalBOOK_low.pdf
- Chiffolleau, Y.; Durian, T. Sustainable Food Supply Chains: Is Shortening the Answer? A Literature Review for a Research and Innovation Agenda. Sustainability 12, 9831, November 2020 <https://doi.org/10.3390/su12239831>
- Chiffolleau, Y.; Millet-Amrani, S.; Rossi, A.; Rivera-Ferré, M.G.; Lopez Merino, P. The participatory construction of new economic models in short food supply chains. Journal of Rural Studies 68:182–190, May 2019 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1016/j.jurstud.2019.01.019>
- Chiffolleau, Y.; Loconto, A.M. Social innovation in agriculture and food: Old Wine in New Bottles?. International Journal of the Sociology of Agriculture and Food 24(3):306-317, December 2018, <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01966251>
- Chiffolleau, Y. From politics to cooperation: The dynamics of embeddedness in alternative food supply chains. Sociologia Ruralis 49(3):218–235, July 2009 [Google Scholar] [CrossRef]
- Ciani, A.; Vörös, L.M.; & Fiume Fagioli, F. The Role of Local Food Chain in the Sustainable Management and Promotion of Territories. A Comparison Case Study of Umbria Region in Italy and the Sub-Region of Pest County in Hungary. Italian Review of Agricultural Economics 71(1):546-559, (2016) <https://doi.org/10.13128/REA-18671>
- Cioc, G.; Hernández, P.O.; Pinzauti, I. Fresh, healthy, and sustainable food: Best practices in European healthcare; Health Care Without Harm (HCWH), December 2016 https://noharm-europe.org/sites/default/files/documents/files/4680/HCVHEurope_Food_Report_Dec2016.pdf
- Cinnamon. J. The History of the Farm to Table Movement, June 2018 <https://upserve.com/restaurant-insider/history-farm-table-movement/>
- Cleveland, D.A.; Carruth, A.; Mazaroli, D.N. Operationalizing local food: Goals, actions, and indicators for alternative food systems. Agriculture and Human Values 32:281-297, June 2015 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1007/s10460-014-9556-9>
- Community Supported Agriculture: An Introduction. Biodynamic Association. <https://www.biodynamics.com/content/community-supported-agriculture-introduction-csa>
- Committee of the Regions Opinion of the Committee of the Regions on 'Local food systems' (outlook opinion 2011/C 104/01), Brussels, January 2011 <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:104:0001:0006:EN:PDF>
- De Fazio, M. Agriculture and sustainability of the welfare: The role of the short supply chain. Agriculture and Agricultural Science Procedia 8:461-466, 2016 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1016/j.aaspro.2016.02.044>
- Drejerska, N.; Golebiewski, J.; Fiore, M. Social media for interactions with customers within the short food supply chain: The case of the SKIN project. Studies in Agricultural Economics 121(2):94–101, August 2019, DOI: 10.22004/ag.econ.292235 [Google Scholar] [CrossRef] <https://ageconsearch.umn.edu/record/292235>
- Dubuisson-Quellier, S.; Lamine, C. Consumer involvement in fair trade and local food system: Delegation and empowerment regimes. Geajournal 73: 55-65, July 2008 [Google Scholar] <https://doi.org/10.1007/s10708-008-9178-0>
- Dunne, J.; Chambers, K.; Giombolini, K.; Schlegel, S. What does 'local' mean in the grocery store? Multiplicity in food retailers' perspectives on sourcing and marketing local foods. Renewable Agriculture and Food Systems 26(1):46-59 (Cambridge University Press), 2011, Doi: 10.1017/S1742170510000402 <https://www.istor.org/stable/444905667seq=1>
- DuPuis, E.M.; Goodman, D. Should we go "home" to eat? Toward a reflexive politics of localism. Journal of Rural Studies 21(3):359-371, July 2005 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1016/j.jurstud.2005.05.011>

- Durham, C; King, R.P.; Roheim, C. Consumer definitions of "locally grown" for fresh fruits and vegetables. *Journal of Food Distribution Research* 40:56-62, 2009, DOI: 10.22004/ag.econ.162116 <https://ageconsearch.umn.edu/record/162116>
- Edwards-Jones, G.; iCanals, L.M.; Hounsome, N.; Truninger, M.; Koerber, G.; Hounsome, B.; et al. Testing the assertion that 'local food is best': The challenges of an evidence-based approach. *Trends in Food Science & Technology* 19(5):265-274, May 2008, 10.1016/j.tifs.2008.01.008 [Google Scholar] <https://www.researchgate.net/publication/222399566> Testing the assertion that 'local food is best' the challenges of an evidence-based approach
- Ecocaters; Blog: Difference Between Farm to Table and Sustainable Food <https://www.ecocaters.com/blog/difference-between-farm-to-table-and-sustainable-food/>
- EIP-AGRI (European Innovation Partnership for Agricultural Productivity and Sustainability). Innovation in short food supply chains: Creating value together, February 2019 https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/default/files/eip-agri_brochure_short_food_supply_chains_2019_en_web.pdf
- Eglinnham, A.; Mesias, F.J.; Escrivano, M.; Fouad, I.; Horrillo, A.; Escrivano, A.J. Consumers' Perspectives on Alternative Short Food Supply Chains Based on Social Media: A Focus Group Study in Spain. *Foods* 9(1):22, 2020 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.3390/foods9010022>
- EU Agricultural Markets Briefs: You are part of the food chain - Key facts and figures on the food supply chain in the European Union; No. 4, June 2015; DG Agriculture and Rural Development, Unit Agricultural Modelling and Outlook https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food_farming_fisheries/trade/documents/agri-market-brief-04_en.pdf
- European Commission [EC]. Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1305>
- European CSA Declaration. No date. <http://www.communitysupportforagriculture.ie/downloadable/European-CSA-Declaration.pdf>
- FAAN (Facilitating Alternative Agro-Food Networks (AAFNs); Final Report Summary - stakeholder perspectives on research needs (Local Food Systems in Europe), 2010 <https://cordis.europa.eu/project/id/217820/reporting>
- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). Covid-19 and the Role of Local Food Production in Building more Resilient Local Food Systems; Rome, Italy, 2020 <http://www.fao.org/documents/card/en/cb1020en/>
- FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2020. The State of Food Security and Nutrition in the World 2020. Transforming food systems for affordable healthy diets. Rome, FAO. <http://www.fao.org/3/ca9692en/online/ca9692en.html>.
- FAO, INRAE. Enabling Sustainable Food Systems: Innovators' Handbook; FAO: Rome, Italy, 2020 [Google Scholar]
- FAO. The future of food and agriculture – Trends and challenges; Rome, Italy, 2017 <http://www.fao.org/3/l6583e/l6583e.pdf>
- FAO; IFAD; UNICEF; WFP; WHO. The State of Food Security and Nutrition in the World 2017. Building Resilience for Peace and Food Security; FAO: Rome, Italy, 2017 [Google Scholar]
- FAO. OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains; FAO: Rome, Italy, 2016. [Google Scholar]
- FAO. Sustainability Pathways: Sustainability Assessment of Food and Agricultural Systems (Safo); FAO: Rome, Italy, 2014 [Google Scholar]
- FAO. Statistical Yearbook of World Food and Agriculture for the United Nations; FAO: Rome, Italy, 2013 [Google Scholar]
- FAO. Women: The key to food security, Roma, Italy <http://www.fao.org/3/x0171e/x0171e00.htm#TopOfPage>
- Feagan, R. The place of food: mapping out the 'local' in local food systems. *Progress in Human Geography* 31(1):23-42, (2007) <https://doi.org/10.1177/030913250707073527>
- Feeenstra, G. Local food systems and sustainable communities. *American Journal of Alternative Agriculture* 12(1):28-36, (1997), DOI: 10.1017/S0889189300007165 [Google Scholar] [CrossRef]
- FFA (Forum for the Future of Agriculture). Blog: Women for the Future of Agriculture, March 2020 <https://www.forumforagriculture.com/women-agriculture/>
- Fonte, M. Knowledge, food and place. A way of producing, a way of knowing. *Journal Compilation European Society for Rural Sociology. Sociologia Ruralis*, 48(3):200-222, July 2008 <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2008.00462.x>
- Fonte, M. Food consumption as social practice: Solidarity Purchasing Groups in Rome, Italy. *Journal of Rural Studies* 32:230-239, October 2013 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1016/j.jurstud.2013.07.003>
- Fondse, M. Grown Close to Home: A Grown close to home: a typology of short food supply chain business models in the Netherlands. Master's Thesis, Wageningen University, Wageningen, Netherlands, 2012 [Google Scholar] <https://edepot.wur.nl/243077>
- Forsell, S.; Lankoski, L. The sustainability promise of alternative food networks: An examination through "alternative" characteristics. *Agric. Hum. Values* 32:63-75, (2015) [Google Scholar] <https://doi.org/10.1007/s10460-014-9516-4>
- Fresh Food <https://livingrealfood.com/basics/fresh-food/>
- Fresh Food in Italy; Euromonitor International <https://www.euromonitor.com/fresh-food-in-italy/report>
- Galli, F.; Brunori, G. (eds.) Short Food Supply Chains as Drivers of Sustainable Development: Evidence Document Developed in the framework of the FP7 project FOODLINKS (GA No. 265287); Laboratorio di Studi Rurali Sismonti: Pisa, Italy, 2013; ISBN 978-88-90896-01-9 <https://orprints.org/4/eprint/28858/1/evidence-document-sfsc-cop.pdf>
- Galli, F.; Bartolini, F.; Brunori, G.; Colombo, L.; Gava, O.; Grando, S.; Marescotti, A. Sustainability assessment of food supply chains: an application to local and global bread in Italy. *Agricultural and Food Economics* 3(21), 2015 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1186/s40100-015-0039-0>
- Galli, F.; Gava, O.; Bartolini, F.; Marescotti, A.; Brunori, G. Global and Local Wheat-to-Bread Supply Chains. Italian Case Study Report (Task 3.5), Glamur Project FIRAB, February 2015 [Google Scholar] https://www.researchgate.net/publication/299535879_Global_and_local_wheat-to-bread_supply_chains
- García, M.M.H. The Role of Women in Food Security—chapter three (2013)
- Gava, O.; Galli, F.; Bartolini, F.; Brunori, G. Linking Sustainability with Geographical Proximity in Food Supply Chains. An Indicator Selection Framework. *Agriculture* 8(9):130, 2018 [Google Scholar] <https://doi.org/10.3390/agriculture8090130>
- Gemert, M.; Billati, H.; Strassner, C. Grassroots Initiatives as Sustainability Transition Pioneers: Implications and Lessons for Urban Food Systems. *Urban Science* 2(1):23, March 2018, DOI: 10.3390/urbansci2010023 https://www.researchgate.net/publication/323649313_Grassroots_Initiatives_as_Sustainability_Transition_Pioneers_Implications_and_Lessons_for_Urban_Food_Systems
- Giampietri, E.; Koernle, D.B.A.; Yu, X.; Finco, A. Consumers' Sense of Farmers' Markets: Tasting Sustainability or Just Purchasing Food? *Sustainability* 8(11):1157, (2016) <https://doi.org/10.3390/su8111157> [Google Scholar] [CrossRef]
- Giampietri, E.; Finco, A.; Del Giudice, T. Exploring consumers' behaviour towards short food supply chains. *British Food Journal* 118(3):618-631, March 2016 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1108/BFJ-04-2015-0168>
- Gilt, V.; Battershill, M. To what extent can direct selling of farm produce offer a more environmentally friendly type of farming? Some evidence from France. *Journal of Environmental Management* 60(3):195-214, November 2000 [Google Scholar] [CrossRef]
- Gold, M. Sustainable Agriculture: Definitions and Terms. USDA National Agricultural Library, U.S. Department of Agriculture, Alternative Farming Systems Information Center (AFSIC); no. 99-02; September 1999; revised August 2007 <https://www.nal.usda.gov/afsic/sustainable-agriculture-definitions-and-terms>
- Goodman, D.; DuPuis, E.M.; Goodman, M.K. Alternative Food Networks: Knowledge, Practice, and Politics; Routledge: London, 2012 [Google Scholar]
- https://books.google.rs/books?id=sr&l=id=w5OpAgAAQBA&oi=fnd&pg=PR3&ots=IGxUfbYap&sig=1HXYwB8Mgl_zM2TPzo-XOWANIZ0&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Hand, M.S.; Martinez S. Just What Does Local Mean? Choices 25(1), 2010 https://www.choicesmagazine.org/UserFiles/file/article_108.pdf
- Hayden, J.; Buck, D. Doing community supported agriculture: Tactile space, affect and effects of membership. *Geoforum*, 43(2):332-341, March 2012 [Google Scholar] [CrossRef]
- Hinrichs, C. Embeddedness and local food systems: Notes on two types of direct agricultural market. *Journal of rural studies* 16(3):295-303, July 2000 [Google Scholar] [CrossRef] https://www.academia.edu/3439200/Embeddedness_and_local_food_systems_notes_on_two_types_of_direct_agricultural_market
- Holloway, L.; Goodman, M.; Maye D. Ethical Foodscapes?: Premises, Promises, and Possibilities. *Environment and Planning A* 42(8):1782-1796, August 2010, 10.1068/a43290 https://www.researchgate.net/publication/46559952_Ethical_Foodscapes_Premises_Promises_and_Possibilities
- Holloway, L.; Kneafsey, M.; Cox, R.; Dowler, E.; Venn, L.; Tuomainen, H. Reconnecting Consumers, Producers and Food: Exploring Alternatives. 10.5040/9781350047631. Berg, Oxford, 2008
- Holloway, L.; Cox, R.; Venn, L.; Kneafsey, M.; Dowler, E.; Tuomainen, H. Managing sustainable farmed landscape through 'alternative' food networks: A case study from Italy. *Geographical Journal - GEOGR J* 172(3):219-229, September 2006, DOI: 10.1111/j.1475-4959.2006.00205.x. [Google Scholar] [CrossRef] https://www.researchgate.net/publication/249377286_Managing_sustainable_farmed_landscape_through_alternative_food_networks_A_case_study_from_Italy
- Horská, E.; Petříček, M.; Šedák, P.; Nagyová, L. Factors Influencing the Sale of Local Products through Short Supply Chains: A Case of Family Dairy Farms in Slovakia. *Sustainability*, 12(20), 8499, October 2020 <https://doi.org/10.3390/su12208499> <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/20/8499>
- Hyland, J.; Crehan, P.; Colantuono, F.; Macken-Walsh, Á. The Significance of Short Food Supply Chains: Trends and Bottlenecks from the SKIN Thematic Network. *Studies in Agricultural Economics* 121(2):59-66, August 2019, DOI: 10.22004/ag.econ.292231 [Google Scholar] [CrossRef] <http://ageconsearch.umn.edu/record/292231>
- Ikerd, J. Eating Local: A Matter of Integrity. University of Missouri. 2005 <http://web.missouri.edu/~ikerd/papers/Alabama-Eat%20Local.htm>

- IPES-Food. From Uniformity to Diversity: A Paradigm Shift from Industrial Agriculture to Diversified Agroecological Systems; International Panel of Experts on Sustainable Food Systems: Brussels, Belgium, 2016
http://www.ipesfood.org/_img/upload/files/UniformityToDiversity_FULL.pdf
- Jarzębowski, S.; Bourlakis, M.; Bezat-Jarzębowska, A. Short Food Supply Chains (SFSC) as Local and Sustainable Systems. *Sustainability* 12(11), 4715, June 2020, 10.3390/su12114715 [Google Scholar] [CrossRef]
<https://doi.org/10.3390/su12114715>
- Kebir, L.; Torre A. (2013). Geographical proximity and new short food supply chain, in: Lazzaretti L. (ed.) Creative Industries and Innovation in Europe, Concepts, Measures, and Comparative Case Studies. Routledge, N. York, 328p.
https://www.researchgate.net/publication/230760542_Geographical_proximity_and_new_short_supply_food_chains
- Kelley, K.; Kime, L.; Harper, J. Community Supported Agriculture (CSA). Penn State Extension, 2014 <https://extension.psu.edu/community-supported-agriculture-csa>
- Kirova, M.; Montanari, F.; Ferreira, I.; Pesce, M.; Albuquerque, J.D.; Montfort, C.; Neirynck, R.; Moroni, J.; Traon, D.; Perrin, M.; Echarri, J.; Arcos Pujades, A.; Lopez Montesinos, E.; Pelayo, E. Research for AGRI Committee – Megatrends in the agri-food sector, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels, 2019 <http://bit.ly/MGT629Ag>
- Kirwan, J. Alternative Strategies in the UK Agro-Food System: Interrogating the Alterity of Farmers' Markets. *Sociologia Ruralis* 44(4):395–415, October 2004, 10.1111/j.1467-9523.2004.00283.x
https://www.researchgate.net/publication/227754906_Alternative_Strategies_in_the_UK_Agro-Food_System_Interrogating_the_Alterity_of_Farmers'_Markets
- Kneafsey, M. (ed.) EIP-AGRI Focus Group Innovative Short Food Supply Chain Management - Final Report. European Commission; Brussels, Belgium, 2015 [Google Scholar] https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/default/files/eip-agri_fa_innovative_food_supply_chain_management_final_report_2015_en.pdf
- Kneafsey, M.; Venn, L.; Schmitz, U.; Balazs, B.; Trenchard, L.; Eyden-Wood, T.; Bos, E.; Sutton, G.; Blackett, M. Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU: A State of Play of Their Socio-Economic Characteristics; JRC Scientific and Policy Report; Joint Research Centre Institute for Prospective Technological Studies, European Commission; Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013, DOI:10.2791/88784 [Google Scholar]
[https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/final_jrc_irc_80420_\(online\).pdf](https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/final_jrc_irc_80420_(online).pdf)
- Lamine, C. Settling Shared Uncertainties: Local Partnerships Between Producers and Consumers. *Sociologia Ruralis* 45(4):324–345, October 2005 <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2005.00308x>
- Lappo, A.; Björnås, T.; Fernández-Polanco, J. Consumers' Concerns and External Drivers in Food Markets; FAO, Fisheries and Aquaculture Circular. Rome, Italy, 2015 [Google Scholar] <http://www.fao.org/3/4939e/4939e.pdf>
- Leffew, M.; Ernst M.D. A Farmer's Guide to a Pick-Your-Own Operation. University of Tennessee, USA, 2014 <https://extension.tennessee.edu/publications/documents/pb1802.pdf>
- Lehtinen, U. Sustainability and local food procurement: A case study of Finnish public catering. *British Food Journal* 114(8):1053–1071, 2012 [Google Scholar] [CrossRef]
- Lever, J.; Sonnino, R.; Cheetham, F. Reconfiguring local food governance in an age of austerity: Towards a place-based approach? *Journal of Rural Studies* 69:97–105, July 2019 [Google Scholar] [CrossRef]
- LexiconofSustainability.com: The Lexicon of Sustainability: Food Terms <https://www.pbs.org/food/features/the-lexicon-of-sustainability-terms/>
- Local Food Systems. USDA National Agricultural Library, U.S. Department of Agriculture, Alternative Farming Systems Information Center. <https://www.nal.usda.gov/afsic/local-food-systems>
- Local and Regional Food Systems. ATTRA U.S. National Sustainable Agriculture Information Service, 2015 https://attra.ncat.org/attra-pub/local_food/
- Loiseau, E.; Colin, M.; Alaphilippe, A.; Coste, G.; Roux, P. To what extent are short food supply chains (SFSCs) environmentally friendly? Application to French apple distribution using Life Cycle Assessment. *Journal of Cleaner Production* 276, 124166, 2020 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124166>
- Makal-Rawlikowska, A.; Majewski, E.; Wąs, A.; Borgen, S.O.; Csillag, P.; Donati, M.; Freeman, R.; Hoang, V.; Lecoeur, J.-L.; Mandini, M.C.; et al. Measuring the Economic, Environmental, and Social Sustainability of Short Food Supply Chains. *Sustainability* 11(15), 4004, July 2019 <https://doi.org/10.3390/su11154004> [Google Scholar] [CrossRef]
- Mancini, M.C.; Menozzi, D.; Donati, M.; Biasini, B.; Veneziani, M.; Arfani, F. Producers' and Consumers' Perception of the Sustainability of Short Food Supply Chains: The Case of Parmigiano Reggiano PDO. *Sustainability* 11, 721, January 2019 <https://doi.org/10.3390/su11030721>
- Marsden, T. Food Matters and the Matter of Food: Towards a New Food Governance? *Sociologia Ruralis* 40(1):20–29, January 2000 <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00129>
- Marsden, T.; Banks, J.; Bristow, G. Food Supply Chain Approaches: Exploring their Role in Rural Development. December 2002 <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00158>
- Martinez, S.; Hand, M.; Da Pra, M.; Pollack, S.; Ralston, K. et al. Local Food Systems: Concepts, Impacts, and Issues. USDA Economic Research Service Report n.97, May 2010 [Google Scholar] <https://www.ers.usda.gov/publications/pub-details/?pubid=46395>
- Mastronardi, L.; Marino, D.; Cavallaro, A.; Giannelli, A. Exploring the Role of Farmers in Short Food Supply Chains: The Case of Italy. *International Food and Agribusiness Management Review* 18(2):109–130, May 2015, DOI: 10.22004/ag.econ.204139 [Google Scholar] <http://ageconsearch.umn.edu/record/204139>
- Mastronardi, L.; Marino, D.; Giaccio, V. et al. Analyzing Alternative Food Networks sustainability in Italy: a proposal for an assessment framework. *Agricultural and Food Economics* 7(21), November 2019 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1186/s40100-019-0142-8>
- Massey, A., Building Local and Regional Food Systems; SARE (Sustainable Agriculture Research & Education), USDA, 2015 <https://www.sare.org/wp-content/uploads/Building-Local-and-Regional-Food-Systems.pdf>
- Mauldin Group; What is Farm to Table Concept and Why Do We Embrace It? Holbrook Communities, May 2019 <https://www.holbrooklife.com/what-is-farm-to-table-concept-and-why-do-we-embrace-it/>
- McEachern, M.; Warnaby, G.; Carrigan, M.; Szmagier, I. Thinking locally, acting locally? Conscious consumers and farmers' markets. *J. Mark. Manag.* 26:395–412, February 2010 [Google Scholar] [CrossRef]
- Michel-Villarreal, R.; Hingley, M.; Canavari, M.; Bregoli, I. Sustainability in Alternative Food Networks: A Systematic Literature Review. *Sustainability*, 859, February 2019 <https://doi.org/10.3390/su11030859>
- Mirriana, B. Opinion: Is indoor farming critical to the local food economy? August 2020 <https://www.agritecture.com/blog/2020/7/24/is-indoor-farming-critical-to-the-local-food-economy>
- Mount, P. Growing local food: scale and local food systems governance, *Agriculture and Human Values* 29:107–121, (2012) <https://doi.org/10.1007/s10460-011-9331-0>
- NJAES (New Jersey Agricultural Experiment Station); Rutgers, The State University of New Jersey. From Farm to Fork <https://njaes.rutgers.edu/food-nutrition-health/farm-to-fork.php>
- Navin, M. Scaling-Up Short Food Chains. *Journal Social Philosophy* 46(4):434–448, January 2016 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1111/josp.12128>
- Nourished Planet - Sustainability in the Global Food System; Barilla Center for Food and Nutrition; Edited by Danielle Nierenberg, ISBN: 9781610918947, June 2018
- O'Kane, G. What is the real cost of our food? Implications for the environment, society and public health nutrition. *Public Health Nutrition* 15(2):268–276, July 2011 [Google Scholar] [CrossRef] [PubMed] DOI: <https://doi.org/10.1017/S136898001100142X>
- Petropoulou, E.A. The Role of Short Food Supply Chains in Greece - What Opportunities for Sustainable, Just and Democratic Food Systems at Times of Crisis? *Sociology and Anthropology* 4(5):337–346, 2016. DOI: 10.13189/sa.2016.040506 [Google Scholar] [CrossRef] <https://www.hrupub.org/download/20160430/S46-11805710.pdf>
- Position paper on "Promoting European Local Food Systems" https://www.euromontana.org/wp-content/uploads/2014/11/POSITION-PAPER_-Promoting-European-Local-Food-Systems_Region-Lombardia.docx.pdf
- Rapisarda, P.; Rizzo, M.; Scuderi, A. Analysis of a direct selling network for agrifood products. *Italian Journal of Food Science* 27(1):109–117, March 2015; 10.14674/1120-1770/jifs.v8i1. https://www.researchgate.net/publication/283231563_Analysis_of_a_direct_selling_network_for_agrifood_products
- Quisumbing, A.R.; Brown, L.R.; Feldstein, H.S.; Haddad, L.; Peña, C. IFPRI food policy statement: Women: The key to food security. *Food and Nutrition Bulletin*, vol. 17, no. 1 (1996); The United Nations University <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/156482659601700116>
- Quisumbing, A.R.; Brown, L.R.; Feldstein, H.S.; Haddad, L.; Peña, C. WOMEN: The Key to Food Security; Looking into the Household. International Food Policy Research Institute (IFPRI), Washington, D.C. June 2000 <https://www.ifpri.org/publication/women-key-food-security-0>
- Quisumbing, A.R.; Brown, L.R.; Feldstein, H.S.; Haddad, L.; Peña, C. Women: the key to food security. *Food Policy Report*. International Food Policy Research Institute (IFPRI), Washington, D.C. August 1995 <https://www.ifpri.org/publication/women-key-food-security>
- WOMEN: Still the Key to Food and Nutrition Security. International Food Policy Research Institute (IFPRI), Washington, D.C. 2005 https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/AF1568DC0555A0C6C1256FD5004DEE41-Women_Food_2005.pdf
- Regulation (EU) No 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02011R1169-20180101>
- Renting, H.; Marsden, T.; Banks, J. Understanding Alternative Food Networks: Exploring the Role of Short Food Supply Chains in Rural Development. *Environment and Planning A* 35(3):393–411, March 2003 DOI: 10.1068/a3510 [Google Scholar] https://www.researchgate.net/publication/23539274_Understanding_Alternative_Food_Networks_Exploring_the_Role_of_Short_Food_Supply_Chains_in_Rural_Development

- Rinaldi, C. Food and Gastronomy for Sustainable Place Development: A Multidisciplinary Analysis of Different Theoretical Approaches. *Sustainability* 9(10), September 2017; DOI: 10.3390/su9101748
https://www.researchgate.net/publication/320083462_Food_and_Gastronomy_for_Sustainable_Place_Development_A_Multidisciplinary_Analysis_of_Different_Theoretical_Approaches
- Roslyn, B. The Local Food Movement: Definitions, Benefits & Resources. Utah State University. Department of Environment & Society, April 2017
https://digitalcommons.usu.edu/caj/viewcontent.cgi?partid=2693&context=extension_cural
- Rucabado-Palomar, T.; Cuellar-Padilla, M. Short food supply chains for local food: A difficult path. *Renewable Agriculture and Food Systems* 35(2):182-191, April 2020, DOI: <https://doi.org/10.1017/S174217051800039X> [Google Scholar]
- Sacks, J. The Money Trail: Measuring Your Impact on the Local Economy Using LVB; New Economics Foundation: London, UK, 2002 [Google Scholar]
https://www.researchgate.net/publication/271506744_The_Money_Trail_Measuring_your_impact_on_the_local_economy_using_LVB
- Sage, C. Social embeddedness and relations of regard: Alternative 'good food' networks in south-west Ireland. *Journal of Rural Studies* 19(1):47-60, January 2003 [Google Scholar] [CrossRef]
- Sandesh Adhikari; Food security: Pillars, Determinants and Factors Affecting It. *Public Health Notes*, July 2018 <https://www.publichealthnotes.com/food-security-determinants-and-urbanization/>
- Schmitt, E.; Galli, F.; Menozzi, D.; Maye, D.; Touzard, J.-M.; Marescotti, A.; Six, J.; Brunori, G. Comparing the sustainability of local and global food products in Europe. *Journal of Cleaner Production* 165(1):346-359, November 2017 [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.07.039>
- Schmitt, E. Comparing local and global food - A definition framework and sustainability assessment (Doctoral Thesis). ETH Zürich (2017) <https://doi.org/10.3929/ethz-b-000000089>
- Schutter, O.; Jacobs, N.; Clément, C.; Ajena, F. Towards a common food policy for the European union: the policy reform and realignment that is required to build sustainable food systems in Europe; Adopted by the IPES-Food panel: February 2019 http://www.ipes-food.org/img/upload/files/CFP_FullReport.pdf
- Schwarz, J.; Schuster, M.; Annaert, B.; Maertens, M.; Mathijss, E. Sustainability of global and local food value chains: An empirical comparison of peruvian and belgian asparagus. *Sustainability* 8(4):344, (2016) [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.3390/su8040344>
- Simón-Rojo, M.; Couceiro, A.; del Valle, J.; Faníñia Tojo, J. Public Food Procurement as a Driving Force for Building Local and Agroecological Food Systems: Farmers' Skepticism in Vega Baja del Jarama, Madrid (Spain). *Land* 9(9):317, September 2020 <https://doi.org/10.3390/land9090317> [Google Scholar] [CrossRef]
- Sitaker, M.; Kolodinsky, J.; Wang, W.; Chase, L.C.; Kim, J.V.S.; Smith, D.; Estrin, H.; Vlaanderen, Z.V.; Greco, L. Evaluation of Farm Fresh Food Boxes: A Hybrid Alternative Food Network Market Innovation. *Sustainability*, 10406, December 2020 <https://doi.org/10.3390/su122410406> (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3571201/>)
- SMARTCHAIN project; EU Horizon 2020 - under grant agreement No. 773785 <https://www.smartchain-h2020.eu/short-food-supply-chains/>; project platform: <https://www.smartchain-platform.eu/>
- Strategy Briefing - The Future of the Meal: Mapping a New Fresh Food Economy; Euromonitor International; January 2019 <https://www.euromonitor.com/the-future-of-the-meal-mapping-a-new-fresh-food-economy/report>
- Stötter, R.; Bui, S.; Pugliese, P.; Schermer, M.; Lamire, C. Organic Values-Based Supply Chains as a Tool for Territorial Development: A Comparative Analysis of Three European Organic Regions. *International Journal of Sociology of Agriculture and Food* 24(1):135-154, January 2018 <https://doi.org/10.48416/ijsof.v24i1.120> [Google Scholar]
- Syrovátková, M.; Hrabák, J.; Spilková, J. Farmers' markets' locavore challenge: The potential of local food production for newly emerged farmers' markets in Czechia. *Renewable Agriculture and Food Systems* 30:1-13, January 2014 10.1017/S1742170514000064 [Google Scholar]
https://www.researchgate.net/publication/271900951_Farmers'_markets'_locavore_challenge_The_potential_of_local_food_production_for_newly_emerged_farmers'_markets_in_Czechia
- Sylla, M.; Olszewska, J.; Świgdler, M. Status and Possibilities of the Development of Community Supported Agriculture in Poland as an Example of Short Food Supply Chain. *Journal of Agribusiness and Rural Development* 43(1):201-207, (2017) DOI: <https://doi.org/10.17306/IJARD.2017.00266> [Google Scholar] [CrossRef]
- SUSTAIN. Ethical Hijack. Why the terms "local", "seasonal" and "farmers' market" should be defended from abuse by the food industry. A report by Sustain: The alliance for better food and farming. January 2008 https://www.sustainweb.org/pdf/Ethical_Hijack.pdf
- Tanăsă, L.; Brumă, I.S.; Dobăș, S. The role of short food supply chains in the development of small-scale local producers case study: Harghita County, In: *Agrarian Economy and Rural Development - Realities and Perspectives for Romania*. 6th Edition of the International Symposium, November 2015, Bucharest, The Research Institute for Agricultural Economy and Rural Development (ICEDR), pp. 286-293 <https://www.econstor.eu/handle/10419/163315>
- Todorović, V.; Maslarić, M.; Bojić, S.; Jokić, M.; Mircetić, D.; Nikolić, S. Solutions for More Sustainable Distribution in the Short Food Supply Chains. *Sustainability* 10, 3481, September 2018 <https://doi.org/10.3390/su10103481>
- Tovey, H. Local Food' As A Contested Concept: Networks, Knowledge and Power in Food-based Strategies for Rural Development, *International Journal of Sociology of Agriculture and Food* 16(2):21-35, Jun 2009 DOI: <https://doi.org/10.48416/ijsof.v16i2.270> (<http://ijsof.org/index.php/ijsof/article/view/270>)
- Traylor R.Farm to Table: A Movement for Local and Organic Food. WebRestaurantStore/Food Service Resources/Blog. Posted in: Eco-Friendly Tips/Foodservice Trends <https://www.webrestaurantstore.com/blog/postdetails.cfm?post=1532>
- Trimarchi, M. What are locavores? <https://recipes.howstuffworks.com/locavore.htm>
- Tundys, B.; Wiśniewski, T. Optimization of Short Food Supply Chains for Organic Products: A Simulation-Based Approach. *Appl. Sci.* 10(8), 2783, (2020) <https://doi.org/10.3390/app10082783> [Google Scholar] [CrossRef]
- Tudisco, S.; Di Trapani, A.M.; Sgroi, F.; Testa, R.; Giamporcaro, G. Role of alternative food networks in Sicilian farms. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business* 22(1):50-63, (2014) [Google Scholar] [CrossRef]
- UN Women Watch Home. Overview: Food Security. <https://www.un.org/womenwatch/feature/ruralwomen/overview-food-security.html>
- Vecchio, R. Local Food at Italian Farmers' Markets: Three Case Studies, *International Journal of Sociology of Agriculture & Food* 17(2):122-139, 2011
- Vittersø, G.; Torjusen, H.; Laitala, K.; Tocco, B.; Biasini, B.; Csillag, P.; de Labarre, M.D.; Lecoer, J.L.; Maj, A.; Majewski, E.; et al. Short Food Supply Chains and Their Contributions to Sustainability: Participants' Views and Perceptions from 12 European Cases. *Sustainability* 11, 4800, (2019) [Google Scholar] [CrossRef] <https://doi.org/10.3390/su11174800>
- Watson, M. The Meaning of Farm-to-Table / Direct Relationship With Farmer and Restaurant or Home Cook; September 2019 <https://www.thepsruceats.com/farm-to-table-2216574>
- What is Sustainable Agriculture? Sustainable Agriculture Research and Education (SARE) program. USDA. <https://www.sare.org/Learning-Center/SARE-Program-Materials/National-Program-Materials/What-is-Sustainable-Agriculture>
- Wilkins, J. Marketing of Food: Alternative (Direct) Strategies. Encyclopedia of Food and Culture. Encyclopedia.com; Updated November 2020 <https://www.encyclopedia.com/food/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/marketing-food-alternative-direct-strategies>
- Wolf, M.; Spittler, A.; Ahern, J. A Profile of Farmers' Market Consumers and the Perceived Advantages of Produce Sold at Farmers' Markets. *Journal of Food Distribution Research* 36(1):192-201, February 2005 https://www.researchgate.net/publication/23943060_A_Profile_of_Farmers'_Market_Consumers_and_the_Perceived_Advantages_of_Produce_Sold_at_Farmers'_Markets
- Woods, T.; Ernst, M.; Tropp, D. Community Supported Agriculture – New Models for Changing Markets. U.S. Department of Agriculture, Agricultural Marketing Service, April 2017 <https://www.ams.usda.gov/sites/default/files/media/CSANewModelsforChangingMarketsb.pdf>
- Wikipedia, the free encyclopedia. <https://en.wikipedia.org>

